

VAASAN YLIOPISTO
FILOSOFINEN TIEDEKUNTA

Sirja Tuomisto

PAKOLAISKRIISI SANOMALEHDEN SIVUILLA

Diskurssianalyttinen tutkimus pakolaiskriisikeskustelusta Helsingin Sanomissa

Aluetieteen
pro gradu -tutkielma

VAASA 2017

SISÄLLYSLUETTELO

	sivu
KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO	3
TIIVISTELMÄ	5
1. JOHDANTO	7
1.1. Tutkielman tavoitteet ja tutkimuskysymykset	8
1.2. Tutkimusaineisto ja -menetelmä	9
1.3. Keskeiset käsitteet	12
2. MAAHANMUUTTOON LIITTYVIÄ HALLINNOLLISIA NÄKÖKULMIA	18
2.1. Maahanmuuttoa ohjaavat normit	18
2.2. Euroopan yhteinen turvapaikkajärjestelmä (CEAS)	19
2.3. Euroopan turvapaikkatukivirasto EASO	21
2.4. Dublin-menettely	21
2.5. YK:n pakolaisasiain päävaltuutettu UNHCR	22
2.6. Suomen turvapaikka- ja maahanmuuttohallinnon rakenne	23
3. TILANNEKATSAUS PAKOLAISKRIISIIN SYKSYLLÄ 2015	26
3.1. Kansainvälistä suojelua hakeneet ihmiset	26
3.2. Päätöksenteko koskien kansainvälistä suojelua hakevia ihmisiä	29
4. MUUTTOLIIKETEORIA PAKOLAISKRIISIN SELITTÄJÄNÄ	32
4.1. Muuttoliikkeen käsite	32
4.2. Muuttoliikkeen vaikutukset väestöön	33
4.3. Työntö–veto -selitysmalli	34
4.4. Lähtömaiden työntötekijät	37
5. DISKURSSIANALYYSIN TEORIA	39
6. DISKURSSIANALYYSI SANOMALEHTIARTIKKELEISTA	42

6.1. Diskurssianalyysin lähtökohdat	42
6.2. Puolestapuhujien diskurssit	44
6.2.1. Optimismin diskurssi: ”Ukkoutuva ja akkautuva Suomi tarvitsee nuorta työvoimaa.”	44
6.2.2. Auttamisen ja myötätunnon diskurssi: ”Sillä jokainen, joka apua saa, sitä joskus tajuu myös antaa.”	47
6.2.3. Epäuskon ja häpeän diskurssi: ”Pelkään omia ihmisiämme, suomalaisia.”	52
6.3. Vastustajien diskurssit	55
6.3.1. Tuntemattoman pelon ja inhon diskurssi: ”Vanhemmat ovat alkaneet hakea tyttölapsia bussipysäkiltä.”	55
6.3.2. Ennakkoluuloisuuden diskurssi: ”Eurooppaan pakenevat ihmiset ovat elintasonsurffareita.”	61
6.3.3. Uhkan ja vihan diskurssi: ”Miten käy kristillisille arvoille?”	63
6.4. Pakolaisten puheiden diskurssit	65
6.4.1. Pelon diskurssi: ”Isis on kuin syöpä.”	65
6.4.2. Toivottomuuden ja surun diskurssi: ”Meillä oli ennen sotaa kaunis elämä. Nyt se ei ole enää mahdollista.”	67
6.4.3. Ärtymyksen diskurssi: ”No food no water, until open border.”	71
6.4.4. Toivon diskurssi: ”Haluan, että lapsellani on tulevaisuus.”	73
6.5. Asiantuntijoiden puheen diskurssit	78
6.5.1. Turvallisuuden diskurssi: ”Turvallisuustilanne ei ole muuttunut, eivätkä rikokset ole lisääntyneet.”	78
6.5.2. Epävarmuuden diskurssi: ”Olemme Suomena kokonaan uuden tilanteen edessä.”	82
6.5.3. Suomen maineen diskurssi: ”Minulta on kysytty tänä aamuna jo viisi kertaa, mikä Suomessa mättää.”	84
7. YHTEENVETO JA POHDINTA	88
LÄHDELUETTELO	96

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Turvapaikka- ja maahanmuuttohallinnon rakenne Suomessa	24
Kuvio 2. Kansainvälistä suojelua hakeneiden määrä Suomessa	27
Kuvio 3. Kansainvälistä suojelua Suomesta hakevien lukumäärä valtioittain	28
Kuvio 4. Muuttoliikkeen jäsentely	33
Kuvio 5. Muuttoliikkeen työntö-veto -selitysmalli	35
Taulukko 1. Sanomalehtiartikkeleiden jakautuminen tekstilajeiltaan ja lukumääriltään	11
Taulukko 2. Analyysissa esiintyvien diskurssien jakautuminen	43

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta****Tekijä:**

Sirja Tuomisto

Pro gradu -tutkielma:

Pakolaiskriisi sanomalehden sivuilla: Diskurssianalyttinen tutkimus pakolaiskriisikeskustelusta Helsingin Sanomissa

Tutkinto:

Hallintotieteiden maisteri

Oppiaine:

Aluetiede

Työn ohjaaja:

Seija Virkkala

Valmistumisvuosi:

2017

Sivumäärä: 106

TIIVISTELMÄ:

Pakolaiskriisi riepotteli Eurooppaa vuonna 2015. Terroristijärjestöjen ja sotien takia paenneet turvapaikanhakijat saapuivat aalloittain Eurooppaan, jossa heidän saapumiseensa ei ollut osattu varautua. Resurssipulan takia Euroopan maat olivat paineen alla turvapaikanhakijoiden vaeltaessa maasta toiseen. Turvapaikanhakijat olivat puolestaan uupuneita matkustelusta ja halusivat päästä turvaan odottamaan turvapaikkapäätöstä. Painostava tilanne kiristi niin kansalaisia, pakolaisia kuin eri asiantuntijoitakin, ja sanomalehdet uutisoivat siitä vilkkaasti. Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkitaan, mitkä asiat johtivat pakolaiskriisin syntyyn juuri kyseisenä vuonna ja millaisia puhetapoja käytettiin sanomalehtiartikkeleissa pakolaiskriisistä keskusteltaessa. Kiinnostuksen kohteena on myös suomalaisten asennoituminen pakolaisten saapumiseen.

Tutkimus on laadullinen ja tutkimusaineistona käytettiin Helsingin Sanomista syksyllä 2015 kerättyjä sanomalehtiartikkeleita, koska turvapaikanhakijoita saapui silloin eniten ja heistä käyty keskustelu kävi kuumimmillaan. Tutkimusmenetelmänä käytettiin diskurssianalyysia eli puhetapoja tutkivaa menetelmää. Sanomalehtiartikkeleista nousi esiin neljä päädiskurssia, jotka käsittelevät pakolaiskriisiä pakolaisten puolesta puhujien ja vastustajien näkökulmasta sekä pakolaisten omien puheiden ja asiantuntijoiden puheiden näkökulmasta. Näille päädiskursseille löydettiin yhteensä 13 aladiskurssia, jotka käsittelevät erilaisia tunteuksia, joita päädiskurssien henkilöryhmittymät tunsivat ja sitä, millä tavalla ne peilautuivat henkilöiden puhetapoihin.

Tutkimuksen keskeinen havainto on, että sanomalehdissä käyty keskustelu pakolaiskriisistä oli hyvin polarisoitunutta. Utisoinnissa oli eniten pinnalla maahanmuuttomyönteinen keskustelu, mutta maahanmuuttokielteinen keskustelu oli myös vilkasta. Neutraalia sävyä hädin tuskin huomasi tutkimusaineiston sanomalehtiartikkeleista. Pakolaisia puoltavasta keskustelusta löytyi myös monipuolisempia diskursseja, kun taas vastustavan keskustelun diskurssit olivat kapea-alaisempia. Pakolaisten diskurssit olivat lähtökohtaisesti negatiivissävytteisiä. Positiivisuus oli melko vähäistä pakolaisten keskuudessa, koska elämä oli ollut hyvin vaikeaa lähihistorian aikana. Asiantuntijoiden puheesta taas kumpusi epävarmuus, mutta toisaalta hallitsevuus, sillä heidän intressinään oli ilmiselvästi säilyttää asiantuntijoihin kohdistuva arvostus.

Toisen tutkimusongelman eli pakolaiskriisin syntyyn vaikuttavat tekijät nousivat esille niin tutkimusaineistossa kuin muuttoliiketeoriassakin. Suurimmat syyt pakolaisten vilkkaalle liikkumiselle oli lähtömaiden työntävät tekijät eli esimerkiksi sodat, joiden takia eläminen lähtömaissa ei ollut enää mahdollista. Toinen syy oli kohdemaiden vetävät tekijät, joista kuultiin yhä enemmän erilaisten sähköisten kanavien kautta. Nämä yhdessä lisäsivät ihmisten halua lähteä etsimään parempia olosuhteita elämälle.

AVAINSANAT: turvapaikanhakija, pakolainen, pakolaiskriisi, muuttoliike, vetävät tekijät, työntävät tekijät, diskurssianalyysi, sanomalehtiartikkeli, Suomi

1. JOHDANTO

2000-luvulla turvapaikanhakijoiden määrä on vaihdellut Suomessa 1 500 ja 6 000 hakijan välillä. Vuonna 2014 Suomesta haki turvapaikkaa 3 651 henkilöä, mutta seuraavana vuonna turvapaikanhakijoiden määrä kasvoi räjähdysmäisesti. Vuonna 2015 turvapaikanhakijoita oli lähes yhdeksänkertainen määrä edellisvuoteen verrattuna eli 32 477 henkilöä. Kyseessä oli suurin pakolaisaalto kymmeneen vuosiin. (Sisäministeriö 2016; Euroopan muuttoliikeverkosto 2015: 27.)

Turvapaikkaa haetaan monista eri syistä. Kotimaassa voi olla sota tai muuten turvatonta elää esimerkiksi vainojen tai sotatilan takia. Suomen kansalaiset ovat eläneet lähes aina todella turvallisissa oloissa lukuun ottamatta Suomen sotien aikoja. Näin ollen suomalaiset eivät välttämättä osaa edes kuvitella, millaisista oloista turvapaikanhakijat saapuvat. Turvallisuus onkin luultavasti Suomen yksi vetotekijöistä eli syy, jonka takia turvapaikanhakijoita saapui Suomeen niin valtavia määriä vuoden 2015 aikana. (Sisäministeriö 2016.)

Suomen turvallisten olojen vuoksi suomalaiset eivät välttämättä myöskään kykene asettumaan turvattomasta maasta tulevan ihmisen asemaan, jolloin yhteentörmäys on mahdollista. Kielteiset asenteet hädässä olevia turvapaikanhakijoita kohtaan ovat tietyllä tasolla yleisiä. Jokseenkin yleinen asenne on se, ettei Suomeen haluta saapuvan turvapaikanhakijoita ja heille myönnettävän oleskelulupia, koska Suomen omat vähävaraiset ja hädässä olevat ihmiset pitäisi hoitaa ensin kuntoon ja parempaan asemaan yhteiskunnassamme. Toisaalta löytyy myös paljon turvapaikanhakijoita auttavia ihmisiä ja heidät tervetulleiksi toivottavia ihmisiä, jotka suhtautuvat positiivisesti monikulttuurisuuteen Suomessa. Aihetta käsitellään enemmän tutkielman analyysisiosiossa luvussa 6.

Vuonna 2015 ylivoimaisesti eniten turvapaikanhakijoita Suomeen saapui Irakista. Seuraavaksi suurimpia turvapaikanhakijoiden ryhmiä saapuu yleisesti ottaen Somaliasta, Albaniasta, Afganistanista, Syyriasta ja Venäjältä. Kreikka ja Italia ovat pääasialliset saapumismaat, joista hakijat hajautuvat ympäri Eurooppaa. Saksa ja Unkari olivat suurimmat turvapaikanhakijoiden vastaanottajamaat (Eurostat 2015). Eurooppa oli kantokykyensä

reunalla koko loppuvuoden. Turvapaikanhakijoita tulvi Eurooppaan enemmän mitä koskaan aiemmin. Turvapaikanhakijoiden sijoittaminen osoittautui ongelmalliseksi, sillä missään ei ollut valmiina riittävästi vastaanottokeskuksia. Niinpä niitä piti perustaa tyhjistä sellaisillekin paikkakunnille, joissa ei aiemmin ollut vastaanottokeskusta. Jokaisen apu oli korvaamaton pakolaiskriisin iskiessä.

Turvapaikanhakijoiden suuri aaltomainen kasvu vuonna 2015 herätti mielenkiintoni maahanmuuttoon liittyviä asioita kohtaan ja siksi halusin alkaa tutkia aihetta hieman syvemmin. Samalla tajusin, että voisin alkaa rakentaa uraani maahanmuuttoasioiden suuntaan, joten mikä olisikaan parempi tapa aloittaa kuin kirjoittamalla pro gradu -tutkielma maahanmuuttoasioihin liittyen. Siispä aloin työstää aihetta, tutkimusongelmaa ja -kysymyksiä, ja aikaansaannoksenani on tämä tutkielma.

1.1. Tutkielman tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkin tutkielmassani sanomalehtiartikkeleista löytyviä puhetapoja eli diskursseja. Mielenkiintoni kohteena on sanomalehtiartikkeleista kumpuavat erilaiset puhetyylit koskien maahanmuuttoaiheista keskustelua. Spesifimmin sanottuna tutkielmani aihepiiri painottuu maahanmuuton alakäsitteisiin eli turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten aihepiiriin. Miten Suomessa suhtauduttiin vuonna 2015 koko Eurooppaa koskeneeseen pakolaiskriisiin ja turvapaikanhakijoihin? Oliko sanomalehdissä käyty keskustelu kovin myönteistä vai negatiivista vai jotain siltä väliltä? Miltä turvapaikanhakijoista itsestään tuntui jättää kotinsa ja lähteä vaaralliselle matkalle toiseen maanosaan? Millainen asema asiantuntijoilla oli sanomalehtien välittämässä kuvassa turvapaikkahakijoita koskevassa keskustelussa?

Minua kiinnostaa tutkia mielipiteitä jakavaa keskustelua ja tämän takia halusin ruveta tutkimaan sanomalehtiartikkeleita. Sanomalehtiartikkelit ovat mielenkiintoinen tutkimuskohde, koska artikkeleiden sävyt vaihtelevat kirjoittajan mukaan osittain hyvinkin paljon. Tässä tutkimuksessa tutkin sanomalehtiartikkeleissa vallitsevia puhetapoja vuoden 2015 pakolaiskriisistä. Puhetapoja tutkimalla sekä teoreettisen tiedon avulla yritän

selvittää, mitkä tekijät vaikuttivat siihen, että pakolaiskriisi tapahtui juuri kyseessä olevana syksynä. Haluan myös tutkia miten pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden suureen saapumiseen asennoiduttiin ja suhtauduttiin kantasuomalaisten keskuudessa ja millä tavalla asenteet kävivät ilmi sanomalehtiin painetuissa teksteissä toimittajien ja tavallisten ihmisten toimesta. Näiden pohjalta perustin tutkielmalle kaksi tutkimuskysymystä, jotka kuvaavat mielenkiintoni kohdetta parhaiten.

Tutkimuskysymyksiksi valikoituvat:

1. Mikä johti pakolaiskriisin syntyyn juuri syksyllä 2015?
2. Millaisia diskursseja suomalainen lehdistö käytti syksyllä 2015 kirjoittaessaan turvapaikanhakijoiden suuresta saapumisaallosta?

1.2. Tutkimusaineisto ja -menetelmä

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa keskitytään ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä ja halutaan selvittää sen merkitystä tai tarkoitusta. Laadullisessa tutkimuksen keskiössä on nimensä mukaisesti tutkimuksen laatu, ei määrä. Näin ollen laadullisen tutkimuksen aineiston optimaalista laajuutta ei ole mielekästä ilmaista luvuin, kuten tehdään määrällisessä tutkimuksessa. Aineiston määrällä ei ole merkittävää vaikutusta tutkimuksen onnistumiseen. Oleellisinta on se, että aineisto on tutkittavan asian kannalta tarpeeksi kattava ja tarkoituksenmukainen. Aineisto räätälöidään tutkittavan asian perusteella sille sopivaksi ja sitä on juuri sen verran ja siitä aihepiiristä, mitä tutkimukseen tarvitaan. Voidaankin puhua aineiston saturaatiosta eli kylläntymisestä. Aineiston saturaatio tarkoittaa sitä, että uuden aineiston keruu eli tässä tapauksessa uudet artikkelit eivät enää tuota uutta tietoa tutkimusongelmien ratkaisemiseksi. Kun aineisto alkaa toistaa itseään tai uusia havaintoja ei löydy, on aineisto kylläntynyt eikä sen tutkimista ole mielekästä tai järkevää enää jatkaa. (Eskola & Suoranta 2005: 60–64.)

Tutkimusaineisto koostuu suomenkielisen sanomalehden artikkeleista. Aineisto on kerätty systemaattisesti aikavälillä 26.8.–6.10.2015 ja se on kerätty Helsingin Sanomista. Ajankohta valittiin siksi, että silloin saapui kaikista eniten turvapaikanhakijoita Eurooppaan. Se oli pakolaiskriisin kiireisintä aikaa, kuten kuvioista 2 voidaan myöhemmin tutkielmassa todeta. Artikkeleita kerääntyi yhteensä 303. Niissä käsitellään useita eri aiheita liittyen turvapaikanhakijoiden tilanteeseen syksyllä 2015. Artikkeleissa puidaan muun muassa vastaanottokeskusten perustamista, turvapaikanhakijoiden kokemuksia ja tunnelmia, suomalaisten poliitikkojen sekä asiantuntijoiden lausuntoja ja kantasuomalaisten suhtautumista meneillään olleeseen tilanteeseen.

Tässä tutkielmassa käytetään tutkimusmenetelmänä diskurssianalyysia, joka tarkoittaa tekstissä esiintyvien erilaisten puhetapojen analysointia. Diskurssianalyysi ja sen ydinidea on selitetty tarkemmin luvussa 6. Helsingin Sanomista valittiin analysoitavaksi ne artikkelit, joista löytyi eniten esiintyviä diskursseja. Analysoitavia sanomalehtiartikkeleita kerääntyi yhteensä 85 kappaletta. Artikkeleista on etsitty tärkeimmät ja eniten esillä olevat diskurssit neljästä eri näkökulmasta. Näkökulmat ovat:

- Pakolaisten puolesta olevien näkökulma
- Pakolaisia vastaan olevien näkökulma
- Pakolaisten oma näkökulma
- Asiantuntijoiden näkökulma.

Koko aineiston sanomalehtiartikkeleiden tekstilajit vaihtelevat pääkirjoituksista pakinoihin. Tekstilajeille on tyypillistä eri tyylinen kirjoitusasu ja kirjoitustyyli. Siksi analyysiin saatiin hieno variaatio erityylyisiä tekstejä, mikä mahdollisti aineiston monipuolisen näkökulman ja näin ollen myös monipuolisen otteen analyysin kirjoittamiselle. Aineiston 85 analysoitua sanomalehtiartikkeliä jakautuvat tekstilajeiltaan ja niiden lukumäärältään taulukon 1 mukaisesti.

Taulukko 1. Sanomalehtiartikkeleiden jakautuminen tekstilajeiltaan ja lukumääriltään.

Helsingin Sanomien tekstilaji	lkm
Toimittajan kirjoittama artikkeli	39
Uutinen	20
Mielipidekirjoitus	14
Näkökulmakirjoitus	4
Merkintöjä	3
Kolumni	2
Essee	1
Lyhyesti	2

Valitsin Helsingin Sanomien artikkelit tutkimusaineistoksi sen vuoksi, että se on levikiltään Suomen laajin lehti. Voisi myös ajatella, että sen uutisointi on luotettavaa, koska Suomen laajimpana sanomalehtenä intressinä on suomalaisten pitäminen ajan tasalla maailman eri tilanteista. Sanomalehdestä puuttuu myös tietynlainen juoru-uutisointi, joka ei olisi tutkielman kannalta luotettavaa tutkimusaineistoa. Haluan saada tutkielmani tutkimusongelmaan mahdollisimman kattavan ja validin tutkimustuloksen.

Tutkielma koostuu kuudesta erillisestä isommasta luvusta. Aluksi käsitellään yleisiä asioita, kuten seuraavasta alaluvusta alkavat keskeiset käsitteet. Sen jälkeen siirrytään käsittelemään maahanmuuttoon liittyviä hallinnollisia näkökulmia, jonka jälkeen on tilannekatsaus vuoden 2015 pakolaiskriisiin. Muuttoliiketeoria on keskeinen osa myös pakolais-ten muuttoliikettä, joten sitä käsitellään luvussa 4. Diskurssianalyysin teoria edeltää diskurssianalyysin havainnointia eli empiiristä osuutta. Näiden jälkeen tutkielman lopussa on yhteenveto ja pohdinta, joissa kootaan tutkielman tutkimusongelmien havainnot yhteen ja pohdiskellaan koko tutkielman kannalta tärkeimpiä näkökohtia.

1.3. Keskeiset käsitteet

Vieraat käsitteet tekevät usein tutkimuksista vaikeita lukea ja ymmärtää. Siksi onkin tärkeää esitellä tutkimuksen käsitteet tutkimuksen aluksi. Alle on koottu tutkielmani kannalta oleellisia maahanmuuttoon ja sitä myöden turvapaikanhakijoihin ja pakolaisuuteen liittyviä käsitteitä, joita käytän tutkielmassani ja joiden ymmärtäminen helpottaa tutkielman tekstin seuraamista alusta loppuun saakka.

Siirtolaisuus

Siirtolaisuus tarkoittaa sitä, että ihminen muuttaa tai siirtyy kotimaastaan vieraaseen maahan täysin vapaaehtoisesti esimerkiksi työn tai koulutuksen perässä. Siirtolaisuuteen ei näin ollen liity vaaraa tai pakkoa. Siirtolaisuus kasvaa joka vuosi ja siirtolaisia arvioidaan olevan maailmassa lähemmäs 200 miljoonaa. (Korkiasaari & Söderling 2007: 240.)

Suomessa saatetaan myös usein käyttää käsitteitä lähi- ja kaukosiirtolaisuus. Lähisiirtolaisuus tarkoittaa muuttoliikettä esimerkiksi naapurimaiden välillä kuten esimerkiksi Suomen ja Ruotsin välinen muuttoliike. Kaukosiirtolaisuus, usein kuultuna myös valtamerentakainen siirtolaisuus, viittaa muuttoliikkeeseen kauempana toisistaan sijaitsevien valtioiden välillä. (Korkiasaari & Söderling 2007: 240.)

Maahanmuuttaja

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan kaikkia niitä henkilöitä, jotka muuttavat eri syistä toisen valtion alueelle. Maahanmuuttaja on neutraali ja yleisesti käytetty käsite kaikista maasta toiseen maahan muuttavista henkilöistä, joilla jokaisella on kuitenkin erilaiset taustat ja intressit muuttoon. Maahanmuuttajien joukkoon luokitellaan kaikki siirtolaiset kuten turvapaikanhakijat, pakolaiset sekä paluumuuttajat. Käsite saattaa kuitenkin herättää ristiriitaisia tunteita, koska maahanmuuttajat niputetaan usein omaksi ryhmäkseen ja kansuomalaiset ovat toinen ryhmä, mikä ei näin ollen ole kovin tasa-arvoinen näkökulma asiaan. Käsite on haasteellinen myös siitä syystä, että usein maahanmuuttajan ajatellaan asettuvan pysyvästi maahan, vaikka toiseen valtioon muuttaminen ei aina johda pysyvään

asettumiseen. (Häkkinen & Mattila 2011: 12.) Suomalaisissa tilastoissa maahanmuuttajaksi luokitellaan henkilö, joka on rekisteröityneenä johonkin Suomen kuntaan. Suomessa kotikuntaan rekisteröityminen edellyttää oleskelulupaa, joka on voimassa vähintään vuoden saapumisesta. Näin ollen kaikkia lyhytaikaisia muuttajia, kuten lukukausittaisia tai vuosittaisia vaihto-opiskelijoita tai muutaman kuukauden työkomennuksen saaneita henkilöitä, ei periaatteessa luokitella maahanmuuttajiksi. (Lepola 2002: 255.)

Maahanmuuttaja-sanan ristiriitaisuuden ja eriarvoisuuden vuoksi on pyritty kehittämään uutta sanaa sen tilalle. Ehdotuksissa on ollut mukana esimerkiksi uussuomalainen ja suomenmaalainen, mutta niiden asema ei ole vakiintunut puheessa. Molempia sanoja on kritisoitu, joten maahanmuuttaja terminä on säilynyt vakiintuneena niin tutkimus- kuin puhekielessäkin. (Häkkinen & Mattila 2011: 12.)

Maahanmuuttopolitiikka

Maahanmuuttopolitiikka voi olla kansallista tai kansainvälistä, mutta myös tietyn alueen yhteistä kuten esimerkiksi Euroopan Unionin yhteinen maahanmuuttopolitiikka. Suomen maahanmuuttopolitiikka perustuu pitkälti Euroopan Unionin maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan yhteisiin sekä kansainvälisiin sopimuksiin. Näitä käsitellään tarkemmin luvussa 2. (Sisäministeriö 2017b.)

Vuonna 2013 julkaistiin Suomen maahanmuuttostrategia. Strategian tärkeimpänä sanomana voidaan pitää sitä, että jokainen Suomeen muuttava ihminen on tasavertainen kansantasuomalaisten kanssa ja jokainen on otettava mukaan rakentamaan maan tulevaisuutta. He voivat yhtä lailla osallistua ja olla aktiivisia, kuten kansantasuomalaisetkin. Maahanmuuttostrategian kolme linjausta ovat ”Suomi on turvallisesti avoin”, ”Jokainen löytää paikkansa” ja ”Moninaisuus on arkea.” Näiden ydin on se, että Suomi kantaa vastuuta kansainvälisesti antamalla suojelua sitä tarvitseville ja samalla Suomi saa oman osansa muuttavista ihmisistä uusien ideoiden, tapojen ja työvoiman avulla. Halutaan myös, että tulijat hyödyntävät osaamistaan ja osallistuvat yhteiskunnan kehittämiseen. Kansakuntien monimuotoisuuksien hyväksyminen halutaan tehdä itseisarvoksi strategian avulla, jotta eri

tilanteissa tapahtuva syrjintä saataisiin kitkettyä pois maastamme. (Kuosma 2016: 17–18.)

Suomen maahanmuuttopolitiikan pyrkimyksenä on myös edistää sellaista maahanmuuttoa, joka paikkaa Suomen luonnollisen väestönkasvun pienenemisestä johtuvaa väestön vähenemistä. Tähän pyritään sellaisilla toimenpiteillä, että maahanmuutto pysyy kuitenkin hallittavana. On tietenkin vaikea ennustaa, milloin samanlaisia pakolaisrynnäköjä tulee kuin vuonna 2015, mutta maahanmuutto pyritään pitämään tasaisena ja väestöä kasvattavana. Hallitun maahanmuuton perusajatuksena on ottaa huomioon ulkomaalaisten oikeusaseman turvaamisen, kansainväliset velvoitteet sekä yhteiskunnan kantokyvyn ja turvallisuuden. (Sisäministeriö 2017b.)

Kansainvälinen suojelu

Kansainvälisellä suojelulla tarkoitetaan pakolaisasemaa tai toissijaista suojeluasemaa, jotka on määritetty Euroopan Unionin direktiiveihin ja Suomen ulkomaalaislakiin. (Maahanmuuttoviraston tilastopalvelu 2017b.) Toissijaista suojelua annetaan tilanteessa, kun ehdot turvapaikan saamiseen eivät täyty, mutta löytyy kuitenkin huomattavat perusteet uskomukselle, että hakija kärsisi lähtömaassaan vakavia haittoja eikä siksi ole kykenevä tai halukas turvautumaan kyseisen maan suojeluun. (Juvonen 2012: 51–52.) Kansainvälistä suojelua koskevia sopimuksia ja asetuksia on useita ja niiden tärkein tarkoitus on muodostaa raamit kansainvälisen suojelun myöntämiselle. Suojelua hakevat ja saavat useimmiten sellaiset ihmiset, joita vainotaan poliittisten mielipiteidensä, alkuperänsä, uskontonsa tai yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen takia. (Juvonen 2012: 46.)

Vuonna 1948 asetetun Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen artiklan 1 mukaan ihmiset syntyvät vapaina ja he ovat kaikki keskenään tasa-vertaisia arvoltaan ja oikeuksiltaan. Heidän tulee toimia toisiaan kohtaan veljeyden hengessä eli auttaa toisiaan vaikeissa tilanteissa. Samaisen julistuksen artiklan 14 mukaan kaikilla vainon kohteeksi joutuneilla ihmisillä on yhdenvertainen oikeus hakea turvapaikkaa muista maista ja nauttia siellä turvallisuuden tunteesta.

Ulkomaalaislain 87 §:n 1 momentin mukaan maassa oleskelevalle ulkomaalaiselle tulee antaa turvapaikka siinä tapauksessa, että hänen kotimaassaan tai pysyvässä asuinmaassaan on syytä pelätä joutuvansa vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen takia. Suojeluun liittyy myös sellainen seikka, että ulkomaalaista ei saa palauttaa, karkottaa tai luovuttaa takaisin lähtömaahansa, jos hänellä on uhka joutua kidutetuksi, hänelle on langetettu kuolemanrangaistus tai muuten on vaarassa joutua kohdelluksi ihmisarvoa loukkaavasti. Henkilöä ei saa myöskään lähettää sellaiselle alueelle, josta hänet mahdollisesti lähetettäisiin edelleen vaaralliselle alueelle. (PL 9.4 §; UL 87.1 §, 147 §.)

Turvapaikanhakija

Turvapaikanhakija on henkilö, joka hakeutuu itse maahan, josta hän hakee kansainvälistä suojelua (Kanniainen 2010: 19). Henkilö tulee yleensä itsenäisesti toiseen maahan hakemaan suojelua. Turvapaikkaa ei lähtökohtaisesti anneta henkilölle, joka on tehnyt tai jonka epäillään tehneen sotarikos. Maahanmuuttovirasto selvittää taustat ja tekee päätöksen, onko hakija sellaisessa tilanteessa, että hän tarvitsee turvapaikan. Jos hakija saa kielteisen turvapaikkapäätöksen, hänet käännytetään takaisin kotimaahansa. (Kuosma 2016: 20–21.)

Turvapaikkaa hakevalle henkilölle voidaan antaa oleskelulupa, kielteinen päätös turvapaikasta tai pakolaisstatus. Oleskelulupa voidaan myöntää muutamasta eri syystä kuten esimerkiksi humanitaarisen suojelun perusteella. Tässä tilanteessa hakijan oletetaan joutuvan oikeudenloukkauksen tai väkivallan kohteeksi. Toinen syy on toissijaisen suojelun perusteella. Tällöin on oletuksena, että hakija joutuu epäinhimillisesti kohdelluksi lähtömaassa. Lisäksi tilapäisten ja yksilöllisten inhimillisten syiden perusteella voidaan myöntää oleskelulupa. (Lähtenmäki 2013: 8.) Turvapaikanhakijaa ei kuitenkaan missään vaiheessa saa käännyttää pois maasta ennen kuin hänen hakemuksensa on ratkaistu. Lisäksi pitää olla varma siitä, ettei palautus loukkaa pakolaissopimuksessa olevaa palautuskieltoa. (Juvonen 2012: 18.)

Turvapaikanhakijoiden sanotaan joskus olevan joko oikeita tai perusteettomia hakijoita. Oikeilla hakijoilla tarkoitetaan oikeasti avuntarpeessa olevia hakijoita, joilla on silminnähten hätä ja huonot oltavat lähtömaassa. Perusteettomiksi hakijoiksi mielletään yleensä ihminen, jolla on taustalla kriminalisoitua toimintaa kuten hyväksikäyttöä tai väkivaltaa. Tällaiset hakijat saatetaan myös luokitella tulevan niin sanotusti ”turvallisesta maasta.” (Lähtenmäki 2013: 8–9.)

Pakolainen ja kiintiöpakolainen

Pakolainen on henkilö, joka pakenee koti- tai asuinmaastaan, ja jolle on myönnetty kansainvälistä suojelua toisessa maassa. Pakolaisaseman saa henkilö, jolle myönnetään turvapaikka tai joka otetaan maahan pakolaiskiintiöstä. (Lähtenmäki 2013: 8–9.) Pakolaiseksi kutsutaan täten ihmistä, jolla on aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rotunsa, uskontonsa, kansallisuutensa, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteidensä takia. Hän oleskelee kotimaansa ulkopuolella ja on kykenemätön tai edellä mainittujen pelkojensa takia haluton palaamaan kotimaahansa. Hän on paennut vierasmaahan turvaan vaarallisia tilanteita ja vaarallista elämää. Pakolaiseksi luetellaan myös henkilö, jolla ei ole minkään maan kansalaisuutta, oleskelee entisen asuinmaansa ulkopuolella ja on edellä mainittujen seikkojen takia pelokas tai kykenemätön palaamaan kyseiseen maahan. (Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus 77/1968 1 art.)

Kiintiöpakolainen on henkilö, joka on lähtenyt kotimaastaan toiseen maahan, johon hän ei kuitenkaan voi pysyvästi asettua asumaan. Hänet voidaan kuitenkin ottaa uudelleen kolmanteen maahan asumaan niin kutsutussa pakolaiskiintiössä, jonka suuruudesta kunkin valtion parlamentti päättää omalta osaltaan. (Maahanmuuttovirasto 2017a.)

Pakolaiskiintiöstä päätetään joka vuosi Suomen valtion budjetissa. Suomi valitsee sopivat ihmiset pakolaisleireiltä ympäri maailmaa yhdessä UNHCR:n kanssa. Yksinkertaisesti sanoen kiintiöpakolaiset saavat Suomen valtiolta kutsun saapua Suomeen. (Kannianen 2010: 19.) Suomessa kiintiöpakolaisia on useimmiten otettu yhteensä noin 600–700. Vuonna 2014 kiintiötä kasvatettiin 1 030 pakolaiseen ja vuonna 2015 kiintiö oli 1 034.

Seuraavana vuonna kiintiö laski taas 749 pakolaiseen. (Maahanmuuttoviraston tilastopalvelu 2017a.) Pakolaiskiintiö koetaan hyväksi tavaksi kantaa vastuuta maailman pakolaisongelmassa ja siksi monet muutkin länsimaat toteuttavat kyseistä politiikkaa (Kanniainen 2010: 19).

2. MAAHANMUUTTOON LIITTYVIÄ HALLINNOLLISIA NÄKÖKULMIA

Maahanmuuttoaiheisten asioiden käsittely ja erilaisten tilanteiden ratkaiseminen tehdään sopimusten ja asetusten raameissa. Näitä sopimuksia ja asetuksia ei ilmiselvästi noudateta kaikkialla maailmassa, sillä sotia käydään tälläkin hetkellä ympäri maailmaa. Ihmisryhmiä sorretaan, vainotaan ja liian monia syyttömiä ihmisiä tapetaan. Miltei kaikkien kansallisten ja kansainvälisten sopimusten pääasiallinen sanoma on sama kuin alla olevan ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen otteen, että kaikki ovat samanarvoisia ja jokaista pitäisi kohdella sen mukaisesti.

”Kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan. Heille on annettu järki ja omatunto, ja heidän toimittava toisiaan kohtaan veljeyden hengessä.” (Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus (1948) art.1.)

2.1. Maahanmuuttoa ohjaavat normit

Suomessa maahanmuuttoa ohjaavat yhdessä kansallinen lainsäädäntö ja Suomen solmitut kansainväliset sopimukset, kuten esimerkiksi Euroopan unionin ja Yhdistyneiden kansakuntien kanssa sovittuja kaikille yhteisöön kuuluvien maiden yhteisiä sopimuksia. Sovellettavia sopimuksia, lakeja ja asetuksia on runsaasti, mutta näistä muutamia esimerkkejä ovat ulkomaalaislaki, pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus eli toisin sanoen pakolaissopimus sekä sen lisäpöytäkirja, Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimus, Yhdistyneiden Kansakuntien kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus, Euroopan unionin perusoikeuskirja ja ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. (Juvonen 2012: 4–8; Kuosma 2016: 156–188.)

Suomen kansallisella tasolla perustuslakiin on kirjattu merkittäviä määräyksiä koskien turvapaikka-asioita, jonka lisäksi Suomen ulkomaalaislain ydin sisältää maahantuloon, oleskeluun ja maasta poistumiseen liittyviä säädöksiä. Kansainvälisen tason pakolaissopimus ja sen lisäpöytäkirja taas sisältävät säädökset koskien pakolaisten suojelua, kun taas kidutuksen ja epäinhimillisen kohtelun kieltää Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimus. Näin ollen sen säädöksissä on maininta myös siitä, ettei henkilöä saa palauttaa

sellaiselle alueelle, jossa on vaarana joutua kaltoin kohdelluksi. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on elin, joka viime kädessä ratkaisee esimerkiksi käännytyspäätöksestä tehdyn valituksen. Toinen sopimus, joka kieltää kaikki kidutuksen eri muodot, on YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus. Sopimuksen toteutumista valvoo kidutuksenvastainen komitea. (Juvonen 2012: 4.)

Juvonen (2012: 6) kirjoittaa teoksessaan, että Suomessa oleskelevaa henkilöä ei saa palauttaa maahan, jossa hänellä on vaarana tulla tuomituksi kuolemaan. Sen lisäksi Suomen perustuslain 9 §:n 4 momentin mukaan ulkomaalaista ei saa myöskään karkottaa tai luovuttaa maahan, jossa häntä uhkaa kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu. Lisäksi ulkomaalaislain 147 §:n mukaan henkilöä ei saa palauttaa myöskään alueelle, josta henkilö voitaisiin lähettää sellaiselle alueelle, jossa on vaarana joutua kidutetuksi tai tuomituksi kuolemaan.

Turvapaikkapäätösten ratkaisukäytännössä sovelletaan kansallisia lakeja sekä EU-lainsäädäntöä kuin myös kansainvälisiä sopimuksia, joita mainittiin aikaisemmin. Tärkeintä ratkaisutilanteissa on kuitenkin noudattaa samaan aikaan ulkomaalaislakia, Suomen perustuslakia sekä Euroopan ihmisoikeussopimusta. Noudatettavien kansallisten säädösten kriteerit eivät saa olla ristiriidassa ylempitasoisen perustuslain kanssa eikä myöskään kansainvälisen sopimuksen kriteerien kanssa ja toisinpäin. Normeja tulee näin ollen soveltaa ja tulkita keskenään johdonmukaisesti, jotta päätös on oikeudenmukainen. (Juvonen 2012: 9.)

2.2. Euroopan yhteinen turvapaikkajärjestelmä (CEAS)

Euroopan yhteistä turvapaikkajärjestelmän (Common European Asylum System) ydin on kunnioittaa pakolaisten oikeusasemaa koskevaa yleissopimusta. Turvapaikkajärjestelmää on alettu kehittää vähitellen Euroopan unionin jäsenvaltioiden ja parlamentin toimesta vuodesta 1999 lähtien. Yhteisen turvapaikkajärjestelmän tärkeimpänä tehtävänä on helpottaa hakijoiden pääsyä turvapaikkamenettelyn piiriin. Halutaan saada sama suojelun ja

vastaanoton taso koko Euroopan unionin alueelle riippumatta siitä, mistä maasta turvapaikkaa haetaan. Järjestelmän toisena tehtävänä on mahdollistaa myös se, että turvapaikkapäätökset tehdään nopeammin ja oikeudenmukaisemmin. (Euroopan komissio 2014; Juvonen 2012: 3, 18–19.)

Euroopan yhteiseen turvapaikkajärjestelmään kuuluu erilaisia lainsäädäntöpaketteja, kuten Dublin- ja Eurodac-asetukset. Lisäksi turvapaikkajärjestelmään kuuluu muun muassa direktiivit koskien turvapaikkamenettelyjä, tarkistettuja vastaanotto-olosuhteita sekä turvapaikanhakija aseman määrittelyä. Nämä kaikki määrittävät osaltaan toiminnan raamit koko Euroopan unionin alueelle. Yhteisen turvapaikkajärjestelmän voisi uskoa olevan jo täysin valmis ohjelmien ja lainsäädäntöjen perusteella, mutta käytännössä eri valtioiden kansalliset turvapaikkamenettelyt eroavat edelleen suuresti toisistaan. Vanhoilla jäsenmailla on ollut omat järjestelmänsä vuosikausia, joten niistä luopuminen ja uuden oppiminen eivät tapahdu salamannopeasti. Monista saattaa myös tuntua turhauttavalta muuttaa käyttökelpoiset kansalliset käytännöt pelkästään sen takia, että Euroopan unionin alueelle halutaan yhteiset toimintaperiaatteet. Näin ollen yhteisen järjestelmän käyttöönotto vie yllättävän paljon aikaa. Uusien turvapaikkamaiden tilanne onkin siltä kannalta katsottuna helpompi. Heillä ei ole vielä vakiintunutta systeemiä turvapaikka-asioissa, joten he alkavat käyttää Euroopan unionin lainsäädäntöä heti alusta alkaen. (Juvonen 2012:3.) Koko Euroopan järkkymätön pyrkimys yhtenäisempään turvapaikkajärjestelmään vahvistui etenkin vuoden 2015 pakolaiskriisin jälkeen. Tilanteen hallinta oli silloin erittäin haastavaa koko Euroopan alueelle.

Suomen turvapaikkajärjestelmää alettiin luoda 1990-luvulla ja nykypäivään asti sitä on sovellettu melko kansallisella tasolla, mutta nyt on pyritty muuttamaan Suomen turvapaikkajärjestelmää osaksi Euroopan yhteistä turvapaikkajärjestelmää. (Juvonen 2012: 18–19.) Suomi oli hyvin aktiivisesti mukana valmistelemaan Euroopan unionin komission esittämiä CEAS-lainsäädäntöpaketteja vuonna 2016. Samana vuonna valmisteltiin myös monia kansallisia lakeja, joiden tavoitteena on parantaa turvapaikanhakijatilanteen hallintaa. (Sisäministeriö 2017a: 19, 21.)

2.3. Euroopan turvapaikkatukivirasto EASO

EASO eli European Asylum Support Office on Euroopan turvapaikkavirasto Maltalla ja sen tarkoituksena on edistää ja valvoa, jotta yhteistä turvapaikkajärjestelmää toteutetaan Euroopan unionin jäsenmaissa. Käytännössä jäsenmaat hoitavat turvapaikanhakijoiden vastaanottamisen sekä heidän lupahakemukset sekä muut juoksevat asiat. EASO kuitenkin tarjoaa käytännön tukea ja tietotaitoa. Tällä toiminnalla pyritään myös kehittämään jäsenmaiden omia turvapaikkajärjestelmiä koko Euroopan yhtenäiseen suuntaan. (Juvonen 2012: 38.)

EASO:n toiminta alkoi vuonna 2011. Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän toteutumisen edistämisen lisäksi EASO voimistaa jäsenmaiden käytännön yhteistyötä turvapaikka-asioissa sekä tukee erittäin kuormittuneita maita, kuten Euroopan rajamaita, joihin turvapaikanhakijoiden virta käy kovimmillaan. (EASO 2017; Juvonen 2012: 38–40.) Kuten Juvosen (2012: 40) mukaan päällekkäinen työ vähenee eri jäsenmaissa ja saadaan parempi kokonaiskuva tilanteesta, kun tukiasioista on vastuussa yksi yhteinen toimisto koko Euroopan alueella.

EASO:n käytännön toimia ovat esimerkiksi koordinoita erityisiä turvapaikkatukitiimejä, jotka auttavat esimerkiksi hakemusten analysoimisessa. Lisäksi toimisto voi tehdä selvityksen sellaisista toimenpiteistä, jotka auttavat erityisen turvapaikka-asioista kuormittuneita valtioita. Lisäksi EASO:n vastuulla on hoitaa viranomaisten koulutus turvapaikka-asioissa. (Juvonen 2012: 39.)

2.4. Dublin-menettely

Dublin-menettelyn periaatteena on, että henkilön turvapaikkahakemus vastaanotetaan ja käsitellään vain yhdessä valtiossa, joka voi olla joku Euroopan unionin jäsenmaista tai niiden lisäksi Sveitsi, Liechtenstein, Norja ja Islanti. Tätä jaottelua kutsutaan vastuun-

määrittämiseksi eli viralliselta nimeltään Dublin-menettelyksi. Dublin-menettelyn pohjalla on Dublin II - ja Dublin III -asetukset, jotka määrittävät Dublin-menettelyn suunta-
viivat. (Kuosma 2016: 104; Juvonen 2012: 112.)

Menettelyn ja Dublin II -asetuksen mukaan Euroopan unionin ulkopuolelta saapuvan ihmisen turvapaikkahakemus käsitellään siinä maassa, jossa henkilöllä on perheenjäseniä tai joka on myöntänyt henkilölle oleskeluluvan tai viisumin. Jos henkilö on aiemmin laittanut turvapaikkahakemuksen kyseiseen maahan, on se velvollinen käsittelemään myös uuden hakemuksen. Lisäksi jos henkilö ylittää valtion rajan luvottomasti, käsitellään hakemus kyseisessä maassa, vaikka henkilö jättäisi hakemuksen vireille toiseen maahan. (Kuosma 2016: 104.) Dublin III -asetuksen mukaan valtio voi halutessaan käsitellä myös sellaisia hakemuksia, jotka eivät periaatteessa kuuluisi juuri sen vastuulle. Tässä tapauksessa valtio on täysin vastuussa turvapaikanhakijasta ja tämän turvapaikkahakemuksesta. (Kuosma 2016: 107.)

Dublin-menettelyn takia monet Euroopan unionin ulkorajavaltiot olivat paineen alla pahimman pakolaiskriisin aikaan. Suuri osa pakolaisista ylittivät Euroopan unionin rajan muun muassa Kreikassa, Italiassa ja Unkarissa, joten näiden valtioiden niskaan kaatui suuri kasa turvapaikkahakemuksia, vaikka suuri osa jatkoi matkaansa heti näistä valtioista muihin valtioihin. Dublin III -asetuksen nojalla kaikkia henkilöitä ei kuitenkaan palautettu kyseisiin Euroopan unionin rajavaltioihin vaan hakemuksia käsiteltiin myös toisissa valtioissa kuin mihin hakemus oli alun perin jätetty. Suomi on käyttänyt tätä mahdollisuutta pelkästään hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa. (Kuosma 2016: 107.)

2.5. YK:n pakolaisasiain päävaltuutettu UNHCR

Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisasiain päävaltuutettu, United Nations High Commissioner for Refugees valvoo, että pakolaissopimusta noudatetaan ja sovelletaan oikein. UNHCR:n toimisto on se elin, joka ylläpitää pakolaisleirejä, reagoi maailman pakolaistilanteisiin ja järjestää pakolaisille sijoituspaikkoja maailman eri maista. (Juvonen 2012: 20–21.)

UNHCR:n pyrkimyksenä on turvata, että kansainvälinen suojelu toimii ja toteutuu. Se edistää toimivien turvapaikkamenettelyjen käyttöönottamista ja tavoittelee esimerkiksi säilöönoton vähentämistä sekä lasten ja erityisryhmien huomioimista pakolaisia vastaanottaessa. UNHCR pyrkii myös keksimään kestäviä ratkaisuja pakolaisuuden vähentämiseksi ja tiedottaa maailman pakolaistilanteista sekä pakolaisten suojelusta. Näin ollen UNHCR on kanava, josta ihmiset saavat tarvittaessa tietoa, ja joka pyrkii parantamaan nykyisiä pakolaistilanteita. (Juvonen 2012: 20–21.)

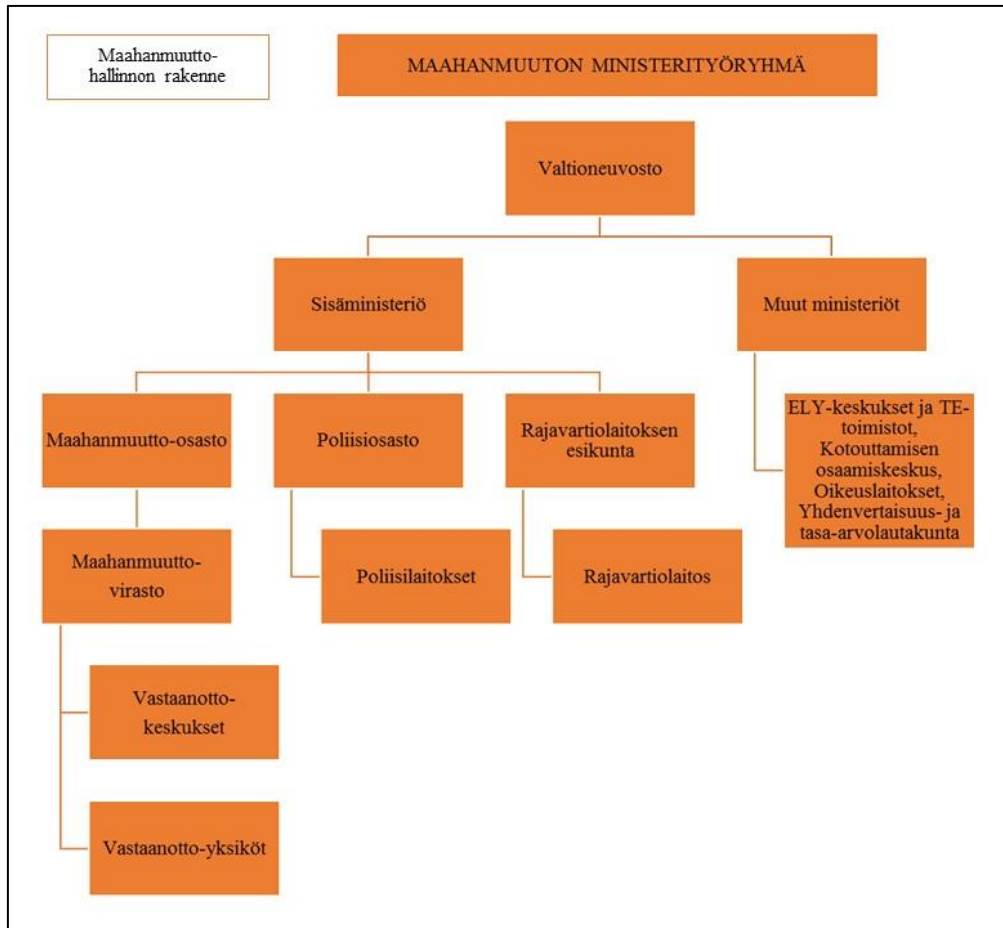
2.6. Suomen turvapaikka- ja maahanmuuttohallinnon rakenne

Suomen eduskunnan hallitusohjelmaan sisällytetään maahanmuuttoon liittyviä tavoitteita ja valtioneuvosto hyväksyy periaatepäätökset. Näiden avulla valtioneuvosto ohjaa maahanmuuttopolitiikkaa ja -hallintoa. Turvapaikanhakijatilannetta ja turvapaikanhakijoiden kotoutumisen edistymistä seuraa ministerityöryhmä, johon kuuluvat pääministeri, ulkoministeri, valtiovarainministeri sekä muita ministereitä ja valtiosihteereitä. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2015: 7.)

Sisäministeriön maahanmuutto-osaston vastuulla on maahanmuuttoasiat. Maahanmuutto-osasto muun muassa valmistelee maahanmuuttopolitiikan ja maahanmuuttoa ja kansalaisuutta koskevan lainsäädännön. Lisäksi se valvoo maahanmuuttoviraston toimintaa ja osallistuu Euroopan unionin yhteisten maahanmuutto- ja turvapaikka-asioiden hoitamiseen. Maahanmuuttovirastossa myönnetään oleskeluluvat ja käsitellään turvapaikkahakemukset. Maahanmuuttoviraston tehtävänä on myös päättää käännyttämisestä sekä karkottamisesta ja ohjata vastaanottokeskusten toimintaa. Lisäksi turvapaikka- ja maahanmuuttohallinnon rakenteeseen kuuluu monia muita elimiä kuten poliisi, rajavartiolaitos sekä eri ministeriöitä. Myös kunnilla ja kansalaisjärjestöillä on omat tehtävänsä turvapaikka-asioita koskevassa toiminnassa. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2014: 7.)

Kuvio 1 kuvaa yksinkertaistetusti Suomen turvapaikka- ja maahanmuuttohallinnon rakenteen. Lähdekuviossa, jonka pohjalta tutkielmani kuvio on tehty, oli eriteltyä kaikki

maahanmuuton ministerityöryhmässä olevat ministeriöt omiin laatikkoihinsa. Tutkielmani kannalta ei ollut kuitenkaan välttämätöntä eritellä jokaista ministeriötä, joten muodostin oman aihealueeni intressien kautta yksinkertaisemman version.

Kuvio 1. Turvapaikka- ja maahanmuuttohallinnon rakenne Suomessa (Euroopan muuttoliikeverkosto 2015: 7).

Maahanmuuton ministerityöryhmään kuuluu sisäministeriön lisäksi oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, valtiovarainministeriö, ulkoasiainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö. Jokaisella ministeriöllä on omat laitoksensa ja niillä tehtävänsä maahanmuuttojärjestelmässä. Sisäministeriöllä on laaja

asema maahanmuuttojärjestelmässä, sillä sen alaisena ovat maahanmuutto-osasto, poliisiosasto ja rajavartiolaitoksen esikunta. Nämä instituutiot ovat hyvin näkyvässä ja olennaisessa osassa maahanmuuttajan tullessa Suomeen asumaan. Maahanmuuttaja saapuu Suomeen periaatteessa rajavartiolaitoksen kautta ja käy sitten hoitamassa poliisilla lupahakemuksia ja käytännössä ilmoittautumassa olevansa maassa. Maahanmuutto-osastoon kuuluu maahanmuuttovirasto ja sen alle vastaanottokeskukset ja -yksiköt. Maahanmuuttajat anovat oleskelulupansa maahanmuuttovirastolta. Se myöntää turvapaikat ja hallinnoi vastaanottokeskuksia, joita käyttävät maahanmuuttajista pelkästään turvapaikanhakijat ja pakolaiset. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2015: 8.)

3. TILANNEKATSAUS PAKOLAISKRIISIIN SYKSYLLÄ 2015

3.1. Kansainvälistä suojelua hakeneet ihmiset

Kesällä 2015 kansainvälistä suojelua hakevien määrä alkoi kasvaa Euroopassa. Maahanmuuttoviraston tilastoista nähdään, että vuoden 2015 huhtikuuhun asti kansainvälisen suojelun hakemusmäärä pysytteli kuukausitasolla 350 kappaleen tietämällä. Toukokuussa turvapaikkahakemukset lisääntyivät melkein 200 kappaleella. Kesäkuussa hakemuksia oli taas yli 200 kappaletta enemmän kuin toukokuussa. Heinäkuussa hakemuksia oli kaksi kertaa enemmän kesäkuuhun verrattuna, samaten kuin elokuussa heinäkuuhun verrattuna. Kaikista suurin harppaus oli elokuun ja syyskuun välillä. Syyskuussa turvapaikkahakemuksia jätettiin 10 837 kappaletta. Syyskuussa Suomeen saapui koko vuoden tasolla eniten turvapaikanhakijoita. Lokakuusta lähtien hakemusten määrä alkoi vähetä vuoden loppua sekä vuoden 2016 alkua kohden. (Maahanmuuttoviraston tilastopalvelu 2017b.)

Kuviosta 2 voimme nähdä, miten turvapaikanhakijoiden määrä Suomessa nousee syyskuussa 2015 valtavasti aikaisempaan verrattuna. Silloin Suomi, mutta myös koko Eurooppa oli paineen alla. Absoluuttisesti eniten turvapaikanhakijoita vastaanotti Saksa, jonne saapui 2,5 kertaa enemmän turvapaikanhakijoita kuin vuonna 2014. Myös Ruotsi ja Unkari vastaanottivat yli 50 000 turvapaikanhakijaa enemmän kuin edellisvuonna. Suomeen saapui kuitenkin edellisvuoteen ja väkilukuun suhteutettua eniten turvapaikanhakijoita koko Euroopassa. Vuonna 2014 Suomi vastaanotti yhteensä 3 651, mikä tarkoittaa, että turvapaikanhakijoita oli lähes 9-kertaisesti enemmän vuonna 2015. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2015: 5; Maahanmuuttoviraston tilastopalvelu 2015: 3.)

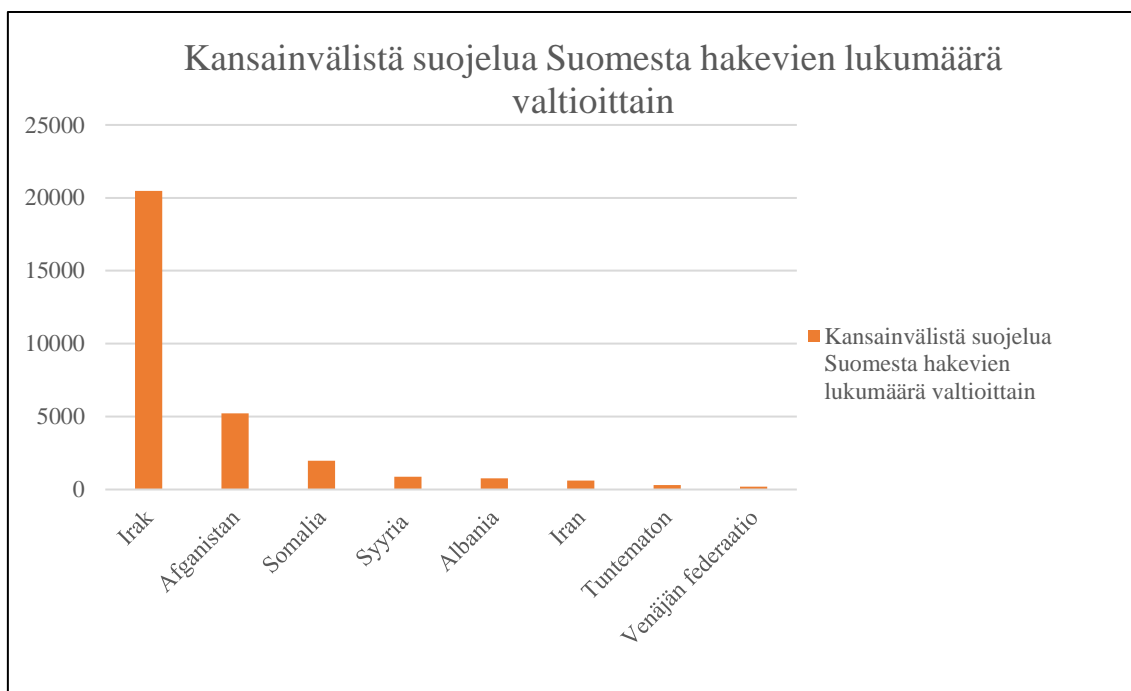

Kuvio 2. Kansainvälistä suojelua hakeneiden määrä Suomessa (Maahanmuuttoviraston tilastopalvelu 2017b).

Maahanmuuttovirastolla oli jatkuvasti uusia työpaikkoja avoinna ja virasto perusti myös kaksi uutta alueellista toimipistettä Turkuun ja Rovaniemelle. Vastaanottokeskuksia perustettiin tyhjistä noin 124. Vuoden 2014 lopuksi vastaanottokeskuksia oli yhteensä 20 ja vuoden 2015 lopuksi yhteensä 144. Alaikäisille yksintulleille turvapaikanhakijoille perustettiin yhteensä 60 uutta vastaanottoyksikköä. Myös mediassa ja kansan parissa kuohittiin turvapaikanhakijoiden suuresta määrästä. Keskustelu maahanmuuttoasioista polarisoitui eli oltiin jyrkästi turvapaikanhakijoita vastaan tai jyrkästi heidän saapumisensa puolesta. Myös valtakunnan politiikan tasolla näkemykset jyrkentyivät ja skismaa oli havaittavissa poliitikkojen keskuudessa. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2015: 5, 38, 40).

Turvapaikanhakijat liikkuvat valtiosta toiseen esimerkiksi perheenjäseniensä perässä. Euroopan unionin rajavaltiot olivat ylikuormitettuja, sillä suuri osa turvapaikanhakijoista saapui ensimmäisenä Eurooppaan niiden valtioiden rajojen kautta, joten ne valtiot olivat vastuussa hakemusten käsittelystä Dublin-sopimuksen mukaisesti.

Kuten kuviosta 3 näkyy, valtaosa Suomeen vuonna 2015 saapuneista turvapaikkaa hakevista ihmisistä saapui Irakista. Hakijoita oli melkein nelinkertainen määrä verrattuna seuraavaksi yleisimpään valtioon, Afganistaniin. Irakilaisten turvapaikanhakijoiden suureen määrään voi selittää sillä, että irakilaisia oli Suomessa paljon jo ennestään, joten irakilaiset tulivat tuttavien perässä. Samasta syystä esimerkiksi Ruotsiin saapui eniten syyrialaisia. Somaliasta Suomeen saapui suojelua hakevia ihmisiä hieman alle 2 000 ja Syyriasta lähes 900 ihmistä. Albaniasta ja Iranista tulijoita oli molemmista noin 750–880. Kuvioon on merkitty vertailun vuoksi myös Venäjän federaatio, jotta nähdään, kuinka selvästi enemmän Irakista saapuvia oli. Maahanmuuttoviraston tilastopalvelussa oli tiedot myös tuntemattomille kansalaisuuksille. Ihmisiä, joiden kansalaisuutta ei olla tiedetty, tuli Suomeen yhteensä 305 vuonna 2015. Kansalaisuutta ei välttämättä pystytty todentamaan, jos passi on esimerkiksi kadonnut tai tarveltynt. On myös ihmisiä, joilla ei välttämättä ole passia tai kansalaisuutta ollenkaan.

Kuvio 3. Kansainvälistä suojelua Suomesta hakevien lukumäärä valtioittain (Maahanmuuttoviraston tilastopalvelu 2017b).

Suomeen saapuneista turvapaikanhakijoista suurin osa oli miehiä. Yli 32 000 turvapaikanhakijasta miesten osuus oli yli 26 000 hakijaa. Naishakijoita oli 6 000 ja 53 hakijan sukupuolta ei tiedetty. (Maahanmuuttoviraston tilastopalvelu 2017b.) Miesten ylivoimaista määrää voidaan ehkä osittain selittää sillä, että monissa kulttuureissa miehen asema perheessä on melko täysvaltainen. Naisten tehtävänä on pitää lapsista huolta kotona, kun mies hoitaa elannon perheelle. Monet lienevät ajatelleet, että mies menee edellä katsomaan Euroopan tilanteen ja hoitaa asiat valmiiksi, jotta vaimo ja perhe voivat tulla miehen perässä myöhemmin.

Valtaosa Suomeen saapuneista turvapaikanhakijoista oli 18–34 vuotiaita. Kyseiseltä ikähaarukalta saapui lähes 20 000 turvapaikanhakijaa. 35–64 vuotiaita saapui noin 5 000 ja alle 18-vuotiaita lapsia saapui yhteensä noin 7 600. Näin ollen aikuishakijoita saapui kaikista eniten. Perheen mukana tulleiden alaikäisten osuus oli noin 4 600 ja yksin tulleiden alaikäisten osuus noin 3 000.

3.2. Päätöksenteko koskien kansainvälistä suojelua hakevia ihmisiä

Syksy 2015 oli niin ruuhkainen turvapaikanhakijoiden asioiden osalta, että kaikkia vuoden turvapaikkahakemuksia ei ehditty ratkaista edes saman vuoden loppuun mennessä. Suurin osa ratkaisuista siirtyi täten pitkästi vuodelle 2016. (Euroopan muuttoliiketoimisto 2015: 5.) Turvapaikkahakemuksilla on neljä eri lopputasoa: myöntäminen, kieltäminen, tutkimatta jättäminen ja raukeaminen. Kuten edellä on jo selitetty, turvapaikka myönnetään ihmisille, joilla on kotimaassaan todellinen hätä eri syiden takia. Turvapaikkahakemus voi saada kielteisen päätöksen, jos hakija on tehnyt esimerkiksi rikoksen, tai hänen tilanteen tulkitaan olevan suhteellisen turvallinen myös lähtömaassaan. Hakemus jätetään yleensä tutkimatta, jos hakijan on mahdollista saada riittävää suojelua lähtömaassaan, jonne hänet voidaan palauttaa. Lisäksi jos hän on saanut suojelua toisesta EU:n jäsenvaltiosta tai jokin muu EU-valtio on vastuussa hakemuksen käsittelystä, hakemus jätetään tutkimatta Suomessa. Hakemus raukeaa yleensä hakijan omasta toimesta. Hakija voi peruuttaa hakemuksen milloin tahansa. Toinen syy hakemuksen raukeamiselle on se,

että hakija katoaa eikä ole saattamassa hakemusprosessiaan loppuun. (Maahanmuuttovirasto 2017b.)

Maahanmuuttoviraston tilastopalvelun tilastoista voidaan huomata, miten syksyllä 2015 hakemusten raukeaminen on ollut korkealla tasolla. Tämän voi selittää kenties sillä, että monet turvapaikanhakijat lähtivät Suomesta itsenäisesti huomattuaan, että esimerkiksi olosuhteet eivät ehkä olleetkaan sitä, mitä he olivat olettaneet. Näin ollen he saattoivat lähteä toiseen Euroopan maahan koittamaan onneaan tai jopa takaisin kotimaahan, jolloin he eivät ilmeisesti olleetkaan turvapaikan tarpeessa. Kuten myöhemmin analyysiosiossa käy ilmi, sanomalehtiartikkeleiden perusteella tehtiin havainto, että Suomen olosuhteet olivat eräs merkittävä kompastuskivi, jota paremman elämän perässä juosseet henkilöt eivät välttämättä kestäneet. Ruoka oli kuulemma pahaa, ilmasto liian kylmä ja vastaanotokeskusten olosuhteet eivät muuten vaan miellyttäneet.

Joulukuusta 2015 lähtien turvapaikan saaneiden määrä kasvoi huomattavasti, mutta kieltävän päätöksen saaneiden määrä pysyi edelleen melko samoissa mitoissa kuin aiemmin samana vuonna. Kieltävät päätökset lisääntyivät radikaalisti vasta huhtikuussa 2016, josta lähtien kieltävien päätösten lukumäärä on tähän päivään saakka suurempi kuin myönteisten päätösten lukumäärä. Yleensä turvapaikkapäätöksen tekemiseen arvioidaan menevän noin kuusi kuukautta, joten voidaan tehdä päätelmä, että suurin osa syksyn turvapaikanhakijoista alkoi saada keväällä 2016 enemmän kielteisiä kuin myönteisiä päätöksiä.

Hakemuksia on maahanmuuttoviraston (2017b) tilastojen mukaan jätetty tutkimatta suhteellisen vähän viimeisen parin vuoden aikana. Kuitenkin joulukuusta 2015 huhtikuuhun 2016 hakemuksia on jätetty tutkimatta melko paljon. Toukokuusta lähtien määrä kuitenkin laskee taas samalle tasolle kuin aiemmin. Voidaan tehdä päätelmä, että nimenomaan pakolaiskriisin hakijoiden takia tutkimatta jätettyjen määrä kohoaa lähes nelinkertaiseksi keskimääräisestä. Esimerkiksi Balkanin maiden turvapaikanhakijat käännytettiin lähes suoraan, sillä Suomi on luokitellut maat turvallisiksi. Lisäksi Dublin-menettelyn mukaisesti osa turvapaikanhakijoista käännytettiin takaisin hakemuksesta vastuussa olevaan maahan, koska Suomen ei tarvinnut käsitellä muualla rekisteröityjä turvapaikkahakemuksia.

Pakolaiskriisin turvapaikkahakemusten käsittely jatkui pitkästi vuoden 2016 loppupuolelle. Resurssivajeen takia solmittiin monia kymmeniä määräaikaistyösopimuksia käsittelemään turvapaikkahakemuksia, joten ruuhka oli melkoinen, mutta nykyään tilanne on rauhoittunut eikä tulijoita ole tällä hetkellä enää poikkeavan paljon. Ikinä ei kuitenkaan voi tietää milloin seuraava samankaltainen pakolaisaalto virtaa. Jos esimerkiksi Isisin toiminta jatkuu yhtä radikaalina ja pelottavana, eivät pakolaisvirrat varmaan järin nopeasti tyrehdy.

4. MUUTTOLIIKETEORIA PAKOLAISKRIISIN SELITTÄJÄNÄ

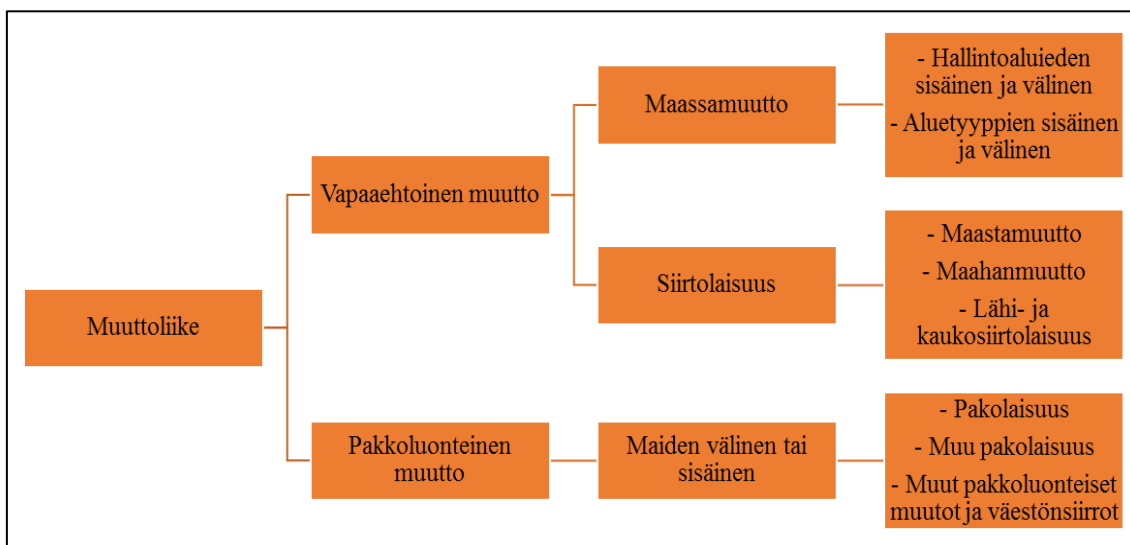
Muuttoliikkeitä käsittelevillä teorioilla on kautta aikain pyritty selvittämään miksi ihmiset muuttavat alueelta toiselle. Mikä tekee kohdealueesta niin paljon kiinnostavamman kuin lähtöalueesta, että sinne päätetään muuttaa? Syytä muuttamiseen löytyy varmasti yhtä monta kuin on muuttajaakin, mutta usein syyt löytyvät alueiden hyvinvointieroista (Korkiasaari & Söderling 2007: 239). Ihmiset muuttavat toiseen paikkaan useimmiten paremman työn, parempitasoisen asunnon ja sosiaalisten suhteiden perässä tai kuten tässäkin tutkielmassa on käynyt ilmi, jotkut muuttavat parempien elinolosuhteiden perässä vaarallisesta ympäristöstä turvallisempaan. Paremman etsiminen ei tietenkään päde jokaiseen muuttajaan. Joskus joudutaan muuttamaan paremmasta paikasta huonompaan esimerkiksi työn menettämisen, eron tai vaikkapa tapaturman takia, jolloin taloustilanne koee suuren muutoksen eikä välttämättä enää kyetä maksamaan samoja asumisesta koituvia kustannuksia.

4.1. Muuttoliikkeen käsite

Muuttoliikkeellä tarkoitetaan pysyvää tai suhteellisen pitkäaikaista fyysistä siirtymistä maantieteelliseltä alueelta toiselle. Liikkuvuus, jota voidaan usein pitää muuttoliikkeen ja muunlaisen liikkeen pääterminä, käsittää myös tilapäisen liikkuvuuden kuten esimerkiksi turismin (Korkiasaari & Söderling 2007: 240). Pakolaisuus voidaan useimmissa tilanteissa luokitella osaksi muuttoliikettä. Sen voi kuitenkin ajatella olevan myös tilapäistä liikkuvuutta, sillä kaikki turvapaikanhakijat eivät jää turvapaikan tarjonneeseen maahan pysyäkseen. Pakolaiskriisin aikanakin kävi ilmi, että useat turvapaikanhakijat kävivät Euroopassa vain pyörähtämässä ja palasivat jonkin ajan kuluttua takaisin kotimaahansa.

Muuttoliike voidaan jakaa kahteen eri tasoon: vapaaehtoiseen muuttoliikkeeseen ja pakoluonteiseen muuttoliikkeeseen (ks. kuvio 4). Vapaaehtoinen muuttoliike tapahtuu muuttajan omasta halusta joko valtion rajojen sisällä tai vastaavasti valtion rajat ylittämällä, mitä kutsutaan siirtolaisuudeksi. Pakoluonteinen muuttoliike vastaavasti tarkoit-

taa sitä, että henkilön on olosuhteiden pakosta muutettava pois maasta, vaikka hän ei välttämättä pohjimmiltaan haluaisi tätä tehdä. Tällaisia olosuhteita voivat olla luonnonkatastrofin aiheuttamat mullistukset tai suurten rakennusprojektien aiheuttamat muutokset. Myös pakolaisuus luokitellaan pakkoluonteiseksi muuttoliikkeeksi. (Korkiasaari & Söderling 2007: 240.)

Kuvio 4. Muuttoliikkeen jäsentely (Korkiasaari & Söderling 2007: 240).

4.2. Muuttoliikkeen vaikutukset väestöön

Muuttoliikkeellä on ollut historiassa suuri vaikutus Suomen väestönkehitykseen. Vuosina 1969–1970 siirtolaisuus Ruotsiin oli valtavaa, joten väestönmenetys oli suurempi kuin luonnollinen väestönkasvu eli syntyneiden ja kuolleiden lukumäärien erotus. Tällöin Suomen väkiluku pieneni. 2000-luvulla Suomeen saapuvien maahanmuuttajien määrä on kasvanut paljon. 2000-luvun alkuvuosien väestönkasvusta 40 % oli maahanmuuttajien ansiota. Tosiasia on, että Suomen väestö ikääntyy ja luonnollinen väestönkasvu pienenee reippaasti myös nykypäivänä. Vuosi 2016 oli ensimmäinen vuosi yli sataan vuoteen, kun syntyneitä oli vähemmän kuin kuolleita, kun ei oteta huomioon sodista johtuvia poik-

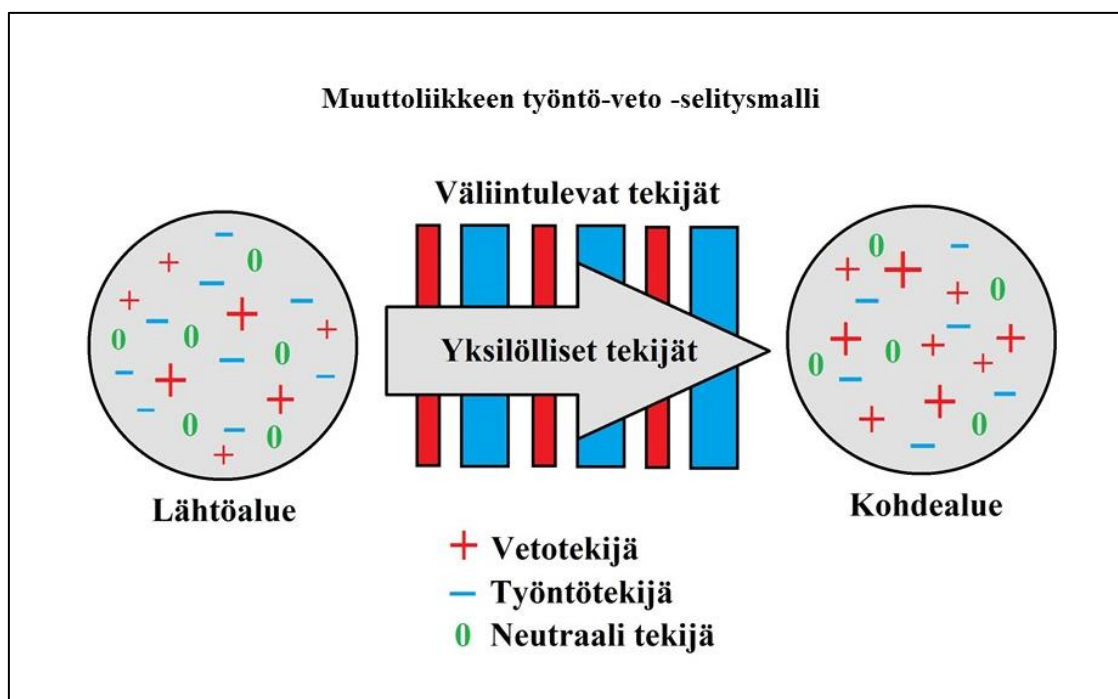
keusvuosia. Jos vuonna 2016 ei olisi tullut muuttovoittoa ulkomailta, olisi Suomen väestönkasvu kääntynyt laskuun. Näin ollen ulkomailta tulleet muuttajat pelastivat Suomen väestönkasvun. (Korkiasaari & Söderling 2007: 239; Tilastokeskus 2017.)

Muuttoliikkeet saatetaan usein kokea ongelmana. Tämä johtuu siitä, että niiden etenemistä sekä seurauksia on vaikea ennustaa ja hallita (Korkiasaari & Söderling 2007: 239). Pakkoluonteinen muutto riippuu lähes täysin lähtöalueen olosuhteista. Näin ollen ikinä ei voi olla varma, milloin jokin sota on niin kriittinen, että väki alkaa sankoin joukoin paeta sodan keskeltä turvaan, jolloin pakolaisuus saattaa äityä yhtä hallitsemattomaksi kriisiksi kuin vuonna 2015. Emme voi myöskään täysin varmasti ennustaa luonnonkatastrofien syntymistä tai varsinkaan niiden suuruutta, jolloin väki lähtee evakkoon muualle.

Muuttoliikkeillä voidaan kuitenkin ajatella olevan myös kohdealuetta rikastavia vaikutuksia. Pitkällä aikavälillä tarkasteltaessa muutto rikastuttaa esimerkiksi katukuvaa. Kaupungilla kohdataan erilaisia ihmisiä, joilta voidaan halutessa oppia uusia tapoja ja käytäntöjä, mitä voidaan kutsua alueen henkisen hyvinvoinnin lisäämiseksi. Muuttajat tuovat myös taloudellista kasvua alueelle heidän ostaessaan alueen palveluita, jolloin kyseessä olevan alueen aineellinen hyvinvointi lisääntyy. Hyvin pitkällä tähtäimellä tarkasteltuna jopa väestön geeniperimä voi rikastua muuttajien ansiosta. (Korkiasaari & Söderling 2007: 239.) Näin ollen muuttoliikkeitä ei kannata katsoa pelkästään ongelmina vaan myös aluetta monipuolistavana elementtinä.

4.3. Työntö–veto -selitysmalli

Tutkielmani kannalta olennaisin teoria on työntö–veto-malli, jonka on kehittänyt Everett S. Lee vuonna 1966. Hänen kehittelemänsä malli pohjautuu E. G. Ravensteinin teokseen *The Laws of Migration* vuodelta 1889. (Lee 1966: 47.) Leen työntö-veto -mallin mukaan on olemassa neljä kategorialla, joihin ihmisten muuttokäyttäytymiseen vaikuttavat tekijät voidaan jakaa (ks. kuvio 5). Kategoriat ovat lähtöalueen työntävät ja tuloalueen vetävät tekijät. Näiden lisäksi mallissa on kuvattu myös väliintulevia tekijöitä sekä yksilöllisiä tekijöitä.

Kuvio 5. Muuttoliikkeen työntö-veto -selitysmalli (Lee 1966: 50).

Kuvio 5 havainnollistaa Leen työntö–veto -selitysmallia. Muuttoa suunnitteleva henkilö punnitsee lähtöalueen ja tuloalueen positiivisia ja negatiivisia puolia. Hän miettii alueiden ominaisuuksia sekä mahdollisuuksia ja vertailee niitä keskenään heijastaen ne omaan sen hetkiseen elämäntilanteeseensa. Muuttopäätökseen vaikuttaa lisäksi tietenkin omat kokemukset, arvot ja asenteet sekä muut yksilölliset tekijät. Eri ihmisillä on vaakakupeissaan eri asioita ja jokainen tekee päätöksen eri asioita painottamalla, mutta muuttopäätöstä ei kuitenkaan ikinä tehdä pelkästään vertailemalla absoluuttisesti työntö- ja vetotekijöitä. On olemassa myös väliintulevia tekijöitä, jotka saattavat vaikuttaa muuttopäätöksen tekkoon. Tällaisia tekijöitä voivat olla muuton aiheuttamat taloudelliset kustannukset, pitkä välimatka ja muuttoreajoitukset. Eri valtioon muutettaessa pitää hakea oleskeluluvat ja mahdolliset viisumit, jotka saattavat vaikuttaa muuttamiseen. Lupia ja viisumeita ei suinkaan myönnetä kaikille. Muuttokynnystä madaltavia tekijöitä voivat olla liikenneyhteyksien kehittyminen ja matkustamisen halpeneminen. (Korkiasaari & Söderling 2007: 246; Lee 1966: 50.)

Turvapaikanhakijoiden kannalta ensisijaisena työntekijänä on ehdottomasti lähtöalueen huonot olosuhteet. Sodat aiheuttavat oletettavasti vaaratilanteita pommitusten takia, joten asuintilat saattavat tuhoutua hetkessä. Sen ohella mahdolliset vainot tekevät elämisestä omalla tavallaan mahdollottoman alueella. Näin ollen molemmista ymmärrettävistä syistä ihmiset ovat jatkuvasti kuolemanuhan alaisena, joten alueella asuminen pelottaa varmasti. Tällöin he alkavat miettiä uusia mahdollisuuksia paremman elämän puolesta. He pohtivat missä elämänlaatu olisi parempaa ja ehkä vielä enemmän, turvallisempaa. Kohdealueiden ominaisuuksia punnitaan. Saatetaan pohtia esimerkiksi sellaisia asioita, kuten millainen ilmasto kohdealueessa on tai millainen sen poliittinen tilanne on. Toisia saattaa viehättää Suomen puhdas luonto ja poliittisesti turvalliset olot. Toiset näkevät ilmaston kylmyyden ja suomalaisten stereotyyppisen hiljaisuuden negatiivisina tekijöinä ja valitsevat jonkun muun valtion turvapaikkahakemukselle. Jotkut ajattelevat, että Suomen kulttuuriset tekijät ovat hänelle samantekeviä. Lähtö- ja kohdealueen hyvien ja huonojen puolien lisäksi mietitään yksilöllisten tekijöiden asemaa kohteen valinnassa. Tähän saattaa vaikuttaa esimerkiksi omat asenteet ja mielikuvat kohdemaasta. Alueesta on saatettu kuulla hyvää tai huonoa esimerkiksi sosiaalisessa mediassa, mikä on saattanut muokata omia asenteita kyseisestä kohteesta. Lisäksi kohdealueelle jo lähteneet tuttavat saattavat vaikuttaa siihen, että halutaan lähteä heidän peräänsä. Henkilökohtaiset ja jo ennestään tutut kontaktit vierassa maassa ovat kuitenkin hyvin tärkeä tuki uudessa tilanteessa, kun kaikki on uutta ja pelottavaa. Näitä asioita turvapaikanhakija luultavasti ajattelee tehdessään päätöstä mistä valtiosta hän haluaa hakea kansainvälistä suojelua. Näiden lisäksi on vielä väliintulevat tekijät, jotka saattavat estää tai nopeuttaa kohdealueelle lähtöä. Tiukka taloudellinen tilanne ei välttämättä salli kalliiden lentolippujen ostamista toiselle puolelle maapalloa ja lisäksi tiettyjen asiakirjojen puuttuminen saattaa hidastaa lähtöä.

Kaikki edellä mainitut tekijät vaikuttavat osaltaan turvapaikanhakijan päätökseen lähteä hakemaan suojelua toisesta valtiosta. Eurooppaan saapuvat turvapaikanhakijat tekevät omakohtaisen vertailun kaikista Euroopan valtioista, lähtevät vaaralliselle ja kalliille matkalle kohti valitsemaansa valtiota ja hakevat suojelua tästä parhaimmaksi kokemastaan valtiosta eli jonka vetotekijät ovat kaikista parhaat. Osa hakijoista saattaa saavuttuaan vaihtaa vielä valtiota, mutta Dublin-menettelyn mukaisesti hakemus pitäisi käsitellä siinä

maassa, mihin henkilö on ensimmäisenä rekisteröitynyt, joten hakija saa turvapaikan aina siitä valtiosta, halusi hän siitä valtiosta tai ei.

4.4. Lähtömaiden työntekijät

Eniten turvapaikanhakijoita koko Euroopan alueelle saapui Irakista, Afganistanista ja Syyriasta (Eurostat 2017). Näissä on ollut pitkään sen kaltaisia ongelmia ja väkivallante-koja, jotka ovat ajaneet ihmisiä pois kodeistaan jo vuosien ajan. Seuraavaksi käsitellään lyhyesti kyseisten maiden elinolosuhteita eli tässä tapauksessa työntekijöitä, jotka pakottivat ihmisiä lähtemään turvaan kotialueiltaan.

Syyrian työntekijänä on ollut pitkään jatkunut sisällissota, joka on levinnyt myös Irakin ja Libanonin alueelle. Taistelun pääsyynä on tyytymättömyys maan hallitusta kohtaan. Kyseessä on osittain myös uskonsota, sillä shiialaiset alaviitit kannattavat hallitusta, kun taas sunnimuslimit kapinoivat hallitusta vastaan. Näin ollen taisteluja käydään myös näiden kahden uskonryhmittymän kesken. Alueella riehui ja riehuu edelleen ääri-islamila-inen jihadistijärjestö Isis ja sen kannattajat, joiden tavoitteena on perustaa islamilainen kalifaatti eli eräänlainen islamilainen dynastia. Näin ollen Isis on vallannut alueita Syy-rian ja Irakin alueella. (Salehzadeh 2013: 4–7.) Järjestö luokitellaan myös terroristijärjes-töksi, sillä se on tunnettu äärimmäisen raaosta toimista vääräuskoisia ihmisiä kohtaan. Tämän vuoksi monet ovat joutuneet pakenemaan alueelta ensin naapurimaihin ja niiden olosuhteiden huonontuessa edelleen Eurooppaan. Syyrian sodan pakolaismääräksi arvi-oidaan kokonaisuudessaan jo 12 miljoonaa ihmistä. (Elo 2015: 9.)

Afganistanissa on käyty sisällissotaa vuodesta 1978 lähtien. Vuonna 2001 afganistanilai-nen terroristijärjestö Al Qaida tekivät iskun New Yorkin World Trade Center -pilvenpiir-täjiin ja iskussa kuoli tuhansia ihmisiä. Al Qaidan luokitellaan olevan äärimmäisen vaa-rallinen terroristijärjestö, mutta Afganistanin Taliban-hallinto antoi Al Qaida -verkostolle luvan toimia Afganistanin alueella. Tämän takia Yhdistyneiden Kansakuntien päätöksellä hyökättiin aikoinaan Taliban-hallintoa vastaan eikä sotatilanne ei ole laantunut maassa.

(Katzman & Clayton 2017: 7.) Jatkuva sotatilanne sekä vähemmistöjen epäoikeudenmukainen kohtelu ovat olleet Afganistanin asukkaiden työntekijöitä. Isis on hivuttautunut pienin askelin myös Afganistaniin, joten väkivaltaisuuDET ja vainot uskontojen sekä Isisin ja Taliban-liikkeen välillä eivät luultavasti lopu lähiaikoina. (Uppsala Conflict Data Program 2017.)

Irakin tilanne muuttui vuonna 2003, jolloin Yhdysvaltojen johtama kansainvälinen sotilaskoalitio miehitti maan ja musersi Saddam Husseinin ja Baath-puolueen hallinnon. Puolueen tavoite oli saada kaikki irakilaiset kirjoihinsa ja puolueeseen värvättiin jäseniä uhkailemalla ja pelottelemalla. Kansa haluttiin vaientaa yhteen samaan muottiin ja tämän muotin syntymistä uhkaavat ihmiset haluttiin eliminoida, joten kuulustelut ja kidutukset olivat arkipäivää. Husseinin vallan kaaduttua pelossa eläneet ihmiset alkoivat kostotoimiin edellisiä vallanpitäjiä vastaan kansalaismielipiteen ja omanarvontunteen varastamisesta. Kansa ei osannut yhtenäistyä ja pian ihmiset eroteltiin shiia-muslimeihin ja sunni-muslimeihin, joten niin sanottua sisällissotaa ja kansan erimielisyyttä on ollut ilmassa siitä asti. Isis-järjestön nostaessa päätään sen johtoon valittiin irakilainen mies ja Isisin vaikutuspiiri levisi Irakin läntiseen maakuntaan. Irakissa pääministeri marginalisoi sunnivähemmistöjä, mikä nostatti kansalaiset mielenosoituksiin. Keskushallinto ei reagoinut juuri mitenkään, jolloin jännite eri uskontojen edustajien välillä äityi väkivallaksi. Näissä kohtaamisissa oli mukana myös Isis-järjestö. VäkivaltaisuuDET alkoivat sekä sunni- että muita uskonnollisia vähemmistöjä kohtaan raatamalla kädellä ja järjestö sai vallattua itselleen uusia alueita, jolloin ihmiset lähtivät pakoon kodeistaan. (Juntunen 2016: 16; 18; 33; 39–40.)

5. DISKURSSIANALYYSIN TEORIA

Kielenkäytön merkitys on kasvanut aikojen kuluessa valtavasti. Kieltä käytetään päätöksenteon ja politiikan välineenä. Tiedotusvälineet taltioivat jokaiselta elämänalueelta tapahtumat ja uutiset ihmisten tietoisuuteen. Kieltä käytetään eri tavoin ja sävyin, minkä avulla lukija ja kuulija saadaan reagoimaan erilaisilla tavoilla. Tunteet heräävät ja keskustelua syntyy. Kielen avulla yhteiskunnalliset tapahtumat ja toimijat pääsevät esiin. Toimittaja päättää miten hän ilmaisee yhteiskunnallisesti tärkeät asiat kirjoituksissaan. Hänellä on valta kontrolloida, ohjata ja manipuloida lukijan tai kuulijan reaktioita ja ajatuksia erilaisilla kielellisillä tavoilla. (Pietikäinen 2000: 191.) Toimittajat kirjoittavat tunteita herättävistä aiheista joskus provosoivasti, jos asiasta halutaan vilkasta keskustelua. Samaten käy usein mielipiteistään kirjoittaville kansalaisille. Suuri osa uutisartikkeleista ei herätä keskustelua, vaan niiden tehtävänä on olla ennemminkin tiedonantajia. Termi lingvistinen käänne tarkoittaa kielen keskeisyyden korostumisen lisäksi suurempaa yhteiskunnallista muutosta, jossa kielen keskeinen asema tiedostetaan merkittävänä (Pietikäinen 2000: 191). Kielen avulla pystytään tylsästä aiheesta kertomaan mielenkiintoisella tavalla ja taas toisinpäin. On valtava taito ilmaista mistä tahansa aiheesta kohdeyleisöä kiinnostavalla tavalla.

Diskurssianalyysin ydin on, että kielenkäyttö on kielellisen toiminnan lisäksi sosiaalista toimintaa (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016: 27–28). Diskurssianalyysi voidaankin määrittellä siten, että se on kielenkäytön sekä todellisuuden, maailman ja tilanteisen toiminnan välisten suhteiden tutkimusta ja analysointia. Diskurssitutkimuksen perusajatuksena pidetään sitä, että saadaan tietää kielen kautta enemmän yhteiskunnasta ja kulttuurista sekä ihmisten toiminnasta ja ajatuksista eli ei olla kiinnostuneita pelkästään kirjoitetusta tai puhutusta kielestä. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 13.) Kuten Pietikäinen ja Mäntynen (2009: 14) kirjoittavat teoksessaan, määrittää edellä mainittu perspektiivi diskurssitutkimuksen ja sen teorian kohteen eli todellisten ihmisten todellinen kielenkäyttö todellisessa yhteisössä ja yhteiskunnassa.

Diskurssitutkijan mielenkiinnon kohteena on kielenkäytön ja sosiaalisen toiminnan samankaltaisuus ja niiden välinen suhde. Diskurssianalyysin perimmäisenä tavoitteena on

tutkia, miten kielenkäytöllä tehdään jokapäiväisistä asioista ja tilanteista ymmärrettäviä. Lisäksi pyrkimyksenä on tarkastella diskurssin ja todellisuuden välistä suhdetta. Kieli ja kielenkäyttö eivät kuvasta todellisuutta itsessään, vaan siihen vaikuttaa myös sosiaalinen tilanne, joka tuo kieleen ja kielenkäyttöön erilaiset sävyt, jotka ovat usein tutkinnan kohteena. Tätä kutsutaan ei-heijastuvuuden käsitteeksi. (Pynnönen 2013: 5–6, 9.)

Diskurssitutkimus alkaa usein siitä, että arjessa tehdään jokin havainto tai koetaan jotain uutta. Tämän seurauksena asia alkaa kiinnostaa niin paljon, että sitä halutaan tutkia syvemmin. Taustalla on kuitenkin aina teoreettinen pohja, jonka pohjalta tehdään havaintoja ja tutkimuksen analyysiosuus. Ilman teoriaa analyysi on pelkästään tuotettua ajatusten virtaa, jolle ei ole mitään perustetta. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 146–147.) Tämän tutkielman analyysiosuuden teoriapohja koostuu muuttoliiketeoriasta sekä diskurssianalyysin teoriasta. Myös taustatietoja tarvitaan analyysin pohjaksi. Ilman aiheeseen liittyviä taustatietoja on vaikea seurata ja ymmärtää analyysia ja sen tuloksia.

Sanan ja ilmaisun merkitys

Sanan kielellinen hahmo eli se, että sana tarkoittaisi aina ja poikkeuksetta tiettyä asiaa ei ole diskurssianalyysissa validia vaan se, miten tietyn sanan käyttöä selitetään. Diskurssitutkijaa sen sijaan kiinnostaa miten ihminen käyttää sanaa tai ilmaisua erilaisissa tilanteissa ja paikoissa sekä eri aikoina. Diskurssija tutkiva henkilö on sitä mieltä, että eksaktien sanojen takana piilee jokin syvempi merkitys, joka voi muuttua tilanteiden edetessä ja muuttuessa. Toisin sanoen kieltä on mahdollista muokata moniin eri merkityksiin eri tilanteissa. Merkitysten keskinäiset suhteet ja niiden muokkaantuminen tilanteen mukaan on juuri se, minkä diskurssien tutkija haluaa selvittää. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 11–12.)

Esimerkiksi sana *punainen* voi tuoda erilaisia merkityksiä eri henkilöiden mieleen riippuen heidän kokemuksistaan ja meneillään olevasta tilanteesta. Toiset voivat ajatella sen olevan tyttöjen väri, toiselle sana tuo mieleen joulun tai rakkauden, kun taas jotkut yhdistävät punaisen värin vereen ja vihaan. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 12–13.) Mitkään näistä punaiselle värille annetuista merkityksistä eivät ole absoluuttisia totuuksia. Ne ovat

eri ihmisten ajatuksissa muodostuneita sanan tai kielellisen ilmaisun ja todellisuuden välisiä mielikuvia. Tällaiset mielikuvat ovat usein kovin vakiintuneita ihmisten keskuudessa, vaikka totuudesta ei voidakaan puhua. Juuri tällainen puheen ja sanojen syvempi merkitys kiinnostaa diskurssintutkijaa.

Kriittinen diskurssianalyysi

Diskurssianalyysia käytetään sekä kielitieteellisissä että yhteiskuntatieteellisissä tutkimuksissa. Kielitieteellinen tarkastelu painottaa kielenkäyttöä ja sen piirteitä. Yhteiskuntatieteellisessä diskurssianalyysissa on lähemmässä tarkastelussa ilmiöt, suhteet ja sosiaaliset rakenteet, jotka heijastuvat kielenkäytön avulla. Kielitieteellinen lähestymistapa on päinvastainen. Kielitieteellisessä diskurssianalyysissa siis tarkastellaan aluksi kielen rakennetta ja sitä kautta siirrytään yhteiskunnallisen tilanteen tarkasteluun. Yhteiskunnallisessa diskurssianalyysissa tarkastellaan asioita toisinpäin eli yhteiskunnallisen tilanteen kautta siitä kirjoitetun tekstin piirteitä ja sävyjä. (Pietikäinen 2000: 192–193.) Yhteiskuntatieteilijänä minä lähestyn tutkielmani diskurssianalyysia yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa puhutaan usein kriittisestä diskurssianalyysistä, joka on sopiva käsite myös tämän tutkielman kannalta.

Kriittisen diskurssianalyysin kiinnostus suuntautuu kielenkäytön sosiaaliin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin. Kielenkäyttö riippuu osittain ympäröivän yhteiskunnan ja kulttuurin vuoksi ja toisaalta eri tilanteet sekä kulttuuriset normit muokkaavat kielenkäyttöä. Sitä vastoin taas kieli muokkaa tietoa ja uskomuksia. Kielen avulla ihmiset saavat tietoa ympäröivästä maailmasta. Näin ollen kieli muokkaa maailmaa ja maailma muokkaa kieltä. Kriittisen diskurssianalyysin näyttämöllä ajatellaan yleensä olevan kaksi sosiaalista prosessia, joista toinen on maailman hahmottaminen ja toinen on vuoronvaikutus. Kielenkäyttö on osaltaan vahvistamassa ja heikentämässä tiettyjä näkemyksiä yhdessä erilaisten tulkintapojen kanssa. Kielenkäytöllä ei siis kuitenkaan ajatella olevan suoraa vaikutusta ihan kaikkeen ympäröivässä maailmassamme. (Pietikäinen 2000: 197–199.)

6. DISKURSSIANALYYSI SANOMALEHTIARTIKKELEISTA

6.1. Diskurssianalyysin lähtökohdat

Tutkielmani tarkoitus on tutkia lehdistön käyttämää kieltä turvapaikanhakijakriisiin liittyvässä keskustelussa. Pyrin tekemään monipuolisen kvalitatiivisen analyysin sanomalehtiartikkeleissa esiintyvistä diskursseista; mitä diskursseja löytyy, minkä sävyisiä ne ovat, miten ne vastaavat tutkielman tutkimuskysymyksiin. Haluan tutkia ensisijaisesti sitä, millainen on pakolaiskriisikeskusteluun liittyvien diskurssien välinen suhde todellisuuteen. Seuraavissa alaluvuissa kirjoitan tutkimusaineistoni sanomalehtiartikkeleista pinnalle nousseet diskurssit. Analysoin, mitä voimme huomata diskursseista ja niiden suhteesta maahanmuuttoon ja erityisesti turvapaikka-aiheeseen liittyvästä keskustelusta. Diskursseja löytyi runsaasti laajan artikkelipinon takia. Analysoin tässä tutkielmassa muutamia eniten esiintyviä diskursseja, jotta tutkielma ei paisu liian massiiviseksi.

Tämän tutkielman diskurssit on jaoteltu neljän eri näkökulman mukaisesti. Eniten esiintyvät diskurssit on etsitty turvapaikanhakijoiden puolestapuhujien, vastustajien, turvapaikanhakijoiden omien puheiden sekä asiantuntijoiden puheiden joukosta. Mielenkiinto kyseistä jaottelua kohtaan heräsi artikkeleita lukiessani. Artikkeleista nousi selvästi esiin nämä neljä eri ihmisryhmittymää. Artikkeleista huokuu myös tietynlainen vastakkainasettelu, johon halusin perehtyä tarkemmin. Puolestapuhujat ovat ihmeissään vastaanpuhujien asenteesta ja ottavat pakolaiset vastaan mistä vaan ja kuinka paljon tahansa. Vastustajat pelkäävät sitä, mitä pakolaiset tuovat tullessaan ja haukkuvat viranomaisia huonoista päätöksistä heidän yrittäessä tehdä oikeita ratkaisuja mahdollisimman monen ihmisen kannalta. Itse pakolaiset ovat peloissaan ja uuvuksissa oleva puhujaryhmittymä, joka haluaa saada selkeyttä ja turvaa elämäänsä. Eri alojen asiantuntijat puolestaan ovat epävarmoja vaikean tilanteen takia, mutta yrittävät antaa sellaisen kuvan, että kaikki on hallinnassa. Tutkielman diskurssit jakautuvat taulukon 2 mukaisesti.

Taulukko 2. Analyysissa esiintyvien diskurssien jakautuminen.

AINEISTON POHJALTA HAVAITUT DISKURSSIT	
Puolestapuhujat	Vastustajien puhe
Optimismin diskurssi	Tuntemattoman pelon ja inhon diskurssi
Auttamisen ja myötätunnon diskurssi	Ennakkoluuloisuuden diskurssi
Epäuskon ja häpeän diskurssi	Uhkan ja vihan diskurssi
Pakolaisten oma puhe	Asiantuntijoiden puhe
Toivottomuuden ja surun diskurssi	Turvallisuuden diskurssi
Pelon diskurssi	Epävarmuuden diskurssi
Ärtymyksen diskurssi	Suomen maineen diskurssi
Toivon diskurssi	

Analyysissa on siteerattu sanomalehtiartikkeleista löytyneitä ihmisten kommentteja ja lausuntoja. Tutkielmassa käytetyt sitaatit on valittu tarkoin kunkin diskurssin sävyihin sopiviksi ja ne antavat diskursseista erinomaisen ja selvän kuvan. Näiden avulla päästään hieman lähemmäs sitä, millainen ilmapiiri sanomalehtiartikkeleissa vallitsi vuonna 2015. Mitä puolestapuhujat, vastustajat, pakolaiset tai asiantuntijat kommentoivat pakolaiskriisiin liittyen? Minkälainen sävy kommentteissa tai lausunnoissa oli? Minkälaisia päätelmiä sitaateista saatiin tähän tutkielmaan? Näitä asioita pohditaan analyysiosiossa. Sitaattien suluissa oleva HS-merkintä tarkoittaa, että kyseinen kommentti tai lausunto on Helsingin Sanomista. Päivämäärä puolestaan kertoo, milloin se on painettu kyseiseen sanomalehteen.

6.2. Puolestapuhujien diskurssit

6.2.1. Optimismin diskurssi: ”Ukkoutuva ja akkautuva Suomi tarvitsee nuorta työvoimaa.”

Otsikon sitaatin lausahti Työeläkeyhtiö Ilmarisen johtaja Jaakko Kiander (HS 9.9.2015). Hän näkee pakolaiset nuorena työvoimana, kun Suomen vanheneva sukupolvi eläköityy. On optimistista ajatella, että pakolaiset saataisiin suomalaisten vanhojen ukkojen ja akkojen tilalle tekemään heidän työnsä. Optimistiset puhuvat värittävätkin sanomalehtiarikkeleita melkoisesti. Optimistisen ajattelutavan mukaan turvapaikanhakijoiden saapuminen on pelkästään hyvä asia. Turvapaikanhakijoita on autettava, miten tahansa ja millä hinnalla tahansa. Optimistisessa puheessa ei nähdä ongelmaa esimerkiksi siinä, ettei kaikille saapuville ole tiedossa asuinpaikkaa. Asuintilat on heidän mielestään hankittava jostain vikkellä ja valtion sekä kuntien kuuluisi olla ohjaamassa pakolaiset mihin tahansa tyhjiin rakennuksiin. Vaikka tyhjiä rakennuksia löytyisi satoja, ei suurin osa niistä ole asuinkelpoisia, vaan niitä pitäisi remontoida ja niihin pitäisi lisätä muun muassa saniteetitiloja. Esimerkiksi tyhjillään olevissa tehdastiloissa olisi hyvin tilaa, mutta riittämättömät wc- ja suihkutilat estävät vastaanottokeskuksien perustamista tällaisiin rakennuksiin.

Turvapaikanhakijoiden Suomeen tuoma monikulttuurisuus on joidenkin mielestä pelkästään hyvä asia. Suomalaiset pääsevät tutustumaan eri kulttuurien tapoihin ja mahdollisesti oppivat heiltä uusia tapoja. Kun katukuva monipuolistuu eri kulttuurien edustajista, on totta, että kukin vaikuttaa osaltaan toisten ihmisten tietoisuuteen muista kulttuureista ja ehkä myös opettaa teoillaan jotain uutta toiselle. Katukuvan monipuolistuminen tuo silti mukanaan myös ikäviä puolia, kuten esimerkiksi rasismia. Voisi ajatella, että solvaukset ja inho häviäisivät kokonaan, jos ulkomaalaista väkeä saapuu jatkuvasti lisää ja kantasukkaiden silmä tottuu monikulttuuriseen näkyyn. Asia ei kuitenkaan ole niin yksinkertainen, sillä aina löytyy sellaisia ihmisiä, jotka eivät siedä ulkomaalaisten asettumista Suomeen. On toisaalta ihailtavaa, miten ihmiset ovat niin optimistisia monikulttuurisuudesta.

”En keksi vastaanottokeskuksesta mitään negatiivista sanottavaa. Kulttuurit kohtaavat ja lapset oppivat niistä.” (HS 26.8.2015d.)

Artikkeleista käy ilmi moneen otteeseen, että optimistien mielipide vastaanottokeskuksesta on avoin ja hyväksyvä. Vastaanottokeskusten lisääntyntä tarvetta ei vähätellä vaan nähdään asia erittäin positiivisesti. Näin ajatteli esimerkiksi eräs päiväkotilapsen isä yllä olevassa sitaatissa. Päiväkodin naapurustoon oli suunnitteilla vastaanottokeskus eikä se tuntunut tuottavan minkäänlaista ongelmaa tai pelkoa hänelle eikä muillekaan vanhemmille.

Ehkä osasyynä optimismiin on se, että turvapaikanhakijoille halutaan tehdä mahdollisimman turvallinen olo vieraassa maassa vieraan kulttuurin ympäröimänä, kun itse halutaan oppia heidän tarinoistaan ja kulttuuristaan uusia aspekteja. Vastaanottokeskukset voidaan nähdä myös aluetta monipuolistavana instituutiona. Eräs henkilö kirjoittaa Helsingin Sanomien mielipidepalstalla, että vastaanottokeskusta voidaan pitää paikkakuntaa rikastuttavana esimerkiksi työtarjonnan lisääntymisen ansiosta. Myös paikallisten palveluiden osto lisääntyy ja vapaa-ajan toimintaa voidaan kehittää ja luoda lisää väkimäärän kohotessa.

”Itse olen sitä mieltä, että kyllä nämä tarjolla olevat työpaikat pitäisi käyttää hyväksi. Siitä on tulossa pari-kolmekymmentä työpaikkaa, ja ne ovat meille tosi tärkeitä.” (HS 25.8.2015.)

Työtarjonnan lisääntyminen on toki totta, kuten erään kaupunginjohtajan sitaatista huomataan. Maahanmuuttovirasto palkkasi kymmenittäin uusia työntekijöitä käsittelemään turvapaikkahakemuksia ja juuri perustettuihin vastaanottokeskuksiin tarvittiin joukoittain henkilökuntaa kyseisiin työtehtäviin. Näin ollen uusia työntekijöitä tosiaan palkattiin, mutta millä hinnalla? Budjettia tehdessä Suomen hallituksessa ei oltu varauduttu 30 000 turvapaikanhakijaan, joten määrärahat hupenivat jo aikaisin. Lisäksi useat vuonna 2015 perustetut vastaanottokeskukset on jo ajettu alas nykypäivään mennessä, joten entisten työntekijöiden työsuhteet ovat loppuneet. Toisaalta taas maahanmuuttovirasto on hakenut lisää työntekijöitä tänäkin vuonna, sillä perhesidoshakemuksia on saapunut oleskeluluvan saaneiden pakolaisten perheenjäseniltä, jotka vuonna 2015 joutuivat syystä tai toisesta jäämään silloisille sijoilleen.

Työtarjonnan lisääntyminen ei ole ainut asia, millä artikkeleissa puollettiin turvapaikanhakijoiden saapumista Suomeen. Varsinkin pienillä paikkakunnilla kouluikäisten saapuminen alueelle saattoi pelastaa kyläkoulujen tulevaisuuden. Esimerkiksi Ruoveden sivukyliin perustettiin vastaanottokeskuksia kriisin aikana ja samaan aikaan kyläkouluja uhkasi lakkautus. Ruoveden kunnanjohtajan Eeva Kyrönviidan mukaan sinne asettuneet turvapaikanhakijat saattoivat pelastaa kyläkoulujen säilymisen. Kouluissa oltiin heti ajan hermoilla, sillä siellä aloitettiin syyskuussa 2015 perusopetukseen valmistava opetus. Näin ollen vasta maahan tulleilla oli ja on edelleen hyvä mahdollisuus päästä opinpolulle mukaan suomalaisten lasten kanssa. (Paavilainen, Salmela & Valtavaara 2015.)

Näiden lisäksi turvapaikanhakijoista hyötyvät myös monet muut palveluntarjoajat. Ruokakauppojen myyjiä ja baarien sekä ravintoloiden työntekijöitä haastateltiin artikkeleissa ja suuri osa heistä kommentoi, että myönteiset vaikutukset näkyivät kassavirroissa. Pakolaiset valmistavat ruokansa itse vastaanottokeskuksissa, joten he käyttävät vähittäisruokakauppoja samalla tavalla kuten kantaväestökin. Pakolaisten tulo tarkoitti muun muassa ruokakauppojen hedelmä- ja vihannestarjonnan monipuolistumista, kun eri kulttuurista saapuneet ihmiset kaipasivat paloja entisestä arjestaan esimerkiksi arkipäiväisten hedelmien avulla. Aalto-yliopiston tutkija Matti Sarvimäen mukaan koko kansantalous hyötynee turvapaikanhakijoista, jos kotouttaminen toteutetaan mahdollisimman hyvin, mikä on uskottava väite. Jos pienellä aikavälillä huomattiin jo yritysten hyötyminen, voidaan pitkällä aikavälillä huomata se koko Suomen kansantaloudessa. Tarvitaan vain onnistunut kotouttamissysteemi. (HS 24.9.2015a.)

”Ei ole kuitenkaan viisasta suhtautua ”kriittisesti” todellisuuteen, jota ei voi muuttaa.” (Moster 2015.)

Näin kirjoittaa kirjailija ja kääntäjä Stefan Moster esseessään ”Saksa on löytämässä uuden identiteetin, Suomi etsii vielä.” Hän kirjoittaa, kuinka saksalainen enemmistö oli hyvin ystävällinen saapuvia pakolaisia kohtaan, koska he eivät halunneet olla uusnatsin kaltaisia raakalaisia. Näin ollen vaikuttaa siltä, että saksalaiset ovat löytäneet uuden identiteettinsä pakolaisten myötä. Samaan aikaan Suomi on Mosterin mukaan identiteettikriisissä eivätkä ihmiset osaa määritellä kansallista identiteettiään. On ristiriitaista narista siitä, että maahanmuuttajat tulevat Suomeen siitä syystä, että Suomi on suomalaisten maa eikä

tänne tarvita ”rastatukkia” tai ”rättipäitä” elämään Suomen valtionavustuksilla. Maahanmuuttajat ja pakolaiset tulevat joka tapauksessa, olivat suomalaiset sen puolesta tai eivät. Toisaalta kritiikki on aina tervetullutta, jos sen antaa rakentavasti. (Moster 2015.)

Ei ole välttämättä järkevää ajatella, että kaikkien ihmisten tulisi ajatella asioista positiivisesti ilman kritiikkiä. Vaikka tilanne olisi miten todellinen ja tavallinen tahansa, aina joku löytää siitä arvosteltavaa ja se tulisi kaikkien hyväksyä myös rakentavalla otteella. Jokaisella on hyvä olla oma mielipide, jonka voi tuoda ilmoille rakentavasti, toisen eriävää mielipidettä kunnioittavalla tavalla.

”Kotimaansa jättämään joutuneet, Suomeen tulevat pakolaiset auttanevat meitä nyt arvoremontissamme.” (HS 20.9.2015b.)

Samankaltaisella asialla Mosterin kanssa on eräs vanhemman sukupolven henkilö mielipidekirjoituksessaan. Hän muistelee, miten me suomalaiset saimme kansainvälistä apua sodan riepottelemaan maahamme (HS 20.9.2015b). Jokainen oli kiitollinen vilpittömästä avusta. Häntä puhuttaa ihmisten auttamisenhalu, vaikka itse myöntää, että keksi tekosyitä olla antamatta vapaana olevaa asuntoaan pakolaisten käyttöön. Hän tiedostaa suomalaisen itsekkyuden ja omahyväisyyden, jonka uskoo syntyneen sotien jälkeisinä lihavina vuosina. Hän uskoo, että lama on herättänyt Suomen kansalaisia takaisin todellisuuteen ja siksi suomalaiset ovat nyt hieman hämmentyneitä. Tähän lääkkeenä ovat pakolaiset, jotka muokannevat kansalaistemme asenteita ja suhtautumista vieraisiin ja kurjiin asioihin.

6.2.2. Auttamisen ja myötätunnon diskurssi: ”Sillä jokainen, joka apua saa, sitä joskus tajuu myös antaa.”

Auttaminen nousee esille melkein jokaisessa osassa tutkimusaineistoa. Tavalliset ihmiset, viranomaiset, poliitikot sekä toimittajat puhuvat pakolaisten auttamisen tärkeydestä. Apua kehoitetaan antamaan omien resurssien mukaan esimerkiksi lahjoittamalla tarpeettomia tavaroita ja vaatteita, olemalla pakolaisia vastassa rautatieasemalla tai jopa majoittamalla tuntemattomat pakolaiset kotiin, jos siihen on mahdollisuus. Välillä artikkeleita lukiessa tulee jopa tunne, että avunannon tärkeydestä muistutetaan jokaista vastaan tulijaa,

ja että pakolaisten vastaanottamista vastustaville ihmisille yritetään näpäyttää tai läksyttää artikkeleilla, jossa sävynä on avunanto ja inhimillisyyden arvostaminen. Tällainen painostaminen ei välttämättä auta asiaa mitenkään, vaan vastustajat saattavat olla yhä negatiivisemmalla asenteella luettuaan avunannosta saarnaavia artikkeleita, ja haluavat kenties tehdä oman vastineen asialle.

”On ollut niin hirveästi rasistista puhetta turvapaikanhakijoista ja yleensä maahanmuuttoa vastaan, että sisällä alkoi kiehua.” (HS 4.9.2015b.)

Kyseinen lainaus on artikkelista, jossa vapaaehtoisesti auttamaan saapunutta pariskuntaa haastatellaan. He olivat juuri pakkaamassa peräkärriään täyteen lahjoitetuista tavaroista Helsingissä, aikeenaan kuskata ne Länsi-Suomeen Kristiinankaupunkiin. He sanoivat, että kaikesta vihapuheesta kumpusi auttamisenhalu ja he haluavat toimia konkreettisesti pakolaisten hyväksi. Näin ollen he päättivät lähteä kускаamaan Helsingissä lahjoitettuja tavaroita toiselle puolelle Suomea. Kouriintuntuva avunanto saa aikaan valtavan tyydytyksen, kun näkee itse tavarahan menevän juuri oikeaan osoitteeseen ja tietää, että tarve tavaralle on erittäin kova. Heillä avunantoa tukevana tekijänä oli omakohtaiset kokemukset Lähi-Idän oloista. Toinen puolisoista oli asunut Irakissa ja hän tiesi kokemuksesta, että sikäläisestä vihanpidosta on leikki kaukana. Muillakin auttajilla saattaa olla omia kokemuksia, mutta se ei ole välttämättömyys auttamishalulle. Auttaa voi, vaikka ei tietäisi tilanteesta sen enempää kuin media tiedottaa.

Usein vastakkainasettelu saattaa olla ruutina toiminnallisuuden alkamiselle. Ihmisessä herännee pieni kapina, että itse pitää olla tekemässä, jotta saadaan jotain aikaiseksi. Tai kun toiset ihmiset hankaavat vastaan ja valittavat kaikesta aiheeseen liittyvästä, on ainut keino ryhtyä itse hoitamaan asioita, jotta apu ei jää joltain saamatta.

”Nyt tarvitaan kuitenkin hieman kärsivällisyyttä, sillä emme voi vyöryttää vastaanottokeskuksiin satoja uusia auttajia, kun työntekijät ovat muutenkin kipurajoilla.” (HS 4.9.2015b.)

Auttamisen halu näkyi vuonna 2015 syksyllä massiivisella tavalla. Auttajia oli niin paljon, että kaikille ei löytynyt heti tehtäviä. Suomen Punaiselle Ristille sekä Suomen pako-

laisavulle satoi uusien vapaaehtoisten toimijoiden ilmoittautumisia ja SPR:n ohjelma-
päällikkö joutui pyytämään ihmisiltä malttia, sillä kaikille ei pystytty heti osoittamaan
auttamiskohdetta. Myös sosiaaliseen mediaan perustettiin oma-aloitteisesti erilaisia ryh-
miä, joissa järjestettiin apua turvapaikanhakijoille. Ryhmissä tehtiin erilaisia toimia, ku-
ten kerättiin vaatteita ja tarvikkeita vastaanottokeskuksiin tai järjestettiin tapahtumia. Esi-
merkiksi Kotkassa järjestettiin eräs tapahtuma, jossa kunnostettiin polkupyöriä, jotka sit-
temmin lahjoitettiin vastaanottokeskuksiin. Erään sosiaalisen median verkoston kautta
vapaaehtoiset auttajat pystyivät ottamaan yhteyttä ja osoittamaan halukkuutensa majoit-
taa turvapaikanhakija kotiinsa. (HS 4.9.2015b.)

Auttamisen voidaan ajatella hyödyntävän myös auttajaa itseään. Suomen Punainen Risti
on järjestänyt Espoon Kirjasto Omenassa LäksyHelppiä eli läksykerhoa etenkin maahan-
muuttajalapsille (HS 18.9.2015b). Lapsi voi tulla koulun jälkeen LäksyHelppiin, jossa
vapaaehtoiset auttavat heitä koulutehtävissä. Vapaaehtoisissa löytyy niin vanhempia kuin
nuorempiakin ihmisiä. Eräs silloinen abiturientti oli innostunut auttamaan opetustehtä-
vissä, koska mieli itse tulevaisuudessa opettajaksi ja koki auttamisen antavan hänelle per-
spektiiviä ja kokemusta kyseisestä toiminnasta. Näin ollen sekä maahanmuuttajalapsi että
vapaaehtoinen hyötyivät molemmat avustavasta toiminnasta. Auttamisen voisikin rinnas-
taa siihen, että miten auttaja itse voisi toiminnasta hyötyä. Näin avunanto saattaisi tuntua
mielekkäämmältä useammille ihmisille.

Hyvä tuottaa siis lisää hyvää. (Väärämäki 2015.)

Kyseinen myötätuntotutkija Anne Pessin lainaus ja tämän alaluvun otsikossakin siteerattu
ote Pave Majjaisen ”Pidä huolta” -laulun sanoista kertovat saman tarinan. Jos ihminen on
kerran saanut apua tai muuta hyvää osakseen, on todennäköistä, että hän antaa sen joskus
takaisin toiselle ihmiselle, jos tulee mahdollisuus. Tätä pohti haastattelussa Anne Pessi,
jonka mukaan myötätunto on osittain biologista (Väärämäki 2015). Myötätuntoisiin te-
koihin tarvitaan kuitenkin enemmän. Kaikki mitä tapahtuu juuri ennen kuin päättää osal-
listua vapaaehtoistoimintaan tai kirjoittaa vihaa uhkuvan viestin keskustelupalstalle vai-
kuttaa myötätuntoiseen tai myötätunnottomaan asenteeseen. Jos ihmisellä on meneillään
vaikea elämäntilanne, voi olla mahdollista, että henkilö ajattelee kielteisesti tänne saapu-
vista ulkomaalaisista. Pessin mukaan ihminen antaa apuaan mieluiten heille, joihin on

helppo samaistua. Kun vaakakupissa on vähävaraiset suomalaiset ja sotaa pakenevat ulkomaalaiset, on sanomattakin selvää, että suomalainen ihminen samaistuu ennemmin vähävaraisuuteen (HS 7.9.2015b). Suomalaiset nuoremmat ikäluokat eivät tiedä, millaista sota oikeasti on, mutta vähävaraisuudesta on kokemusta varmasti suurella osalla. (Väärämäki 2015.)

Usein pakolaisten auttaminen linkitetään toisen maailmansodan suomalaisiin evakkolapsiin, jotka lähetettiin pakoon Ruotsiin sodan alta. Tilanne on samankaltainen kuin taannoin, vaikka silloiset pakolaiset olivat pelkästään alaikäisiä. Tätä argumenttia näkyi lähinnä vanhemman sukupolven edustajien artikkeleissa (HS 10.9.2015). He ajattelevat, että Suomen on annettava sama hyvä takaisin nyt, minkä Ruotsi antoi meille 1940-luvulla. Ruotsissa lapset majoitettiin sijaislapsiksi ruotsalaisiin perheisiin ja Suomessa pakolaisia ei saada mahtumaan edes vastaanottokeskuksiin. Kyseinen konsepti on vanhemmille ihmisille käsittämätön. Vertauskohde ei ole kuitenkaan täysin saumaton. Suurin osa Suomeen saapuvista on aikuisia miehiä, ei lapsia kuten Suomessa käytyjen sotien aikoina. Aikuisia ei voi sijoittaa perheisiin automaattisesti. Voinee myös olettaa, että nykyajan ihmisen ajatusmaailma on itsekeskeisempi kuin taannoin, eikä lapsiakaan välttämättä otettaisi enää yhtä avosylin vastaan omaan talouteen. Nykyajan moniportaisempi byrokratia voinee myös olla esteenä yhtä saumattomalle toiminnalle kuin evakkolasten sijoittaminen Ruotsiin aikoinaan.

”Moni on myös sanonut haluavansa tällä tavalla osoittaa, että toivottaa maahanmuuttajat tervetulleiksi tänne, mikä on hienoa ja liikuttavaa.” (HS 29.8.2015b.)

”Eleen arvoa kasvattaa sen ajankohta: Sipilä päästää kotiin sotaa pakenevia, kun monet suomalaiset eivät päästäisi heitä edes Suomen rajojen sisälle. -- Suomi ei tule olemaan koskaan valmis eivätkä omat asiat koskaan täysin kunnossa. Ne ovat silti aina paremmassa kunnossa kuin hengenhädässä pakenevilla.” (HS 6.9.2015c.)

Suomalaiset ihmiset ovat osoittaneet positiivista asennettaan turvapaikanhakijoita kohtaan erilaisilla lahjoituksilla, kuten ylemmästä erään vastaanottokeskuksen johtajan kommentin lainauksesta käy ilmi. Vastaanottokeskuksiin oli mahdollista viedä tarpeettomia vaatteita ja tavaroita, jotka lahjoitettiin turvapaikanhakijoille. Keräyksiä järjesti myös muun muassa Punainen Risti ja seurakunnat. Myös jotkut julkisuuden henkilöt halusivat

kantaa kortensa kekoon. Esimerkiksi Docventures-sarjan tekijät perustivat Startup Refugees -hankkeen, jonka tarkoituksena oli tehdä Suomeen tulleista turvapaikanhakijoista yrittäjiä (HS 4.9.2015a). Hankkeessa oli mukana myös sisäministeriö ja maahanmuuttovirasto sekä muita yrityksiä. Toinen julkinen avunanto oli pääministeri Juha Sipilältä ja hänen vaimoltaan, kun he antoivat Kempeleen kotinsa turvapaikanhakijoiden asuttavaksi (HS 6.9.2015c). Pääministeri sai maailmanlaajuisesti niin kiitosta ja kunnioitusta teostaan kuin myös tyytymättömiä kommentteja naapureilta ja muilta ihmisiltä ympäri Suomea. Erästä mielipidekirjoittajaa on siteerattu edellisellä sivulla aiheesta ja hän osaa antaa arvoa pääministerin teolle.

”Ihmisarvo ei ole mielipidekysymys. Vaikka ihmisarvon puolesta tehtävä työ olisi vaikeaa ja monimutkaista, niin itse ihmisarvo ei ole kyseenalaistettavissa.” (HS 13.9.2015a.)

Ihmisarvo nousee monesti esille artikkeleissa. Siihen vedotaan ja sitä pidetään tärkeänä jokaisessa tilanteessa. Ihmisarvo on taistelemisen arvoinen asia eikä sitä saisi kenenkään unohtaa. Jokaista tulee kohdella arvostaen ja kunnioittaen. On huojentavaa huomata, että vaikka pakolaiskriisistä oli liikkeellä valtavasti kritiikkiä, niin suurin osa ihmisistä kuitenkin ajattelee myös heidän ihmisarvoaan. Se ei välttämättä tarkoita, että olisi ottamassa heitä avosylin vastaan tai pysäyttämässä rajoille, vaan sekä vastustajat että puolustajat olivat usein yhteisesti huolissaan turvapaikanhakijoiden ihmisarvon säilymisestä.

”Olen mukana, koska ajattelen, että jos ihmisellä on hätä, häntä pitää auttaa. Kenenkään ei Suomessa pidä asua teltassa, jos minun kotonani on tilaa.” (HS 4.9.2015b.)

”Viimeinen niitti oli se, että vastaanottokeskuksetkin olivat täynnä. Siinä kohtaa tuli auttamisen tuska, että mitä voi tehdä ihminen vailla mitään resursseja.” (HS 5.9.2015.)

Artikkeleista löytyy myös hyvin jalomielisiä ihmisiä. Tällaiset auttavaiset ihmiset olivat usein tavallisia kansalaisia, kuten yllä olevien siteerausten sanojat. Jotkut suomalaiset ihmiset ottivat pakolaisia asumaan koteihinsa heidän kanssaan. Kyseinen auttamistapa oli kuitenkin harvinaista eli avoimia ovia ei pidetty kaupunkien jokaisessa nurkassa. Tällaisilla auttajilla oli eräs yhteinen tausta ottaa pakolaisia luokseen; heillä oli palanut pinna

siihen, että pakolaisille ei ollut tilaa Suomessa tai muualla Euroopassa. Näin ollen he halusivat helpottaa tilanpuutetta antamalla muutamille tulijoille huoneen omasta kodistaan. He näkivät itse vaivaa ja selvittivät oma-aloitteisesti, mihin pitää olla yhteydessä, jos haluaa majoittaa pakolaisia. Epäluuloille ja peloille ei ollut perheissä tilaa, vaan aito halu auttaa hädässä olevia. Luottamusta tarvitaan kyseisessä järjestelyssä puolin ja toisin. Pispalalainen nainen majoitti kolmihenkisen perheen luokseen ja sanoi, että luottamus syntyi rautatieasemalla heti katseesta ja silmistä. Myös perhe vaikutti luottavan naiseen samantien, kun he kohtasivat toisensa. Kun on kokenut kaikenlaista pahaa, on luottamus usein koetuksella. Ei ehkä halutakaan enää luottaa, jotta ei tule taas uusia pettymyksiä. On hienoa, jos luottamus pystyy olemaan molemminpuolista eikä kenelläkään ole ennakkoluuloja toisiaan kohtaan. Se on auttamista parhaimmillaan.

”Tilanne on niin sekava, joten en mieltä sitä sen enempää. Sitä vaan tekee sen, minkä itse pystyy.” (HS 30.9.2015a.)

Stadin ammattiopiston logistiikkaopiskelijat tekivät pakolaiskriisin aikaan yhteistyötä Suomen Punaisen Ristin kanssa. Nuoret opiskelijat pakkasivat Punaiselle Ristille lahjoitettavia vaatteita ja tavaroita kompakteiksi paketeiksi, minkä jälkeen paketit lähtivät matkaan eri puolille Suomea (HS 30.9.2015a). Opiskelijat olivat innoissaan päästessään pois pulpeteista harjoittamaan oppimaansa teoriaa käytännössä. Ammattiopiston johto oli ollut heti mukana projektissa, koska harvoin opinnoissa päästään tutustumaan kriisilogistiikkaan. Näin ollen auttamisesta oli hyötyä myös nuorten opintoihin. Opettajan ja haastattelujen nuorten mukaan kaikki olivat ryhtyneet toimeen mielellään. Saatettiin vitsailla, että pakolaiset vievät heidän työnsä, mutta se jäi vitsin tasolle ja kaikki olivat pian sitomassa kuormaa ja oppimassa tulevaisuuden työtään käytännössä. Tällaista toimintaa voisi harjoittaa laajemminkin, koska hyödyt ovat valtavat. Suomen Punainen Risti sai innokkaita työntekijöitä tekemään pakkaustyöt, opiskelijat oppivat teorian rinnalle käytäntöä ja pakolaiset saivat tavarat vastaanottokeskuksiin.

6.2.3. Epäuskon ja häpeän diskurssi: ”Pelkään omia ihmisiämme, suomalaisia.”

Eräs artikkeleista löytyvä diskurssi on oman kansan ajatuksien ja tekojen paheksuminen ja jopa pelkääminen sekä häpeäminen, kuten tämän luvun alaotsikon mielipidekirjoittajan

kommentista näemme (HS 27.9.2015c). Vastustajien teksteistä kumpuava viha näitä muukalaisia kohtaan tai esimerkiksi Ku Klux Klan -järjestön asuun pukeutuneen miehen mielenosoitus syyskuussa 2015 nostatti pakolaisten puolustajat sekä siihen asti neutraalilla mielellä liikenteessä olevat ihmiset vastarintaan. Viranomaiset ja turvapaikanhakijoita puolustavat ihmiset olivat järkyttyneitä, miten kukaan pystyy tekemään, saati ajattelemaan niin vihamielisiä asioita. Pettymys ja surumielisyys omia kansalaisia kohtaan yltyi ja auttamisen halu kasvoi ympäri Suomea.

”Nyt riittää. -- Kysy itseltäsi, mitä suomalaisuus sinulle todella merkitsee ja mitä haluat sen tarkoittavan. Kysy itseltäsi, haluatko olla osa kansakuntaa, joka pelosta huolimatta toimii oikein, hylkää ahneuden ja auttaa pelastamaan ihmishenkiä.”
(HS 6.9.2015a)

Yllä oleva lainaus on erään ulkosuomalaisen mielipidekirjoituksesta Helsingin Sanomissa. Hän seurasi pakolaiskriisiä median kautta nykyisestä kodistaan Australiasta asti. Hänen kirjoituksestaan kumpuaa läpi pieni häpeä oman kansalaistensa asenteista ja toiminnasta. Hän kirjoittaa, kuinka hänessä heräsi uudelle tasolle ylpeys ja isänmaallisuus hänen muutettuaan ulkomaille. Hän on kertonut ylpeästi asioita Suomesta ja suomalaisuudesta australialaisille, mutta ylpeys suomalaisuudesta sai kolhun pakolaiskriisin aikana. Hän vetoaa avoimeen ja suvaitsevaan suomalaisuuteen, joka ei erottele ihmisiä ihonvärin mukaan, vaan joka takaa kaikille hyvinvoinnin ja varallisuuden elää sopuisasti yhdessä saman valtion rajojen sisällä. Samaa asiaa pohtii kirjailija ja kääntäjä Stefan Mosser, jonka mukaan on mahdollista, että suomalaiset miettivät pakolaisten kautta uudestaan, millaisessa maassa he haluavat elää ja millaisia he haluavat olla itse.

”Harva ”raavaista miehistä” on matkustanut henkensä kaupalla Eurooppaan vain päästäkseen käsiksi suomalaisiin pikkutyttöihin.” (HS 20.9.2015c.)

Erään mielipidekirjoittajan epäuskoa syksyn uutisointiin ei voi välttää huomaamasta. Hän viittaa mielipidekirjoituksessaan erään haastatellun opettajan ilmaisuun, että nuoret miehet sikäläisestä kulttuurista kyllä tunnetaan; ”he ovat raiskaajia kaikki” (HS 18.9.2015c). Kirjoittajan tekstistä kuultaa ärtymys sitä kohtaan, että opettaja on karkeasti yleistänyt ”sikäläisen kulttuurin.” Pakolaisten joukossa on kuitenkin eri uskonto- ja kulttuurikuntien edustajia, vaikka tulisivatkin samasta maasta, joten yhdenmukaista ”sikäläistä kulttuuria”

ei käytännössä voida luokitella. Artikkeleita lukiessa herää kysymys, että onko välttämättömyyden tuoda omat stereotypiat julki niin, että se voi lähteä itämään myös toisessa ihmisessä? Raiskaus stereotypiana on erityisen ilkeä. Se myös halveksii sellaisia turvapaikanhakijamiehiä, jotka eivät ikinä tekisi mitään niin kamalaa. Kukaan ei kuitenkaan kiellä, etteikö heidän joukossaan olisi myös tällaisia ilkeitä ihmisiä, mutta sellaisia ihmisiä on meidän kantasuomalaisienkin keskuudessa. Kyse oli ennemminkin siitä, että yleistämistä kannattaisi välttää minkä tahansa ryhmittymän kanssa. Niin kuin Virve Kähkönen (2015b) kirjoittaa Näkökulma-artikkelissaan:

”Koskaan ei pidä yleistää, että yksi kansa on yhdenlainen ja toinen toisenlainen. Joka puolelta maailmaa löytyy sekä myötätuntoa että itsekkyyttä.” (Kähkönen 2015b.)

Eräs mielipidekirjoittaja ilmaisee osuvasti, että suomalaiseen demokratiaan kuuluu itsensä ilmaisu, mutta rikollisuus ja häiriköinti eivät ole oikeanlaisia ilmaisutapoja. Ei ole oikein heitellä polttopulloja ja raketteja vastaanottokeskuksiin tai sotkea hakaristiä vastaanottokeskusten seiniin. Ei ole oikein uhkailla tai lähettää vihaviestejä kenellekään. Avoin keskustelu sekä rauhallinen mielenosoitus ovat demokraattiset mielipiteen ilmaisutavat. Näillä tavoilla mielipidekirjoittaja vetoaa hänen häpeämiinsä polttopullojen heittäjän kaltaisiin vastustajiin. (HS 27.9.2015a; HS 16.9.2015b.)

”Hörrhöjen tekemisistä ei kannattaisi uutisoida. -- Tällaiset teot ja tapaukset pitää vaieta kuoliaaksi.” (HS 28.9.2015c.)

Näin kirjoittaa eräs ulkosuomalainen mielipidekirjoittaja, jonka mielestä median pitäisi pysyä hiljaa vastaanottokeskuksissa häiriköineiden ihmisten teoista. Hän pohtii, että häiriköinnistä uutisointi palvelee rikosten tekijöiden tavoitteita päästä julkisuuteen. Sen kaltaiset uutiset voivat yllyttää muitakin tekemään samoin. Toisaalta kirjoittaja on oikeassa, että jotkut ihmiset voivat saada kannustusta tekemään vastaavanlaisia tekoja. Uutisointia ei voi kuitenkaan lopettaa, vaikka tapaus olisi miten ikävä tahansa. Ihmisillä on oikeus tietää, mitä heidän ympärillään tapahtuu. Samalla logiikalla voisi ajatella, ettei terrorismi, murhista tai muusta väkivallasta saa uutisoida, ettei kukaan toista tekoja. Kirjoittajan mielestä poliisi kyllä pitää häiriköijät aisoissa, joten median ei tarvitsisi puuttua asiaan. Tällainen uutisointi saa kuitenkin myös auttajia liikkeelle. Jos vastoinkäymisistä ei

uutisoitaisi, voisivat monet ajatella, että kaikki on hyvin ja apua on tarpeeksi tarjolla. Artikkeleista on kuitenkin käynyt ilmi, että monet haastatellut auttavat ihmiset lähtivät liikkeelle juuri sen takia, kun media antoi sellaisen käsityksen, että apua ei ole tarpeeksi ja vastaan olevat ihmiset lähettävät vihaviestejä ja rötöstelevät vastaanottokeskuksissa. Jos tällaista uutisointia ei olisi ollut, monet olisivat varmasti jääneet kotiin sohvalle istumaan, kun kukaan ei olisi tiennyt, että näin radikaalisti vastustavia ihmisiä löytyy Suomesta.

Toisen näkökulman mukaan eduskunnan tulisi pikaisesti laatia laki, joka kieltäisi rasismia kaikki muodot puheista tekoihin (HS 28.9.2015b). Enää ei kuulemma riitä, että presidentti tuomitsee teot sanomalehtien etusivuilla tai vastaanottokeskusten poliisivalvontaa lisätään jonkin verran. Esimerkiksi Saksan lainsäädännöstä löytyy kyseinen laki ja Suomen pitäisi ottaa siitä mallia. Yhä kasvavalle rasismille tulisi saada kertakaikkinen loppu, mikä olisi mahdollista poliittisten puolueiden sekä koulujen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muokkaamisella. Niin puolueiden jäseniä kuin koululaisia on velvoitettava käyttäytymään toista ihmistä kohtaan kunnioittavasti ja suvaitsevasti ilman rasismia häivääkään. Näin suvaitsevaisuus kasvaa ja laajenee, kun sitä tehostetaan eri instituutioissa.

6.3. Vastustajien diskurssit

6.3.1. Tuntemattoman pelon ja inhon diskurssi: ”Vanhemmat ovat alkaneet hakea tyttölapsia bussipysäkiltä.”

Pelko on vastustajien näkökulmasta suurin diskurssi ja se kuvastuu suurimmasta osasta artikkeleista. Pelkoa näkyy niin mielipidekirjoituksissa kuin toimittajien tekemissä artikkeleissa, joissa on haastateltu asianomaisia ihmisiä. Tässä analyysissä rinnastetaan inho pelon kanssa samaan kategoriaan, sillä artikkeleista huomattiin, että useissa tapauksissa pelko johtuu inhosta tuntematonta kohtaan, mutta myös inho voi johtua pelosta.

Edellisessä alaluvussa tehtiin huomio, että vastaanottokeskukset olivat pelkästään hyvä asia. Kaikilla asioilla on aina kääntöpuoli ja vastaanottokeskukset koettiin kovin uhkaaviksi joidenkin ihmisten keskuudessa. Jotkut vastustajat eivät halunneet oman kotialueensa lähelle vastaanottokeskuksia, sillä pelättiin sinne saapuvia turvapaikanhakijoita (HS 6.9.2015b). Pelkoa herätti erityisesti se, että mitä olisi tapahtunut, kun turvapaikanhakijat alkoivat liikkua kotialueella vapaasti. Artikkeleista käy ilmi, että turvapaikanhakijat mielletään usein väkivaltaisiksi ihmisiksi ja heitä on siitä syystä varottava. Väkivaltaisuutta pelätään usein muun muassa uskonnon tai syntyperän takia. Monet ihmiset kokevat Lähi-idän seuduilta saapuvat muslimit uhkaavina. Asiaan saattaa vaikuttaa maailmalla toistuvat terrori-iskut, joiden tekijät ovat usein nimenomaan muslimitaustaisia.

”Vanhemmat ovat alkaneet hakea tyttölapsia bussipysäkiltä. Heidän ei enää uskalta antaa kävellä yksin kotiin.” (HS 26.8.2015d.)

Erään huolestuneen äidin lainauksesta käy ilmi selvä pelko vastaanottokeskusten perustamisesta. Ennakkoluulo siitä, että Suomeen saapuvat ihmiset tekevät varmasti jotain paha vaaleille suomalaistytöille, kuultaa läpi kyseisestä artikkelista, mutta myös muiden ihmisten haastatteluista, joten tunne ei ole pelkästään yhden henkilön kokema. Tunnetta voi kuvailla jopa inhoksi, kun pelon pääosassa tuntuvat olevan nimenomaan yksin saapuvat turvapaikanhakijamiehet. Usein artikkeleista ei välity samanlaista pelon ja inhon tunnetta naisia ja lapsia sekä kokonaisia perheitä kohtaan vaan suurin osa kohdistuu nimenomaan yksinäisiin miehiin.

”-- viesti on kuitenkin vahva: Suomi ei pidä huolta omistaan, ja tarpeellinen apu evätään helposti, vaikka samalla muualta tulevien hätään vastataan pyyteettä ja jopa suurella innolla.” (HS 28.9.2015f.)

”Moni kokee, että oman maan ja kansalaisten ongelmassa on tarpeeksi, ei tänne enää kaivata viemään osaa muutenkin hupenevasta leivästämmme. Arvot koventuvat, samoin puheet.” (HS 10.9.2015.)

Suuressa osassa artikkeleista nousee esille inho pakolaisia kohtaan, sillä vähävaraisilta leikataan tukia ja pakolaiset toivotetaan tervetulleiksi Suomeen ja monet kansalaiset auttavat heitä vapaaehtoisesti. Näin ajattelee yllä olevan kommentin mielipidekirjoittaja Helsingistä. Kyseinen kuvio aiheuttaa monessa muussa suomalaisessa ymmärtämättömyyttä

ja inhoa, kuten pohtii Helsingin Sanomien pääkirjoitustoimittaja Juha Akkanen kolumnissaan (2015). Ensin olisi hoidettava omien vähävaraisten ja huonossa asemassa olevien elämät ja sitten voisi ajatella pakolaisten auttamista. Omia kansalaisiamme seisoo leipäjonoissa eikä kaikilla ole varaa omaan asuntoon. Ihmiset eivät välttämättä saa tarpeeksi apua tai eivät osaa hakea sitä oikeasta paikasta suomalaisesta sosiaaliturvajärjestelmästä. Tällaiset ihmiset kokevat varmasti epäeiluutta ja hylkäyksen tunnetta, kun ulkomaalaiset saavat heti kättelyssä katon pään päälle sekä pienen päivärahan ruoan ostamiseen. Moni suomalainen saattaa ajatella, että pakolaisten päivärähalla saisi katettua omillemme parhaimman taloudellisen tason. Pakolaiset ovat kuitenkin väärä syntipukki tilanteelle, koska eivät he voi asialle yhtään mitään. He vain pakenevat omaa hätäänsä turvallisempaan maahan.

”Monet eivät myönnä edes itselleen, että heidän mamukammonsa perustuu inhoon.” (HS 31.8.2015.)

Tiedetoimittaja Susanne Björkholm vetoaa kolumnissaan inhon olevan voimakkain moraalityttö ja inho maahanmuuttajia kohtaan on yleisintä inhoherkimmillä ihmisillä (HS 31.8.2015). Inho piilotetaan kuitenkin erilaisten omien kehitelyjen mielikuvien alle, jotta inho ei kuultaisi läpi. Sitten perustellaan maahanmuuttajavastaisuutta esimerkiksi sillä, miten Suomeen tulevat tartuttavat meihin uskontonsa ja kulttuurinsa ja ollaan huolissaan siitä, miten rakkaan suomalaisuuden sitten käy. On ihan tyypillistä, että inhoaan ei haluta myöntää ja näyttää muille ihmisille, ja siksi se yritetään peittää valideilta kuulostavien perusteiden alle. Inho on vahva ja viheliäinen tunne, jota opetetaan lapsesta asti käsittelemään ja olemaan näyttämättä kovin suorasukaisesti muille ihmisille. Kenties siksi se on koettu jotenkin tabuksi ja sitä yritetään välttää mahdollisimman paljon eikä sitä ehkä osata myöntää edes itselle.

”Netissä näistä ”nuivista” nousee esiin eri persoona. -- Netistä onkin tullut heidän suosikkifooruminsa, siellä kun ei tarvitse kohdata kuin saman mielisiä ja heitäkin vain virtuaalisesti.” (HS 2.9.2015.)

Perussuomalaiset on tutkimusaineiston artikkeleissa rankattu melkoisen rassistiseksi puolueeksi. Helsingin Sanomien pääkirjoitustoimittaja Juha Akkanen kirjoittaa kirjoitukses-

saan, kuinka perussuomalaisten kansanedustajat olivat polleasti kirjoittamassa kovia mielipiteitä monikulttuurisuudesta ja pakolaisista, mutta kasvokkain he ovat arkoja kuin ajovaloihin joutuneet jänikset (HS 2.9.2015). He eivät uskalla seistä sanojensa takana haastatteluissa ja yrittävät pelastaa poliittiset kasvonsa. Sosiaalisessa mediassa on helppoa kirjoittaa karskejakin mielipiteitä jopa nimettömänä, mutta kun sama mielipide pitäisi tuoda julki elävässä elämässä, on sama mielipide yhtäkkiä kadonnut äänettömiin. Suomessa on erittäin laaja mielipiteen ilmaisuvapaus, kuten Akkanen sanoo. Hänen mielestään vapaudesta pitäisi olla vastuu sanoa sama mielipide myös julkisuudessa eli, että sosiaaliseen mediaan pitäisi kirjoittaa sellaista, jota pystyy puolustamaan myös kasvotusten.

”Järkyttävä tieto. Olisi ensin kysynyt asukkaiden mielipidettä. Nyt vain tylästi ilmoitetaan. Erilaisia pelkoja se herättää. Me olemme vasta rakentaneet talon tänne. Luulimme, että saamme asua rauhallisella alueella.” (HS 6.9.2015b.)

”Toivottavasti taloa ei luovuteta nuorelle miesporukalle. Ihan oikein jos sen saa joku perhe käyttöönsä.” (HS 6.9.2015b.)

Aikaisemmin mainitsin pääministeri Sipilän ja vaimonsa avunannon eleen heidän antaessaan Kempeleen talonsa pakolaisten käyttöön. Jotkut suomalaiset arvostivat tekoa kovin, kun taas toiset eivät niinkään (HS 7.9.2015a; HS 7.9.2015b). Oheiset kaksi lainausta on pääministerin naapureiden haastatteluista. Ensimmäisen lainauksen puhetyyli on kovin katkera ja pelokas. Hän on hieman loukkaantunut, että naapureilta ei kysytty asiaan lupaa, vaikka se ei ole edes välttämätöntä. Kuka tahansa voi majoittaa kodissaan haluamiaan henkilöitä. Lisäksi haastatellusta henkilöstä paistaa ennakkoluulo, että pakolaisten tulon takia alue muuttuu kovin rauhattomaksi ja pelottavaksi. Hän ei kuitenkaan erittele millaisia pelkoja pakolaiset tulo aiheuttaa. Voikin ajatella, onko tämä vaan ensireaktio, jolle ei kenties ole sen syvempiä perusteita? Vai mikä estää häntä kertomasta peloistaan tarkemmin? Toisen haastatellun henkilön kommentissa kuuluu stereotyyppinen pelko pakolaismiehiä kohtaan kuin he olisivat jotenkin erityisen raakoja ja pelottavia olentoja, joita on syytä varoa oman kodin lähellä. Perheen tulo kyllä ymmärrettäisiin, mutta pakolaismiehet tuntuvat olevan ongelman ydin.

Inho jotakin kohtaan voi saada aikaiseksi vihaisia mielipiteitä, joita jaetaan esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Artikkeleista käy ilmi, että vihapuheet ovat useimmiten yhdistettynä juuri inhon ja uhan tunteen kanssa, kun ihminen tuntee olonsa tilanteesta epävarmaksi. Vihaviestejä oli paljon liikkeellä pakolaiskriisin aikaan. Vihaviestejä läheteltiin muun muassa suomalaisille tutkijoille, toimittajille sekä muille kommentoijille ja myös viranomaisille (Vasantola 2015). Niitä julkaistiin myös erilaisilla keskustelupalstoilla. Viranomaisille lähetetyt vihaviestit sisälsivät esimerkiksi uhkailuja ja niissä tapauksissa viestit laitettiin poliisille tutkintaan. Minkään vihanpidon ei saisi antaa mennä niin pitkälle, että alkaa uhkailla tuntemattomia viranomaisia. He toimivat säädettyjen sopimusten mukaisesti eikä ollut heidän vikansa, että pakolaiset joutuivat pakenemaan kotimaistaan joukoittain juuri samoihin aikoihin muiden ryhmittymien kanssa. Voi myös olla, että kynnyks ilmoittaa uhkailuista ja vihaviesteistä nousi kuumottavan pakolaistilanteen takia. Poliisin mukaan nettirikosvinkkien määrä nousi vuonna 2015 moninkertaisesti verrattuna edeltävään vuoteen (HS 24.9.2015b.) Pakolaistilanne herätti monenlaiset tunteet pintaan monella eri taholla.

Eräässä sanomalehtiartikkelissa vertailtiin Ruotsin, Viron ja Saksan vihaviestien tyyliä. Ruotsissa vastarinta ja vihaviestit kohisuttivat verkossa ja olivat paikoin avoimenkin rassistista. Virossa tapahtui verkkovihanpidon lisäksi myös vastaanottokeskuksen tuhopolttoyrittäminen, josta suuri osa kansalaisista järkyttyi. Saksassa vihanpito oli hyvin konkreettista, kun vastustajat tekivät monia kymmeniä polttopulloiskuja ympäri maata. Tuhopoltoja ja sen yrityksiä tehtiin pakolaisille suunniteltuihin majoitustiloihin, mutta myös jo pakolaisten asuttamiin paikkoihin. (Kervinen, Kunnas & Rajamäki 2015.)

Se, että yrittää polttaa tai muulla tavalla tuhota esimerkiksi hätämajoitustilaksi suunniteltua rakennusta, ei auta tilannetta mitenkään. Majoituksen perustaminen hidastuu ja kustannukset nousevat rikkimenneiden ikkunoiden vuoksi. Jos vastustajan argumentti on pakolaisten tuomat suuret lisäkustannukset, mutta käy itse tekemässä vielä lisää kustannuksia vahinkoa tekemällä, on tilanne ehkä hieman ristiriitainen vastustajan kannalta.

Vaikka turvapaikanhakijoita vastustavia ihmisiä oli paljon ja useita kismitti pakolaisasiat suuressa määrin, konkreettisia väkivaltaisia tekoja ei koettu Suomessa kovin monta. Väkivaltaiskuja tehtiin muun muassa Lahdessa ja Kouvolassa. Lahdessa järjestettiin mielenosoitus pakolaisten tuloa vastustavien toimesta ja siellä oli noin 40 osallistujaa. Mielenosoituksessa yksi oli pukeutunut Ku Klux Klan -järjestön asuun. Ku Klux Klan -järjestön keskeinen aate on valkoisten ylivalta ja valkoinen rotutietoisuus. Mielenosoituksessa Suomen Punaisen Ristin työntekijää, toimittajia sekä vartioita kohti heiteltiin kiviä. Lisäksi turvapaikanhakijoita kuljettavaa linja-autoa kohti ammuttiin ilotulitteita. Kouvolassa taas keski-ikäinen mies heitti polttopullon turvapaikanhakijoiden hätämajoituskeskuksen ovelle. Tällaiset teot voivat innostaa saman aatteisia ihmisiä tekemään samankaltaisia tekoja uudestaan. Väkivalta ja väkivallalla uhkaaminen on aina tuomittavaa ja siksi väkivaltaista toimintaa pitäisikin pyrkiä estämään. Suomen päättäjät ja jopa presidentti tuomitsivat tällaiset teot rikoksiksi. Mielenilmaus on sallittua ja jopa suotavaa, mutta rikollisuutta ei saa niissä esiintyä. Oikea kohde mielenosoitukseen olisi ollut kuitenkin päättäjät, eivät pakolaiset, kuten presidentinkin huomautti. Pakolaiset ovat aina päätösten kohteita, joten mielen osoittaminen heitä kohtaan on hieman epäloogista. (Kerkelä, Liiten & Saarikoski 2015.)

”Rajat kiinni! Ei lisää partavauvoja Suomeen!” (HS 4.10.2015c.)

Näin luki eräässä mielenosoituskyltissä. Rajat kiinni -mielenosoitukseen Helsinkiin oli kerääntynyt noin 250 rajojen sulkemista vaatinutta mielenosoittajaa. Samaan aikaan toisessa mielenosoituksessa oli noin 400 pakolaiset tervetulleiksi toivottavaa mielenosoittajaa. Ihmisryhmät kohtasivat toisensa Narinkkatorilla ja tilanne äityi melko sekavaksi, kun vastakkaisten mielenosoitusten konfliktinhakuiset henkilöt päätyivät käsirysyihin keskenään. Tunnelma oli ollut hyvin aggressiivinen puolin ja toisin, mutta myös rauhallisesti mieltään osoittavia ihmisiä oli mukana. Poliisit joutuivat ottamaan kiinni kuusi henkilöä epäiltynä häiriön aiheuttamisesta. Tunteet olivat herkillä pakolaiskriisin aikaan, eikä välienselvittelyiltä pystynyt välttymään, kun keskustelut kävivät kuumana. (HS 4.10.2015c.)

”Meille riittää hallitukset vastuuton pelleily, jossa ei ole mitään järkeä.” (HS 20.9.2015a.)

”Totta kai joukkoon mahtuu avuntarvitsijoitakin. Heitä pitäisi auttaa kotimaassaan.” (HS 20.9.2015a.)

Lapissa järjestettiin samanlainen mielenosoitus kuin Helsingissä pari viikkoa aikaisemmin. Tornion rajanylityspaikassa kävi kova kuhina siirtolaiskriisin aikaan, sillä kyseistä raja-asemaa on sanottu maailman helpoimmin ylitettäväksi rajaksi. Paikallisväestö halusi osoittaa mieltään kyseisen rajan ylityksen helppoudesta, kun turvapaikanhakijoita liikkui alueella niihin aikoihin alituisen. Vilkkaimpina päivinä rajan ylitti satoja turvapaikanhakijoita. Kansalaisten kärsimättömyys hallitukseen kasvoi, kun kriisi jatkui ja pakolaiset kulkivat hallitsemattomasti maassa eikä tilanteelle saatu muutosta. Monia ihmetytti myös se, ettei avuntarvitsijoita auteta kotimaassaan tai Lähi-Idän rikkaissa öljyvaltioissa vaan he tulevat Eurooppaan, jossa on valtavasti tulijoita ja ruuhkaa jo ennestään eikä resurssit meinanneet riittää. (HS 8.9.2015.)

”Vaarallista on myös rasistien demonisointi. Pitää tutustua siihen, miksi ihmiset ovat peloissaan.” (Berner 2015.)

Eräs mielipidekirjoittaja puolestaan kirjoittaa, että rasisteja ei suinkaan tulisi tehdä automaattisesti syntipukeiksi tuomitsevasti. Olisi hyvä selvittää mistä pelot johtuvat. Pelon takana voi piillä asioita, jotka vaikuttavat heidän mielipiteisiinsä ja sitä myöden myös toimintaansa. Tätä ei myöskään helpota se, jos heidän ajatuksensa niin sanoen lytätään maan rakoon. Heitä tulisi kuunnella ja yrittää ymmärtää. Asioista pitäisi keskustella enemmän. Ehkä sillä tavalla saataisiin ymmärrystä vastustajien toiminnalle. Totta kai tällaisen kuuntelun ja ymmärtämisen pitäisi olla molemminpuolista, joten myös vastustajien tulisi puolestaan yrittää ymmärtää puolustajia.

6.3.2. Ennakkoluuloisuuden diskurssi: ”Eurooppaan pakenevat ihmiset ovat elintasonsurffareita.”

Artikkeleista nousee ajoittain pinnalle sellainen puhetapa, että kaikki Suomeen saapuvat pakolaiset tulivat tänne paremman elintason perässä. Näin käy ilmi esimerkiksi perussuomalaisten silloisen europarlamentaarikon Jussi Halla-Ahon kommentista, joka on tämän luvun otsikossa (HS 30.8.2015). Elintason perässä matkustamisen pystyi kertomaan kullekin esimerkiksi sillä, että suurella osalla uutisjuttuihin valokuvatuilla pakolaisilla oli

älypuhelimet. Elektroniset laitteet eivät kuitenkaan kerro mitään siitä, tarvitseeko ihminen kansainvälistä suojelua. Laitteen on voinut saada käytettynä halvalla hinnalla. Myös toisten maiden hintataso on erilainen. Se, että Suomessa älypuhelimet maksavat monia satoja euroja, ei kerro sitä, paljonko sama puhelin maksaa Irakissa. Älypuhelin koettiin myös eräänlaisena hengissä säilymisen välineenä, koska karttasovelluksien avulla ihmiset pystyivät näkemään missä tarkalleen ovat ja mihin suuntaan kannattaisi seuraavaksi suunnata. Puhelimen avulla voitiin myös pitää yhteyttä muihin turvapaikanhakijoihin ja saada elintärkeää tietoa esimerkiksi eri maiden tilanteista, puhumattakaan tilanteesta kotimaassa, jossa useimpien läheiset elivät peloissaan eikä heidän olosuhteistaan muulla tavalla olisi ollut mahdollista saada selvää.

”Tulijoille ei pidä luoda kuvaa, että heillä olisi Suomessa oikeus saada eri asioita ja tukia. Se on pelkästään mahdollisuus, ei oikeus, kuten nyt neuvotaan. Maahan tulijoilla on myös velvollisuuksia: esimerkiksi suomen kielen opiskelun ja työnteon tulee olla edellytys, että maahan voi tulla ja jäädä.” (HS 26.8.2015c.)

Suomen antamat tuet ja muu avunanto tuottivat huolta joissakin mielipidekirjoittajissa. Pelättiin, että pakolaiset tulevat vain tukien perässä elintasopakolaisina ilman suurempaa hengenhätää omassa kotimaassaan. Monesta artikkelista huokuu vastenmielisyys elintasopakolaisia kohtaan ja heille haluttiin tehdä selväksi, että Suomessa pitää myös itse yrittää ja tehdä jotain eikä saa tulla tänne pelkästään valtion elätettäväksi, kuten yllä olevan mielipidekirjoittajan siteerauksesta huomaamme.

Elintasopakolaisuutta koskeva puhetapa kansalaisten keskuudessa ei ollut kovin selvästi nähtävissä. Lähinnä se oli vain sävyn tasolla, joka pilkkotti esimerkiksi toimittajan kirjoituksesta tai haastateltujen ihmisten sanamuodoista. Kukaan ihminen ei kuitenkaan suoraan toimittajan haastattellessa sanonut, että pakolaiset olisivat elintasopakolaisia. Kuitenkin toimittajien kirjoittamissa artikkeleissa välillä mainittiin asiasta siihen tyyliin, että jotkut ihmiset ajattelevat näin. Oliko se toimittajilta pelkkää sensaationhakua vai eikö tutkimuksen otanta-ajalle sattunut sellaista artikkelia, jossa henkilö olisi puhunut suunsa puhtaaksi? Sitä ei voi varmuudella tietää, mutta havaintona voi tehdä, että diskurssi ei välttämättä ollut validi. Voi olla, että sellainen on kehitelty, jotta uutisista saataisiin mielenkiintoisempia ja niihin saataisiin lisää vastakkainasettelua.

6.3.3. Uhkan ja vihan diskurssi: ”Miten käy kristillisille arvoille?”

Monissa artikkeleissa nousee esille vihamielinen asenne nimenomaan pakolaisten uskontoa kohtaan. Pakolaisten koetaan olevan islamin sanansaattajia, jonka vuoksi heitä ei haluta meidän omalle alueellemme. Pahimpia islamin vastustajia on löytynyt Unkarista, jonne kristityt ovat kyllä hyvinkin tervetulleita, mutta muslimeille on toivottu kiintiötä, jota ei ylitettäisi missään tilanteessa. Unkarin pääministeri Viktor Orbán tunnettiin erittäin pakolaiskriittisenä valtionpäämiehenä, sillä hän rakennutti Serbian vastaiselle rajalle 175 kilometriä pitkän aidan ja uhkasi alkaa pidättää pakolaisia, jotka ylittävät rajan laittomasti. (Kähkönen 2015c.) Hän ilmaisi myös erittäin selvästi, että muslimit uhkaavat kristillisiä arvoja eikä Unkari täten halunnut vastaanottaa muslimipakolaisia. Osittain varmaan pääministerin asenteesta ja esimerkiksi johtuen Unkarissa todistettiin erittäin epäinhimillisiä tapauksia, jossa turvapaikanhakijoita kohdeltiin kaltoin. Tv-kuvaaja Petra Lásló potki pakolaisia ja kaatoi lasta kantavan miehen Serbian rajan läheisyydessä sijaitsevassa pidätyskeskuksessa. Teko saatiin videokuvattua, Lásló sai potkut ja joutui rikostutkinnan kohteeksi. Samalla leirillä kuvattiin video, jossa kypärin ja kasvomaskein varustautuneet poliisit heittivät leipäpusseja turvapaikanhakijoiden väkijoukkoon. Turvapaikanhakijat kamppailivat leipäpusseista kuten eläimet karsinassa ja naiset sekä lapset jäivät vahvempien miesten varjoon. Kukaan hädässä oleva ei ole niin suuri uhka, että häntä pitäisi syöttää kasvomaskit päällä kuten eläintä. Vaikka ihmisjoukko koettaisiinkin uhaksi, ei ole silti syytä toimia epäinhimillisillä tavoilla. (HS 12.9.2015a; HS 12.9.2015b.)

On jopa vaarallista, jos maan johdossa on yhtä kylmä päämies kuin Unkarissa Orbán. Kuten artikkelista käy ilmi, monilla unkarilaisilla ei ole kokemusta ulkomaalaisista eikä muslimeista. Yli puolet unkarilaisista ei tiettävästi osaa muuta kieltä kuin äidinkieltään, joten he tuskin seuraavat kansainvälistä mediaa kovin ahkerasti (Kähkönen 2015c). Näin ollen suuri osa ihmisistä luottaa oman valtionsa valtamediaan, jossa oletettavasti pääotsikoissa olivat usein pääministeri Orbán ja hänen hallituksensa karkeat mielipiteensä. Monet ovat varmasti tarttuneet Orbánin viestiin, joka tekee turvapaikanhakijoista uhan Unkarin valtiolle. Voisi olettaa, että jos Suomen valtamedia olisi ollut täynnä saman sävyisiä kommentteja Suomen presidentin tai pääministerin suusta, olisi useampi suomalainen us-

kaltautunut tekemään jotain pahoja tekoja esimerkiksi vastaanottokeskuksissa tai julkaisemaan enemmän vihaviestejä sosiaaliseen mediaan. Valtion päämiehellä on melko iso vastuu siitä, miten kansa suhtautuu eri ihmisiin ja miten se käyttäytyy missä tahansa meillä olevassa tilanteessa. Suuri osa kansasta arvostaa ja katsoo heitä ylöspäin, joten heidän esimerkeistään otetaan usein opiksi.

”He ovat nuoria miehiä, ja me tiedämme, mikä kulttuuri heillä siellä on. Nyt meillä on pikkutyttöjä tuolla liikenteessä, kauhistuttaa ajatus. Ei meillä ole varaa yhteenkään onnettomuuteen.” (HS 18.9.2015c.)

Kuten aiemmin mainittiinkin, toinen artikkeleista kumpuava pakolaisista maalattu uhka-kuva oli heidän väkivaltaisuutensa ja rikollisuutensa. Suomeen saapuvien miesjoukkojen ajateltiin varmasti raiskaavan suomalaisia pikkutyttöjä tai pahoinpitelevän ihmisiä kaduilla, joten heitä oli pidettävä tarkasti silmällä. Tällaisista kommentteista huokuu pelkoa ja ennakkoluuloa koettua uhkaa kohtaan. Näin voidaan huomata esimerkiksi aiemmin siteeratun opettajan kommentista. Uhkana on usein oma ennakkoluuloisuus ja siitä syntyvä pelon tunne, joka ei välttämättä kasvaisi, jos sitä ei ruokittaisi erilaisilla uhkakuvilla. Uhkakuvien tuominen julkisuuteen tavalla tai toisella lietsoo muitakin pelkäämään samoja uhkia. Jotkut ihmiset lietsoivat tahattomasti tai tahallisesti sanoillaan ja toiminnallaan samanlaista pelkoa muihin ihmisiin, joten kyseessä voidaan sanoa olleen lumipalloefekti.

”Maahanmuuton puolestapuhujien tulisi osoittaa, mistä löydämme tulijoille toimeentulon.” (HS 26.8.2015a.)

Pakolaisten tuomat kustannukset koetaan useaan otteeseen uhaksi, kuten huomaamme edellisestä sitaatista. Pakolaisten tulo maksaa, kun vastaanottokeskusten ylläpito ja työntekijöiden palkat tulevat maksettavaksi valtiolle. Myös pakolaisille maksetaan taloudellista tukea, vastaanottorahaa, jonka lisäksi heille taataan maksuton asuminen ja maksuton terveydenhuolto. Monista artikkeleista uhkuu ymmärtämättömyys maksettavia kuluja kohtaan, kun jotkut omat kansalaisistamme ovat varattomassa tilassa ja vastustajien mukaan heitä pitäisi auttaa ensin. Vastaan hankausta syntyi eritoten maahanmuuttoa vastustavilla ihmisillä, jotka halusivat vastauksia ja ratkaisuja pakolaiskriisin taloudellisiin kysymyksiin maahanmuuton puolestapuhujilta.

6.4. Pakolaisten puheiden diskurssit

6.4.1. Pelon diskurssi: ”Isis on kuin syöpä.”

Pakolaisten pelko osoittautui aineistossa suureksi diskurssiksi. Pelkoa havaittiin useita eri asioita kohtaan. Suurin pakolaisten pelko oli tietenkin terroristijärjestöjä ja lähtömaiden sotia kohtaan, koska niiden syiden takia he ovat alun perin lähteneet kotimaastaan pakoon, mistä kirjoitettiin tarkemmin luvussa 4 muuttoliikkeen työntö–veto -selitysmallin mukaisesti. Sodat ja pelko terroristijärjestöistä työnsivät asukkaat pakenemaan maailmalle (HS 13.9.2015c). Toinen selvä pelon aiheuttaja oli länsimaalaiset. Pakolaiset eivät välttämättä luottaneet länsimaalaisiin ja viranomaisiin täysin. Pelkoa yllytti osaltaan myös mediassa pyörivät kauhuskenaariot yksittäisistä vihamielisistä tapauksista, kuten iskut vastaanottokeskuksiin tai Unkarin rajojen sulkeminen ja vihamielinen toiminta pakolaisaaltoa kohtaan. Myös pakolaisten omissa viestintäkanavissa liikkui erilaisia juttuja, että minne kannattaa mennä ja minne taas ei, joten pelko on päässyt kasvamaan useita eri kanavia pitkin. Kolmas pelottava tilanne on ollut matka kotimaasta Eurooppaan. Lähtijät ovat tiedostaneet, että matka saattaa olla hyvin vaarallinen. Varsinkin ihmisillä, joilla ei ollut varaa maksaa kunnollisesta kuljetuksesta vaan lähtivät matkaan esimerkiksi kumi-veneillä tai ostivat kyydin salakuljettajilta, oli syytäkin pelkoon.

”Epävarmuus ja huoli paistavat vanhempien kasvoista. Minne tämä tie oikein vie?”
(Kähkönen 2015c.)

Epäluottamus ja pelko tuntematonta kohtaan paistaa monista pakolaisten kommenteista, kuten edeltävässäkin lainauksessa. Monissa maissa on totuttu, että oman valtion viranomaisiin ei kenties voi luottaa, joten tullessaan vieraaseen maahan, jonka toimintatavat ovat vieraat, saatetaan viranomaisiin luottaa vieläkin vähemmän. Täten voidaan olettaa, että monilla pakolaisilla on ollut vaikeuksia uskoa, mitä länsimaalainen avunantaja heille sanoo. Myös pelokkuus kulkureittejä kohtaan on ollut näkyvää, sillä kaikkien ihmisten vilpittömyys ei ollut aina aitoa, minkä seurauksena monet pakolaiset kuolivat yrittäessään matkustaa turvaan. Pakolaiset kutsuivatkin pakomatkaansa Eurooppaan kuoleman matkaksi niin monen kuoltua merionnettomuuksissa, salakuljetuksissa ja väkivaltaisuuksissa.

Tällaiset tapahtumat ja muut sosiaalisessa mediassa kiertävät tarinat aiheuttavat pelkoja vääjäämättä.

”Mietin, pitäisikö meidän lähteä takaisin Ruotsiin tai Saksaan kun täällä pommeja räjäytellään.” (HS 26.9.2015a.)

”Isiksen mielestä meidän olisi pitänyt olla radikaalimpia.” (HS 26.9.2015a.)

Edelliset kaksi lainausta ovat saman henkilön sanomia. Kolmihenkinen irakilaisperhe Mosulista oli saapumassa Lahden Hennalan vastaanottokeskukseen. Heidän autoaan kohti heiteltiin ilotulitusraketteja ja kivenmurikoita ja vastaanottokeskuksen valmiuspäällikkö vakuutteli, että he ovat turvassa. Perheen isä oli kuitenkin pelästynyt kovin ja mielessä oli käynyt, onko tämä hyvä paikka jäädä eli ovatko Suomen vetävät tekijät tarpeeksi isot. Voidaan myös ajatella kyseisten tekojen olevan väliintulevia tekijöitä (ks. kuvio 5). Muuttopäätös Suomeen oli tehty jo aiemmin erinäisistä syistä, mutta odottamattomat tapahtumat horjuttivat tehtyä päätöstä. Artikkelista ei käynyt ilmi, muuttuiko päätös ja lähtivätkö he muualle.

Äsken mainitun perheen isä oli lopen uupunut pelon tunteeseen, sillä Isis-järjestö ei ollut pitänyt heitä oikeina muslimeina, minkä vuoksi he olivat olleet kotimaassaan vaarassa ja lähtivät hakemaan kansainvälistä suojelua Euroopasta. Syy Suomeen tuloon oli ollut se, että useat Mosulista saapuneet olivat huhun mukaan saaneet turvapaikan Suomesta. Matkalla he olivat olleet puolitoista kuukautta. Heidän reittiinsä oli kuulunut laivamatka Turkista Kreikkaan ja laiva oli uponnut lähellä Kreikan rannikkoa, mutta kaikki matkustajat oli saatu pelastettua. (HS 26.9.2015a.) Pelkoa oli siis kuulunut paljon niin lähtömaahan, pakomatkaan kuin saapumismaahankin. Miten ihminen jaksaa ja pysyy kasassa, jos joutuu pelkäämään tauotta? Voisi kuvitella, että useimmat pakolaiset kohtaavat vastaavanlaisia pelottavia tilanteita jatkuvasti, mitä länsimaalaiset eivät osaa ehkä kuvitella, kun elämä Euroopassa on ollut niin rauhallista monen kymmenen vuoden ajan.

”Jos tekee jotain väärin, he tulevat perässä. Jos isä tekee väärin, hänen lapsensa viedään metsään tai vuorille ja ammutaan tai puukotetaan.” (HS 18.9.2015d.)

”Olemme sunneja, mutta asuimme Bagdadissa shiia-alueella, joten meitä vihattiin ja uhkailtiin. Mieheni katosi lokakuussa 2014. Hänet siepattiin työpaikaltaan lasikaupasta, mutta en tiedä, kuka sen teki ja mitä hänelle on tapahtunut.” (HS 30.8.2015.)

Useimmat artikkeleista kantautuvat syyt vainoille ja uhkailuille löytyvät uskontojen erimielisyyksistä tai muista erimielisyyksistä. Kuten eräs irakilainen nainen sanoo edeltävässä siteerauksessa, shiitit ja sunnit eivät pysty asumaan keskenään sovussa joillain alueella. Sunnien pitäisi olla samanlaisia kuin shiiojen ja jos niin ei tapahdu, aletaan uhkailla esimerkiksi lasten vahingoittamisella. Se on pelottava uhkailutapa, jonka todenperäisyyttä ei kukaan halua jäädä todistamaan. Perhe on suurimmalle osalle ihmisistä tärkeä ja perheen eteen tehdään mitä vaan, jotta jokainen on turvassa. Monet joutuivat lähtemään yksin matkaan, koska ei välttämättä ollut resursseja lähettää matkaan kokonaista perhettä tai joidenkin terveydentila ei ollut tarpeeksi hyvä. Nyt yksin lähteneet toivovat saavansa perheenjäsenet mukanaan turvaan.

6.4.2. Toivottomuuden ja surun diskurssi: ”Meillä oli ennen sotaa kaunis elämä. Nyt se ei ole enää mahdollista.”

Näin sanoo eräs pakolaisnainen, joka saapui Unkariin ja odotti kuljetusta Itävaltaan Unkarin pääministeri Viktor Orbánin vastamielisyyden takia (Kähkönen 2015c). Hänen kommenttinsa sävy on toivoton ja surullinen. Ennen sotaa kaikki oli hyvin ja vaikka he pääsivät pakenemaan Eurooppaan, ei samanlaista kaunista elämää tunnu olevan mahdollista rakentaa tänne. Kotipaikan ja kotimaan menetys ovat isoja asioita ihmismielelle. Ainakin aluksi saattaa tuntua hyvin toivottomalta ajatukselta, että uuteen valtioon saataisiin muodostettua miellyttävä loppuelämä varsinkin, jos valtion päämies on yhtä vastahakoinen kuin Unkarin pääministeri.

Tutkimusaineistossa uutisoidaan jonkin verran ihmissalakuljetuksesta. Ihmissalakuljetus tarkoittaa sitä, että tarjotaan henkilölle mahdollisuus päästä toiseen maahan laittomasti, jos tällä ei ole oleskelulupaa tai kansalaisuutta kyseiseen maahan. Tarjouksen taka-ajatuksena on usein taloudellinen tai aineellinen hyöty. Salakuljettajat kiskovat ylihintaista maksua matkustajiltaan ja saattavat silti laiminlyödä esimerkiksi matkustajien turvallisuutta ja muita olosuhteita. Esimerkkinä tästä on pakolaiskriisin aikainen joukkosurma

Itävallassa, jossa tukehtui 70 pakolaista kuoliaaksi tien pientareelle jätetyn kuorma-auton tavaratilassa. Kuski ei ollut jostain syystä päästänyt ihmisiä ulos jättäessään rekan sijoilleen. Pakolaiset olivat matkalla Syyriasta Itävaltaan, kun matka päättyi karuimmalla mahdollisella tavalla. Tästä järkyttyneenä monet halusivat laajempaa kansainvälistä vastuuta pakolaisista ja uusia ratkaisuja, jotta pakolaiskriisi ja ihmissalakuljetusongelmasta päästäisiin eroon. (Pettersson & Juujärvi 2015.)

Ihmissalakuljettajat eivät koe tekevänsä mitään väärää. He kokevat olevansa ihmisten auttajia, kun kuljettavat hädässä olevia ihmisiä Eurooppaan vaarallisista oloista. Myös pakolaiset saattavat puolustaa salakuljettajiaan, sillä salakuljettajienhan avulla epätoivoisimmat pääsevät pakenemaan kotimaastaan. Salakuljettajilla on verkostoja ympäri maailmaa ja pystyvät siitä syystä tekemään saumattomasti yhteistyötä yli valtiorajojen. Saumaton yhteistyö, joka Euroopan unionilta puuttuu, onkin osasyynä salakuljetuksen jatkumiselle. (Pettersson & Juujärvi 2015.)

Vaarallisille ja kalliille ihmissalakuljetusmatkoille lähdetään usein siitä syystä, että henkilö ei omista tarvittavia matkustusasiakirjoja. Luultavasti halvempaa olisi ostaa lentolippu suoraan Eurooppaan, mutta lähtömaissa ei aina ole hallintoa, josta voisi anoa passia tai muita asiakirjoja. Euroopan unionin maat taas eivät myönnä viisumia, jos arvellaan, että ihminen on tulossa Eurooppaan jäädäkseen eikä hän ole aikeissa palata takaisin lähtömaahan. Pakolaiset tietävät sen ja ovat silti valmiina lähtemään matkaan muilla keinoilla. Epätoivo on kova, ja siksi onkin tehtävä päätelmä, että joillakin on oikeasti hätä lähteä pois tutuista kotiympäristöistä. Kuka jättäisi kaiken sen ja olisi valmis hengenvaaralliselle matkalle salamatkustajien kyydissä, jos taustalla ei olisi aito hätä ja pelko. Salakuljettavat tietävät myös riskinsä kiinnijäämisestä, joten on sekä kuljettajan että matkustajan etu vältellä rajanylityspaikkoja ja kulkea mahdollisimman paljon peltojen ja metsien kautta. Tällaisten toimintatapojen takia pakolaistilanne räjähtää käsiin, sillä kukaan ei pysty enää hallitsemaan rajanylittäjien määrää. (Berner 2015.)

Pakolaiset saapuivat Euroopan kaupunkeihin ensisijaisesti junilla ja busseilla sekä laivoilla. Eräs saksalainen vapaaehtoinen auttaja kommentoi artikkelissa, etteivät junista

ulos tulevat pakolaiset eivät meinanneet uskoa olevansa Saksassa. (Rajamäki & Jørgensen 2015.) Epäusko kuvastaa tietynlaista epäluottamusta muun muassa junankuljettajia, junaan neuvoneita ihmisiä ja valtioiden rajatoimintaa kohtaan. Luottamuksen puutteen voi toki ymmärtää, sillä pakolaiskriisin aikana tapahtui paljon sellaista, että toisessa valtiossa pakolaisia kuljettanut kulkuneuvo pysähtyi toisen valtion rajan tuntumaan eikä liikunut enää sijoiltaan. Näin kävi lähinnä Unkarissa, sillä suuren ihmismassan takia Unkari rupesi laittamaan rajojaan kiinni ja rakentamaan aita valtionrajoille. Unkari järjesti kuljetukset Itävaltaan erittäin ala-arvoisesti. Unkarin bussikuljetukset jättivät uupuneet ja sairaat pakolaiset kilometrin päähän Itävallan rajasta, vaikka ehdotuksen mukaan heidät olisi kuljetettu suoraan rautatieasemalle tai vastaanottokeskukseen Itävallan puolelle. He kuitenkin pakottivat pakolaiset kävelemään viimeisen kilometrin tietä pitkin rajan toiselle puolelle. Onneksi itävaltalaiset ottivat pakolaiset avosylin vastaan ja ajoivat pitkiäkin matkoja auttaakseen heitä. (Kähkönen 2015b.)

”Sain tämän kurdiveistosta esittävän kaulakorun äidiltäni, kun olin pieni tyttö. Se muistuttaa minua kurdijuuristani ja perheestäni, ja antaa voimaa jaksaa.” (HS 3.9.2015.)

Monien pakolaisten haastatteluista paistaa läpi suru ja kaipuu kotiaan sekä perheenjäseniään kohtaan. Monilla ei ollut mukanaan tavaroita eikä yhtään mitään muistoa kotimaastaan. Niitä olisi ollut vaikea kuljettaa mukana tai ne hukkuivat matkan aikana. Eräässä artikkelissa pyydettiin eri puolilta tulleita pakolaisia näyttämään heille tärkeitä tavaroita. Etenkin monilla naisilla tärkeä tavara on joltain perheenjäseneltä saatu koru. Miehillä oli kuvia heille tärkeistä ihmisistä. Myös reppu tai koraani, joilla on jokin tarina, olivat kulkeutuneet pitkän matkan uuteen turvapaikkaan. Ne muistuttivat ihmisiä jollain tavalla kodista tai perheestä; entisestä elämästä. Nyt on aika alkaa rakentaa uutta elämää uuteen ympäristöön, jossa entinen ympäristö ja koko elämä ovat pelkkiä kipeitä tai rakkaita muistoja.

”Ei ollut enää mahdollisuuksia elämään.” (HS 14.9.2015.)

”Piti taistella tai lähteä. En halunnut tappaa ketään enkä tulla tapetuksi.” (HS 15.9.2015.)

Lähes jokaiselta haastatellulta pakolaiselta kysyttiin, että miksi he lähtivät pois kotimaastaan. Miltei poikkeuksetta vastauksen sävy oli, ettei kotona ollut enää mahdollisuuksia elämiseen (HS 14.9.2015; HS 15.9.2015). Sota riehui ja koteja sekä kotikaupunkeja oli pommitettu. Ihmisiä oli uhkailtu tappamisella tai lasten sieppaamisella, jos harjoitettu toiminta tai uskonnollinen suuntautuminen ei muuttuisi. Jos ei ollut varaa koko perheen lähtöön, lähetettiin perheenjäsen, jonka uskottiin parhaiten selviävän matkasta. Hän auttaisi sitten muut perheenjäsenet tulemaan perässä. Siksi suurin osa saapuneista oli nuoria miehiä. Toivottomuuden ja surun tunteet paistoivat useiden haastatelluiden puheesta, kun kotia ja perhettä ei oltaisi haluttu jättää, mutta oli pakko. Suru perheenjäsenten olosuhteista vaivasi monia, kun itse oli päässyt turvaan Eurooppaan. Ikinä ei voi tietää etukäteen, minne pommi osuu tai koska on väärässä paikassa väärään aikaan terroristi-iskun uhrina. Epätietoisuus on pelottavaa, kun Euroopasta ei pääse auttamaan läheisiä esimerkiksi Syyriaan, vaikka heillä olisi kuinka iso hätä.

”Meillä oli Syyriassa kaunis koti. Ei kukaan halua jättää kotiaan, mutta nyt me syyrialaiset olemme joutuneet hajalleen maailmalle.” (HS 1.10.2015a.)

”Emme haluaisi lähteä. En ole koskaan käynyt ulkomailla. -- Mutta pelkäämme kuollaksemme. Miten lapsillemme käy, jos jäämme tänne?” (HS 17.9.2015b.)

Kotimaasta lähtö oli monelle pakolaiselle raastavaa. Kaikki tuttu ja turvallinen jäi taakse. Koko siihen mennessä rakennettu elämä loppui ja kaikki piti hyvästellä uuden tulevaisuuden toivossa. Ihmisen täytyy olla kovassa hädässä, että kykenee tekemään päätöksen lähteä tutusta ja rakkaasta elinympäristöstä kohti tuntematonta. Jos kokonaisvaltainen tilanne olisi ollut toisenlainen esimerkiksi Syyriassa tai Irakissa, ei niin monella olisi ollut tarvetta lähteä samaan aikaan hakemaan turvaa muualta. Edeltävän lainauksen lausuneen henkilön perhe oli viettänyt pakolaisleirillä Irakin Erbilissä jo useita kuukausia. He eivät olleet saaneet rahaa mistään eivätkä lapset olleet käyneet koulua yli vuoteen. Leirillä leviävät ihotaudit olivat saavuttaneet jo perheen äidin. Kuolemanpelko ajoi heidät lähtemään pois leiriltä, vaikka he eivät oikeasti tahtoisi lähteä pois kotimaastaan. Epätietoisuus uuden valtion tilanteesta ja tavoista kuvastuu siteerauksessa, kun kotimaasta muutto aiheuttaa selvästi epävarmuutta ja pelkoakin. Pelko omien lasten tulevaisuudesta tuntuu olevan eniten huolta aiheuttava teema.

”Nukuimme sen takia aina vaatteet tyynyn alla, että ne saisi nopeasti mukaan.”
(HS 1.10.2015a.)

Pakolaisten mukaan aina piti olla valmiina pakenemaan nopeasti kotoa. Varsinkin hyvin epävakaisissa paikoissa, joissa yhteenottoja sattui yhtenäin, tilanne oli vakava ja ihmiset valppaina. Jatkuva pelontunne uuvuttanee ihmistä nopeasti. Usein artikkeleista ilmenikin uupuneiden pakolaisten kuvia ja haastatteluita. Se, ettei saa olla rauhassa edes nukkuessa, on valtavan väsyttävää. Ei siis mikään ihme, että ensimmäinen asia, jota monet ihmiset arvostivat Suomessa, oli turvallisuuden ja rauhan tunne. Sen avulla monet ovat saaneet levätä rauhallisin mielin saapuessaan Suomeen tai muualle Euroopan turvallisiin maihin.

6.4.3. Ärtymyksen diskurssi: ”No food no water, until open border.”

”Häpeä, Eurooppa.” (HS 16.9.2015.)

Ärtymys diskurssina kuultaa läpi aineiston artikkeleista. Turvapaikanhakijat olivat matkanneet tuhansia vaarallisia kilometrejä eri valtioiden läpi Eurooppaan ja olivat uupuneita matkastaan. Euroopassa ei usein homma toiminutkaan kuten piti, joten väkijoukolla kasvoi ärtymys. Monet olivat ärtyneitä siitä, että turvapaikkaprosessi kestää niin kauan. Toisia ärsytti majoitustilanne. Myös se aiheutti ärtyneisyyttä, etteivät pakolaiset pystyneet tekemään mitään, esimerkiksi töitä, sillä he olisivat halunneet päästä kotoutumaan Suomeen mahdollisimman nopeasti. Lisäksi tapahtui eräs ruokagatenakin kutsuttu tilanne eli vastaanottokeskusten laitosruoka ei kelvannut joillekin pakolaisille (Juntunen & Mainio 2015). Tunteet ovat pinnassa, kun on kysymys ihmisille tärkeistä asioista ja varsinkin jos ollaan kaukana tutuista ympäristöistä, jolloin kaikki pitää rakentaa uudestaan alusta alkaen.

”En tiennyt mitään koko prosessista enkä ollut varautunut siihen, että täällä joutuu odottamaan kuukausia. Tämä paikka on kuin vankila. Mutta ei se mitään. Opin koko ajan suomea. Haluaisin tulkiksi.” (HS 30.8.2015.)

”Aikuiset pystyvät elämään näin, mutta pieni tyttäreni ei ymmärrä, miksi ollaan kuin vankilassa, miksi on niin kovin ahdasta.” (HS 29.8.2015a.)

Ärtymystä ei helpottanut varmastikaan se, että turvapaikanhakijoiden oltavat Suomessa olivat usein hankalat. Rekisteröintikeskuksissa oli koko ajan liikaa väkeä, jonka lisäksi vastaanottokeskukset olivat alituiseen täyteen ahdetut. Kuten eräs Uudenmaankadun vastaanottokeskuksen pakolaisissa mainitsee edellisessä siteerauksessa, aikuiset pystyvät elämään hetkellisesti hyvinkin vaativissa olosuhteissa, mutta lapsille on vaikea selittää miksi tilanne on sellainen. Artikkeleista paistaa useimmiten vanhempien huoli lapsistaan ja heidän jaksamisestaan, kuten edellisestä sitaatista voidaan huomata. Lapsena koettu traumaattinen tilanne voi hyvin vaikuttaa hänen elämäänsä aikuisuudessa, joten ymmärrettävästi vanhemmat haluavat lapsilleen mahdollisimman hyvät oltavat.

”Läpän alla sadetta pidellessä miehet ihmettelivät, miksi Kadhem ei voisi tehdä oikeaa, irakilastyylistä leipää.” (HS 4.10.2015b.)

Useat pakolaiset olivat närkästyneitä, etteivät he saaneet itse tehdä omanlaistaan ruokaa vaan ruoka oli laitospuolaa, joka ei maistunut ihmisille, kuten Katja Kuokkanen mainitsee Näkökulma-artikkelissaan (HS 4.10.2015b). Ruoasta valitettiin eikä sitä kuulemma syötettäisi edes omalle koiralle. Monet ajattelivat tämän johtuvan epäkiitollisuudesta tai siitä, että pakolaisilla ei ollut oikeasti hätä, vaan he olivat elintasopakolaisia. Kyseessä saattoi olla myös kulttuurishokki. Kulttuurierot, haastava elämäntilanne ja ilmasto olivat jo varmasti hyvin vaikeita sulattaa. Sitten ruokakin oli vielä erilaista, mitä oltiin totuttu aina syömään, joten siitä oli helpompi osoittaa mieltä kuin mistään muusta mainitusta.

”Halusin niin potkia heitä ja raivota, mutta en sanonut mitään, sillä ei se ole hyvä. Tulin kotiin ja vain itkin. Luulevatko he, että istuisin täällä yksin ilman perhettäni, jollei minun olisi pakko?” (HS 18.9.2015d.)

Monet pakolaiset saivat kokea ennakkoluuloisia katseita tai jopa rasismia kaduilla kävellessään. Yllä olevan siteerauksen alaikäistä poikaa ei oltu päästetty bussiin Ruotsissa hänen ulkomaalaistaustansa takia. Hänen ärtymyksensä näihin kahteen paikalliseen henkilöön on ymmärrettävää. Luultavasti kukaan ei halua tulla jätetyksi minkään asian ulkopuolelle vain sen takia, että ei ihonvärittään sovi joukkoon. On myös viisasta olla reagoimatta tilanteeseen yhtä radikaalisti kuin mielen ehkä tekisi, kuten kyseinenkin poika toimi. Väkivalta ja raivoaminen eivät auta asiaa. Toisaalta myös ihmisten pelkoja tuntematonta kohtaan on osittain ymmärrettävä. Ihmisten pelkoja ja ennakkoluuloja olisi hyvä

käsitellä enemmän puolin ja toisin. Ehkä se toisi kummallekin osapuolelle enemmän ymmärrystä kummankin teoista sekä tavoista ja rasististen tekojen määrä voitaisiin saada laskemaan.

”Tämä yhteiskunta kuristaa hengiltä. Kaikki on kaaosta. Tilanne on sietämätön. Kun näen videoita, joissa lähteneet haluavat lisää, jos majoitustaso ei vastaa odotuksia, se satuttaa hirveästi.” (HS 2.10.2015.)

”Miten kehtaatte valittaa, ettei patja ole tarpeeksi paksu. Hävetkää!” (HS 2.10.2015.)

Toisenlaista ärtymystä kumpusi sosiaalisen median ja netin välityksellä Lähi-idän maista saakka. Erilaisten kanavien välityksillä jo Suomeen saapuneet kertoivat olosuhteistaan keskustelupalstoilla tai videoilla. Jotkut Suomessa majoittautuneet turvapaikanhakijat nurisivat siitä, että olivat saaneet vain seinät ympärille ja jääkaapin. Heidän mielestään se oli huijausta. Toiset valittivat patjojen ohuudesta ja toiset ruoan tasosta, kuten edellisessä sitaatissa huomattiin. Kanavan toisessa päässä Bagdadissa tai muussa vaarallisessa kaupungissa olevat ihmiset eivät kestäneet sellaista marinaa. Viesti oli selvä. He pelkäsivät Irakissa sitä, ovatko vielä seuraavana päivänä elossa, kun taas toiset valittivat saaneensa jääkaapin ja patjan sodattomassa maassa ja uhkasivat, että he palaavat sen takia takaisin kotiin. Vertailu antaa näkökulmaa todellisen hädän tarvitsijoille. Oletettavasti vastaanototilanteeseen tyytymättömät ihmiset eivät välttämättä olleet oikeasti avun tarpeessa. Osa ihmisistä palasi takaisin omaan kotimaahansa tai siirtyi toiseen Euroopan maahan. Jos on kykenevä palaamaan takaisin kotimaahan vapaaehtoisesti, on syytä olettaa, että he olivat alun alkaenkin ainakin osittain turvassa eikä heidän olisi ollut välttämätöntä lähteä hakemaan turvapaikkaa. Sitten taas ihmiset, jotka olivat kiitollisia kaikesta pienestäkin saastaan avusta ja jotka sanoivat, ettei kotimaahan voi enää ikinä palata, olivat aidosti hädässä ja tarvitsivat länsimaiden turvaa.

6.4.4. Toivon diskurssi: ”Haluan, että lapsellani on tulevaisuus.”

Erään irakilaisäidin toive lepää länsimaissa. Siksi he pakenivat Irakista Suomeen. Pakolaisten toivon tunne oli aineistosta löytyvä diskurssi, joka ei ollut ihan niin vahvassa

osassa aineistossa, mutta toivonpilkahdusta löytyi silti jonkin verran. Useimmiten toivottiin vain parempaa tulevaisuutta lapsille sekä myös erilaisia palveluja, kuten esimerkiksi terveydenhuoltoa sairaalle lapselle. Monet olivat aidosti sitä mieltä, että Euroopassa läheinen saa parasta mahdollista hoitoa. Toivon siemen kohdistettiin yleensä jälkikasvuun. Vanhemmat ihmiset eivät aina toivoneet itselleen mitään, vaan toivottiin parempaa elämää ja parempia mahdollisuuksia omille lapsille, kuten otsikossa olevasta pakolaisen siiteerauksesta käy ilmi. Nuoremman polven yksinäiset tulijat taas toivoivat itselleen uusia mahdollisuuksia rakentaa parempi elämä länsimaisessa yhteisössä.

”Haluan Saksaan opiskelemaan ja töihin.” (HS 27.8.2015.)

”Vallinkorvassa me emme tee muuta kuin pelaamme jalkapalloa ja käymme kaupassa. Onhan se tylsää. Olisi mahtavaa, jos pienin askelin pääsisi työntekoon ja oppisi kieltä.” (HS 30.9.2015b.)

Useimmat nuoremman sukupolven tulijat, jotka eivät olleet voineet opiskella kotimaassaan, toivoivat pääsevänsä opiskelemaan Eurooppaan ja sen jälkeen pääsevänsä tekemään töitä, kuten edellisissä sitaateissa mainitaan. Toive on ihan mahdollinen toteuttaa, jos henkilö saa myönteisen turvapaikkapäätöksen ja näin ollen oleskeluluvan Euroopan maasta. Opiskelemaan pääseminen vaatii kuitenkin paljon yritteliäisyyttä, sillä useat pakolaiset eivät osaa englantia tarpeeksi hyvin, jotta voisivat päästä opiskelemaan englanninkielistä koulutusohjelmaa, saati oleskelumaan omalla kielellä. Olisi siis ensin opiskeltava kieltä, jotta voisi pyrkiä opiskelemaan haaveammattia. Se ei käy hetkessä, joten kärsivällisyys ja yritteliäisyys ovat tärkeitä valttikortteja opiskelemaan pyrkiessä.

Olisi sekä turvapaikanhakijan että kohdevaltion etu, että turvapaikanhakijat pääsisivät myös työelämään mahdollisimman nopeasti. Ongelmana on usein juuri kielitaidon hallitseminen. Työpaikka saattaa jäädä saamatta siksi, että ulkomaalainen työnhakija ei osaa valtion virallista kieltä tarpeeksi hyvin. Onko kielitaito kaikilla aloilla niin tärkeä tekijä, etteikö huonosti suomea puhuvaa voida ottaa töihin? Työtä tehdessä kieltä oppii väistämättä ja alun vaikeuksien jälkeen vieraskielisestä työntekijästä saattaa tulla yksi parhaimmista työntekijöistä. Tällaisille hakijoille voisi olla hyvä antaa mahdollisuus todistaa oppimiskykynsä.

”Yksin jääneet yhteiskunnan pudokkaat ovat niitä, joista terroristijärjestö Isis on rekrytoinut taistelijoita.” (HS 3.10.2015.)

Pääministeri Juha Sipilän erityisedustaja Antti Pentikäinen kertoi haastattelussaan, että tärkeintä olisi saada turvapaikanhakijat työntekoon heti heidän saavuttuaan esimerkiksi talkootöiden kautta ennen oleskelu- ja palkkatyöskentelyluvan saamista (HS 3.10.2015). Tällä tavoin ehkäistäisiin henkilöiden putoamista yhteiskunnan ulkopuolelle. Ulkopuolelle jääminen voi rasittaa ihmistä niin paljon, että Isis-järjestön joukkoihin lähteminen tuntuisi jopa paremmalta vaihtoehdolta. Erilaiset järjestöt ja kyläyhteisöt sekä seurakunnat voisivat tarjota talkootyötä lähellä asuville turvapaikanhakijoille, jolloin turvapaikanhakijat oppisivat kieltä ja saisivat muutakin tekemistä kuin oleskella vastaanottokeskuksessa muiden turvapaikanhakijoiden kanssa. Sitten kun oleskelulupa heltäisi ja saisi etsiä kunnon töitä, olisi taustalla jo pientä kokemusta Suomessa työskentelemisestä ja kielitaidosta.

”Haluan olla suomalaisen yhteiskunnan jäsen. Täällä on rauha, ja täällä ihmiset ovat minulle ystävällisiä, toisin kuin Irakissa.” (HS 28.9.2015a.)

”Olo tuntuu nyt niin turvalliselta,” hän sanoo kyynel silmissä. (HS 11.9.2015b.)

”Nyt hyvä. -- Unkarissa meitä lyötiin. En muista kaikkea. En halua muistaa. Täällä kukaan ei lyö. -- Suomessa on paras poliisi. Bulgariassa poliisi löi ja kohteli kuin eläintä. Poliisi vei myös puhelimeni. Täällä poliisi on ollut ystävällinen. Jos saan jäädä Suomeen, en palaa Lähi-itään enää ikinä.” (HS 21.9.2015.)

Suomi oli haluttu kohdemaana pakolaiskriisin aikana. Artikkeleista selvisi, että Suomen maine kiiri hyvänä pakolaisten joukossa. Monet sanoivat Keski-Euroopassa toimittajille pyrkivänsä ensisijaisesti Suomeen. Eräs irakilainen 17-vuotias poika tunsikin olonsa hyvin turvallisiksi Suomessa. Hän kertoi lähipiirinsä uskovan, että saavat helpommin turvapaikan Suomesta kuin Ruotsista, joten siksi he olivat tulleet Suomeen. Monet muut olivat samoilla linjoilla. Kukaan irakilainen ei tuntunut haluavan jäädä Ruotsiin. Syynä oli leviävä tieto, jonka mukaan Suomessa saisi turvapaikkapäätökset nopeammin (HS 18.9.2015a). Huhupuheiden huomataan vaikuttaneen melko paljon pakolaisten päätöksiin saapua Suomeen. Se mitä toiset olivat kokeneet tietyssä valtiossa, vaikutti siihen, kannattaako sinne muiden enää mennä vai pitäisikö valita toinen kohdemaana. Päätösten nopea

saaminen oli siis eräs Suomen vetotekijä eli jonka takia ihmisiä saapui Suomeen ennätysellisen paljon Irakista verrattuna naapurimaahamme Ruotsiin. Toinen vetotekijä oli se, että paljon irakilaisia oli saapunut Suomeen jo aiemmin, joten tänne oli helppo tulla, kun tiedettiin muidenkin oman maan kansalaisten saapuneen tänne. (HS 11.9.2015a; HS 11.9.2015b.)

Jotkut pakolaiset kokivat epäinhimillisyyttä ja jopa väkivaltaa muissa Euroopan maissa, kuten tutkielmassa on aiemmin mainittu ja edellisen sivun alimmassa siteerauksessa sanotaan. Sellaisen kaltoinkohtelun jälkeen monet ovat varmasti osanneet arvostaa pohjoismaisia ja osoitetusti eritoten suomalaisia viranomaisia. Suomessa ei uutisoitu kertaakaan viranomaisten epäinhimillisestä toiminnasta vaan kaikki hoitivat tehtävänsä pakolaisia kunnioittaen. Irakilainen mies oli onnellinen päästessään Suomeen eikä halua muistaa Unkarissa ja Bulgariassa kokemiaan kamalia hetkiä. Oli sanomattakin selvää, että hän oli kiitollinen, että Suomessa pakolaisia käsitellään kuin ihmisiä eikä kukaan virassa toimiva ihminen toimi väkivaltaisesti. Aineistossa toivo ja kiitollisuus vaikuttavat olevan usein kytköksissä toisiinsa.

Toive elää osana suomalaista yhteiskuntaa tulee ilmi joidenkin pakolaisten kommentteissa. He eivät halua eriytyä omaksi kansakunnakseen jonkin kunnan perukoille, vaan haluavat tehdä jotain suomalaisen yhteiskunnan eteen, koska kiitollisuus avunannosta on hyvin suuri. He eivät ole tulleet Suomeen tai muuallekaan Eurooppaan lojumaan loppuelämäkseen, vaan he ovat tulleet rakentamaan uuden elämän, koska vanha elämä on pirstaleina menneisyydessä, kuten erään pakolaisen kommentista edellisellä sivulla voidaan huomata. Jotkut pakolaisten tuloa vastustavat ihmiset olivat juuri sitä mieltä, että kaikki pakolaiset tulevat elämään tänne suomalaisten verovaroilla. Sellaisiakin ihmisiä on, jotka eivät pääse osaksi työelämää ja jotka jäävät pudokkaiksi pelkästään tukien vaaraan. Sellaisia on kuitenkin myös kantasuomalaisissa, joten se ei ole pelkästään ulkomaalaisten asukkaiden ongelma. Yritteliäät ja päämäärätietoiset tänne saapuneet pakolaiset pääsevät kyllä aikanaan sinne, minne haluavat.

”Toivon lapselleni parempaa elämää kuin itse olen kokenut.” (HS 29.8.2015a.)

”Yritän saada hänet Eurooppaan, Egyptistä ei saa kunnon hoitoa.” (HS 27.8.2015.)

Monen pakolaisen toiveena oli saada hoitoa itselleen tai läheiselleen (HS 7.9.2015). Lähi-idän pakolaisleireillä tai pakomatkan aikana ei ollut useinkaan mahdollisuutta päästä hoitamaan erilaisia vaivoja, joten päästessään Eurooppaan monet toivoivat vihdoin saavansa vaivansa kuntoon. Leireillä olleet pakolaiset olivat saaneet tartuntoina erilaisia likaisissa olosuhteissa pyöriviä kulkutauteja. Mitta alkoi täyttyä leirielämään useiden kuukausien tai jopa vuosien oleskelun takia (HS 17.9.2015c). Erään pakolaisen äiti sairasti epilepsiaa ja toivoi saavansa hänet kuntoon Saksassa (HS 27.8.2015). Toive on hyvin inhimillinen, koska lähimmäisistään halutaan usein pitää huolta. Vetävänä tekijänä oli siis lähimmäisen ihmisen paremmat hoitomahdollisuudet tässä tapauksessa Saksassa. Vastaavia tilanteita oli varmasti muitakin, joten yleisesti voidaan puhua paremmista hoitomahdollisuuksista koko Euroopassa.

”Nuoret miehet kokoontuvat ihmettelemään pallokentän laidalle. Siellä naiset pelaavat jalkapalloa. Pohjoismailla on vielä paljon ihmeitä näytettävänään.” (HS 27.9.2015b.)

Lähi-idän maissa miehen asema on usein järkähtämätön. Mies on perheen pää, joka tekee työt naisen hoitaessa kotona lapsia. Naiset eivät pääsääntöisesti käy töissä. Varsinkin erittäin tiukoissa muslimimaissa, kuten Somaliassa tai Saudi-Arabiassa, naisella ei ole paljonkaan sananvaltaa mihinkään. Turvapaikanhakijoilla on oletettavasti ollut ihmettelemistä Suomen ja koko pohjoismaiden naisen vapaudella, kuten edeltävä siteeraus antaa ymmärtää. Varsinkin naisten toiveet saattavat herätä suomalaisten naisten asemansa vahvistua koko yhteiskuntaa koskevissa asioissa. He voivat halutessaan ruveta rakentamaan uraa tai harrastaa jalkapalloa, jos niin mielivät. Suomessa on vapaus tehdä asioita myös naisena.

”Täällä on paljon myös niitä, joiden ei olisi ollut pakko lähteä. Irakissa kaikki puhuivat Suomesta. Suomi on paras. Ei ilmasto, vaan ihmisoikeudet. Facebookissa, internetissä.” (HS 27.9.2015b.)

Bagdadilainen mies Apukan vastaanottokeskuksessa myöntää, että kaikkien tulijoiden ei olisi ollut pakko lähteä. Toisin sanoen voidaan tehdä päätelmä, että jotkut tosiaan olivat elintasopakolaisia. Siltikään väitöksen ”Kaikki ovat elintasopakolaisia” ei voida sanoa pitäneensä paikkaansa. Monet olivat oikeasti ja pikaisen avun tarpeessa ja heidän toivonsa eli Euroopassa ja erityisesti Suomessa. Maine Suomen ihmisoikeuksista ja kansan ystävällisyydestä kiiri netin välityksellä maailman joka kolkkaan, jossa tietoa vaan etsittiin. Jokainen osasi etsiä tarvitsemaansa tietoa hädän hetkellä ja irakilaisille tieto Suomen oloista oli elintärkeä.

6.5. Asiantuntijoiden puheen diskurssit

6.5.1. Turvallisuuden diskurssi: ”Turvallisuustilanne ei ole muuttunut, eivätkä rikokset ole lisääntyneet.”

Turvallisuus on ihmiselle tärkeä asia. Siksi siitä uutisoitiin lakkaamatta tutkimusaineiston sanomalehtiartikkeleissa. Kansalaiset olivat huolissaan turvallisuustilanteesta, kun ”muukalaiset” saapuivat Suomeen. Turvallisuustilanne pysyi kuitenkin poliisin mukaan ennallaan niillä alueilla, joiden lähistölle perustettiin turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksia (HS 19.9.2015). Voiko kyseessä olla siis median omintakeisesti luotu kuva rikollisuuden lisääntymisestä sensaatiohakuksilla otsikoilla, kuten esimerkiksi ”Rastatukka raiskasi naisen?” Jos poliisin mukaan rikollisuus oli samalla asteella kuin ennen pakolaiskriisiä, niin jossain on ristiriitaa. Luultavasti lehdistö on muutenkin herkempi uutisoimaan nimenomaan maahanmuuttajataustaisen näpistelystä, pahoinpitelystä tai muusta rikoksesta kuin kantasuomalaisen, joten uutisointi värjäytyy maahanmuuttajien tekosista, kun taas samat rikokset tehneet kantasuomalaiset jäävät uutisoinnista pimentoon. Myös lukija saattaa laittaa ehkä huomaamattaan merkille herkemmin maahanmuuttajan rikoksen kuin kantasuomalaisen. Näin ollen maahanmuuttajataustaisista henkilöistä tulee syntipukkeja useaan rikokseen ja yleinen kuvitelma rikoksien lisääntymisestä kasvaa.

”Vapaa liikkuvuus ei voi olla hallitsematonta liikkuvuutta.” (HS 26.8.2015b.)

Presidentti Sauli Niinistö lausui edellä mainitun siteerauksen sanat eräässä puheessaan. Hallitsematon liikkuvuus ei auta turvallisuuden tunteen kasvattamisessa. Euroopan Schengen-alueen vapaa liikkuvuus ei koske turvapaikanhakijoita, koska heillä ei ole vielä oleskelulupaa missään valtiossa Euroopan alueella. Silti turvapaikanhakijat liikkuvat kriisin aikaan miten halusivat. Tulijoiden pitäisi ylittää Euroopan unionin ulkorajat rajanylityspaikoilta, mutta suuri osa ei tehnyt niin, jos he tiesivät, etteivät olisi päässeet rajan yli. Ihmiset ovat fiksuja ja osaavat kiertää metsän tai pellon kautta, jos eivät halua mennä tietä ja virallista rajanylityspaikkaa pitkin. Tämä aiheuttaa hallitsemattoman liikkuvuuden Schengen-alueella, mikä taas saattaa aiheuttaa turvattomuuden tunnetta joillekin ihmisille. Siksi olisikin tärkeää hallita turvapaikanhakijoiden liikkumista koko Euroopan alueella, jotta alueella asuvat ihmiset tuntisivat olonsa turvalliseksi. Turvallisuuden tunne mahdollistaa myönteisemmän asenteen maahanmuuttoa ja turvapaikanhakijoita kohtaan.

”Sellaista maailmaa ei enää ole, että voisimme sulkea rajamme.” (HS 17.9.2015a.)

Asiantuntijoiden puhetyyleihin kuuluvat jatkuvasti vaikeasta tilanteesta pauhaaminen. Jokainen mainitsee, kuinka haastava pakolaistilanne on ja sille pitäisi tehdä jotain päätöksillä tai konkreettisilla toimilla. Toimien tärkeyttä heijastetaan turvallisuuteen, sillä turvallisuutta pitää ylläpitää, vaikka olisikin meneillään tavanomaisesta poikkeava tilanne. Sisäministeri Petteri Orpo lausui edellisen siteerauksen sanat. Hän tarkoittanee sitä, että rajojen sulkeminen ei ole mahdollista, joten turvalliset keinot hallita pakolaisten saapumista pitää keksiä muilla tavoilla. Aineiston artikkeleissa ei silti vaikuta olevan suurta ideariihettä toimien keksimiseksi. Varmasti asiantuntijat ovat työssään miettineet tilannetta ja yrittäneet keksiä ratkaisuja, mutta sanomalehtiin asti ideat eivät päässeet ja siksi asiantuntijoiden puhetyyli vaikuttaakin olevan hyvin poliittikommainen; vastaukset kierrettiin eikä mitään selviä vastauksia ratkaisujen luomiseksi annettu.

”Maailman rauhallisin raja on muuttunut rauhattomaksi.” (HS 27.9.2015b.)

”Vedet valuvat etelään, kuten olemme täällä jokivarressa tottuneet näkemään. Joki tulvii, sitä ei pidä ryhtyä patoamaan.” (HS 27.9.2015b.)

Tornion valtuustonkokouksessa päätettiin järjestelykeskuksen perustamisesta turvallisuuden ja rauhanomaisen tilanteen takaamiseksi. Kokouksessa oli monia perusteluja sekä

keskusta vastaan että sen puolesta. Monet valtuutetut halusivat järjestelykeskuksen, jotta rauhattomat olosuhteet rauhoittuisivat. Toiset perustelivat keskuksen perustamista sillä, etteivät rekisteröimättömät pakolaiset poukkoilisi vapaana pitkin valtiota vaan heidät ohjattaisiin suoraan keskuksen rekisteröitymään. Jotkut pelkäsivät ennakkoluuloisesti keskuksen määrättyä sijaintia kaupungin keskustassa. Poliisitarkastaja oli paikalla vakuuttamassa, ettei poliisin tehtävä ole lisääntyneet vastaanottokeskuspaikkakunnilla (HS 27.9.2015b). Toiset vastustivat perustamista lappilaistyyllisin jokivertauksilla, joiden sanoma oli, että ihmisiä ei pitäisi padota vaan antaa kulkea omia reittejään, koska pato ei tule missään tapauksessa pitämään. Järjestelykeskus perustettiin kaikesta huolimatta aiotulle paikalle ja tilanne parani hieman sen jälkeen, kun vapaasti liikkuvien määrä väheni ja heidät saatiin suoraan rekisteröidyttyä järjestelmään. Näin ollen turvallisuuden tunne lisääntyi ehkä myös kantasuomalaisien keskuudessa, kun tilanne saatiin osittain haltuun.

Tornion ja Haaparannan välisen rajan hallitsemattomuus rasitti viranomaisia. Poliisien voimavarat olivat koetuksella kyseisen rajan kummallakin puolella. Rajan läpi kulki satoja ihmisiä päivittäin, joten poliiseilla riitti työtä sekä pakolaisten että asukkaiden turvallisuuden mahdollistamisessa. Eräs haastateltu Haaparannan poliisi oli ollut yhdeksän päivää putkeen töissä ja hän kuulosti erittäin väsyneeltä tilanteeseen. Hän myös mainitsi sekä torniolaisten että haaparantalaisten poliisien olevan hyvin väsyneitä. Oletettavasti rajojen parempi hallinta olisi auttanut poliisienkin resurssivajeeseen, kuten kenen tahansa muun viranomaisenkin. (Mainio 2015; HS 9.9.2015c; HS 20.9.2015d.)

”Odotan Euroopalta jämäkämpiä toimia. Rajavalvonta on saatava kuntoon. Ihmiset olisi ohjattava tulemaan Eurooppaan laillisia reittejä. Nyt he tulevat laittomia reittejä henkensä kaupalla rekoissa ja kumiveneissä.” (HS 2.9.2015.)

Petteri Orpo lausui sanat Euroopan tehottomuudesta. Hänen mukaansa Eurooppa tarvitsisi tehokkaampia toimia, jotta ihmisten saapuminen Eurooppaan olisi hallitumpaa. Hallitumpi tilanne mahdollistaisi turvallisemmat oltavat niin pakolaisille kuin Euroopassa jo asuville ihmisillekin. Kenenkään ei tarvitsisi liikkua laittomasti maasta toiseen eikä kenenkään tarvitsisi pelätä omalle asuinalueellensa saapuvia pakolaisia, kun kaiken kaikkiaan tilanne olisi rauhallisempi ja erilaisten kanavien sekä sosiaalisen median kautta olisi rakennettu positiivisempi kuva sekä pakolaisista että Euroopan asukkaista. Positiivisuus

on molempien osapuolten varassa. Jos toisesta levitetään negatiivista kuvaa, saadaan sille helposti muitakin kannattajia. Sama käy positiivisuuden kanssa. Positiiviset ajatukset vastapuolesta levittävät hyvää ilmapiiriä. Mutta samankaltainen tilanne ei tule koskaan olemaan täysin positiivinen, vaikka se olisikin optimitilanne.

”Me elämme keskimäärin historiallisesti ja globaalisti ajatellen tavattoman turvallisessa ympäristössä.” (HS 13.9.2015b.)

Arkkipiispa Kari Mäkinen on haastattelussaan varovainen sanoissaan (HS 13.9.2015b). Liekö työstään johtuvaa vai onko muuten vaan mietiskelijäluonne, mutta hänen päädiskurssinsa on, että hädässä olevia ihmisiä tulisi auttaa. Meillä Suomessa on asiat hyvin ja elämme turvassa, mutta niin ei ole kaikkialla ja tällaisia ihmisiä tulisi Suomen ja muiden Euroopan maiden auttaa. Hän myös mainitsee, että suomalaisen yhteiskunnan eettinen pohja on murentumassa. Hän tarkoittanee, että vieraantuminen kirkosta ja kristillisistä arvoista muokkaa suomalaisten arvopohjaa erilaiseksi kuin ennen. Tästä johtuen turvallisissa oloissa kasvaneet suomalaiset eivät välttämättä osaa asettua hädässä olevien asemaan eivätkä kenties halua auttaa pakolaisia.

”Jo siinä, että Suomi kaikissa oloissa vastaa itse omasta puolustuksestaan, riittää vastuuta.” (HS 26.8.2015b.)

Presidentti Niinistö otti kantaa siihen, ettei Suomi pystynyt venymään jokaisen valtion apuun, koska omassa puolustuksessakin riitti työtä. Lähinnä diskurssi tarkoittanee sitä, ettei Suomi olisi millään pystynyt auttamaan yhtäaikaisesti kaikkia maita, joihin turvapaikanhakijoita virtasi eniten, sillä Suomeen virtasi samaan aikaan omaan kantokykyynsä nähden myös paljon turvapaikanhakijoita. Näin ollen oman maan puolustus ja turvallisuus olivat ensisijaisessa asemassa. Hän tarkoittanee myös sitä, että Suomi joutuu painostavissa tilanteissa hoitamaan asiat yksin ilman erityisempää apua muilta valtioilta. Suomi on pieni valtio, joten pakolaiskriisin kaltainen tilanne on haastava hoitaa olemassa olevilla resursseilla.

6.5.2. Epävarmuuden diskurssi: ”Olemme Suomena kokonaan uuden tilanteen edessä.”

Asiantuntijoiden epävarmuus näkyy artikkeleiden läpi kirkkaasti, kuten valtiosihteeri Paula Lehtomäen kommentista näkyy (HS 27.9.2015b). Uusi, levoton tilanne vetää mielet mielteliäksi eikä kukaan tunnu tietävän ratkaisua tai ulospääsyä tilanteesta. Poliitikot, toimittajat ja virkamiehet eivät olleet olleet samankaltaisessa tilanteessa ennen, joten ymmärrettävästi epävarmuus oli suuri tuntemus. Epävarmuuden tunne tuo haastatteluvastauksiin hieman jopa ristiriitaisuutta tai ajattelemattomuutta, kun sanotaan ensin toista ja muutaman päivän päästä ollaan toista mieltä. Toki tilanteet muuttuivat pakolaiskriisin aikaan nopeasti, jolloin asiantuntijoiden oli ymmärrettävästi pakko olla tietoisia asioista ja sen takia vastaukset saattoivat olla yhteen sopimattomia aikaisempiin lausuntoihin verraten. (HS 26.9.2015b.)

”Kun epätoivoiset ihmiset lähtevät liikkeelle, heitä ei pysäytä mikään.” (HS 9.9.2015b.)

”Meidän järjestelmämme ei toimi muutaman tuhannenkaan kotoutettavan osalta. - Puhutaan noin kymmenenkertaisesta kotoutettavien määrästä. Tämä alkaa ensi talvena realisoitua, ja me olemme täysin valmistautumattomia tähän nykyisillä resursseilla.” (HS 28.9.2015e.)

Epävarmuuden lisäksi asiantuntijoiden puheista kantautuu toivottomuuden ääni. Resurssit uhkasivat loppua heti alkuunsa ja pakolaisia saapui Suomeen päivittäin joukoittain. Kuntaliiton varatoimitusjohtaja Timo Kietäväinen huokaili pakolaiskriisin aikaan ja sanoi edeltävän siteerauksen resurssien riittämättömyydestä (HS 28.9.2015e). Kotouttamiseen liittyy asunnon, koulutuksen ja päivähoidon kaltaisia tehtäviä, jotka kunnan on järjestettävä asettuneelle pakolaiselle. Resurssipulan takia oli vaarana, että vuokrat rahat annettaisiin pakolaiselle käteen eikä kunta tietäisi minne hän asettuu asumaan. Se ei Kietäväisen mukaan olisi ollut kenenkään kannalta hyvä tilanne, sillä asunnon jälkeen tulisi järjestää muun muassa perus- ja esiopetusta maahanmuuttajalapsille. Jos kunnat eivät tiedä, missä kukin majoittuu ja kuinka paljon kunnassa on pakolaisia, on vaikea suunnitella perus- ja esiopetusta sekä muita tarvittavia palveluja pakolaisperheille.

”Kaikesta huolimatta pitäisi pystyä torjumaan asuinalueiden eriytymistä.” (HS 1.10.2015b.)

”Ei ole järkevää, että tulijoita asutetaan kaupunkien vuokratiloihin, joissa asuu jo aiemmin tulleita maahanmuuttajia. Heille täytyy antaa rauha jatkaa kotoutumista.” (HS 1.10.2015b.)

Turvapaikanhakijoiden sijoittelu tuntui tuottavan päänvaivaa monelle asiantuntijalle. Kukaan ei halunnut, että he eristäytyisivät liiaksi tavallisesta suomalaisesta arjesta, mutta keskeiset paikat olivat vähissä. Kuten Helsingin kaupungin asunto-osaston päällikkö Markku Leijo sekä Kuntaliiton asuntoasiain erityisasiantuntija toteavat edellisissä siteerauksissaan, että pakolaisten asuinalueiden eriytymistä tulisi välttää ja aikaisemmille maahanmuuttajille tulisi antaa rauha kotoutua (1.10.2015). Useissa kaupungeissa on tietyt kaupunginosat, jotka ovat tunnettuja suuresta maahanmuuttajien määrästä. Asuinalueet ovat usein edullisia ja kauempana esimerkiksi kaupungin keskustasta. Tällaisia asuinalueita ovat esimerkiksi Vaasan Ristinummi, Helsingin Malminkartano ja Vantaan Myyrmäki. On tietenkin tärkeää antaa aiemmin saapuneiden maahanmuuttajien kotoutua omia aikojaan omilla asuinalueillaan, joten uusien pakolaisten ryntäys samalle alueelle saattaisi olla kotoutumisen hidasteena. Kuten huomaamme, vaakakupissa on monia asioita, jotka tulisi ottaa huomioon pakolaisten palveluita ja jo maahanmuuttajina asuvien ihmisten olosuhteita suunniteltaessa.

”Eurooppa elää nyt omia vaaran vuosiaan.” (HS 26.8.2015b.)

Suomen presidentti Sauli Niinistön puhetapa haastatteluissa oli realistisen epävarma (HS 26.8.2015b). Hän sanoi aina faktat, eikä tuntunut kaunistelevan mitään. Hänen puheestaan kantautui kaikesta huolimatta myös tyyneys; aivan kuin hän olisi faktoja ladellensa yrittänyt tyynnyttellä kansalaisia, minkä osiltaan voidaan ajatella olevan yksi presidentin tehtävistä. Hänen puhetyylinsä oli usein juuri suomalaisten kannalla. Suomi ei hänen mukaansa pysty repeämään joka valtion apuun, kun oma tilanne on selvitettävä ensin. Hän puuttui myös maahanmuuttoa vastustavien ihmisten radikaaleihin tekoihin, joten hän vaikutti etsivän kaikille sopivaa kompromissia kuumottavassa tilanteessa.

6.5.3. Suomen maineen diskurssi: ”Minulta on kysytty tänä aamuna jo viisi kertaa, mikä Suomessa mättää.”

”Kun panin tänään Googleen sanan Finland, ensimmäinen ehdotus oli Ku Klux Klan.” (HS 28.9.2015d.)

”Mitä meistä ajatellaan? Suomi-kuvasta on noussut huoli, kun yhden lahtelaisen kuva on levinnyt ympäri maailmaa.” (HS 30.9.2015c.)

Artikkeleiden eräs pinnalla oleva diskurssi käsittelee Suomen mainetta. Suomen maineesta oltiin kansainvälisellä tasolla hyvin huolissaan etenkin, kun Ku Klux Klan -järjestön asuun pukeutunut henkilö heitteli polttopulloja vastaanottokeskukseen (HS 30.9.2015c). Presidentti Niinistö tuomitsi toiminnan heti. Yhdistyneiden kansakuntien 70-vuotisjuhlissa Suomen maine oli esillä samana viikonloppuna, kun Suomi oli joutunut New York Times -lehteen turvapaikanhakijoita vastaan tehtyjen iskujen takia Lahdessa ja Kouvolassa. Amerikkalaislehti luonnehti Suomen mielenosoituksia ehkä kaikkein myrkyllisimmiksi siihen asti nähdyistä mielenosoituksista. Diplomaatit, kansalaisjärjestöjen työntekijät ja virkamiehet olivat kuumottavassa tilanteessa joutuessaan vastailemaan New Yorkissa muiden maiden edustajien ihmettelyihin. Myös poliittisen nuorisojärjestön puheenjohtaja ja toimittajakin pohtivat asiaa edellisissä lainauksissa. (HS 28.9.2015d.)

Toinen näkökanta Suomen maineelle oli turvapaikanhakijoita tänne vetävät tekijät eli mitkä asiat Suomessa houkuttelivat turvapaikanhakijoita matkustamaan juuri tänne. Kyseessä on muuttoliikkeen työntö–veto -selitysmalli, jota käsittelee tarkemmin luku 4. Suomen maine oli suosiossa erityisesti Irakista saapuvien ihmisten keskuudessa, mutta kyseistä näkökulmaa on käsitelty tarkemmin pakolaisten puheiden diskursseissa luvussa 6.4.4. Tässä luvussa keskitytään asiantuntijanäkökulmaan eli Suomen kansainvälisten kasvojen maineeseen.

”Itä-Eurooppa on Suomen uusi viiteryhmä.” (HS 28.9.2015d.)

”Iskut heikentävät Suomen mainetta nopeammin kuin Ruotsin tai Saksan mainetta. Niillä on vahvempi maabrändi. Suomesta kirjoitetaan harvemmin. Ja nyt se, mikä kirjoitetaan, on negatiivista.” (HS 28.9.2015d.)

Pelkona tuntui asiantuntijoiden keskuudessa olevan ehdottomasti se, että Suomi putoaa samankaltaiseen asemaan muiden Euroopan unionin valtioiden silmissä kuin pakolaisten vastaanottamista vastustanut ja käytännön toimiakin tehnyt Unkari. Kehys Ry:n pääsihteeri Rilli Lappalainen mainitsi edellisen siteerauksen mukaisesti, että Suomi oli tippumassa Unkarin kaltaiseen kuoppaan eli menettämässä mainettaan turvapaikanhakijoihin liittyvässä maailmankuvassa. Lappalainen tarkoittanee Itä-Euroopan vertauskuvallaan myös sitä, että jossain Itä-Eurooppa ajatellaan lännessä hieman kehittymättömämpänä ja vanhanaikaisempana alueena kuin esimerkiksi Länsi-Eurooppa ja erityisesti Pohjoismaat, johon Suomi ollaan alueellisesti hahmotettu. Idän valtioiden asenteet ja mielipiteet mielletään yleensä olevan sisäänpäin kääntyneempiä, kun taas Pohjoismaissa ajatellaan olevan hyvin liberaaleja. Luultavaksi siksi Suomen maineen kääntyminen itäisempään suuntaan pelotti monia asiantuntijoita. Suomen imagon ei haluta siirtyvän ahdasmielisemmäksi.

Suomi oli YK:ssa esillä myös sen takia, että Suomi oli leikkaamassa vuoden 2016 kehitysavusta 300 miljoonaa euroa (HS 28.9.2015d). Lappalainen valistaa, että leikkaukset sekä rasistiset toiminnot vähentäisivät vaikutusvaltaa. Lisäksi minkä tahansa valtion maineen huonontuminen vaikuttaa myös siihen, millaisia tehtäviä valtio saa, sanoo vähiten kehittyneiden maiden toimiston päällikkö Heidi Schroderus-Fox, joka on yksi korkeimmista suomalaisista virkamiehistä YK:ssa. Hän myös sanoo, että usein valtio saa tehtäviään sen mukaan, mihin se on panostanut resurssejaan. Tämä tarkoittanee sitä, että Suomi ei välttämättä olisi saanut pakolaiskriisin aikaan turvapaikanhakijoihin tai muuhun maahanmuuttoon liittyviä tehtäviä, kun taustaa varjostivat suomalaisten vastustajien mielenosoitukset.

Syyskuun puolessa välissä europarlamentaarikkojen mukaan Suomi ei ollut saanut osakseen arvostelua pakolaiskriisin hoidosta (HS 28.9.2015d). Monet muut valtiot olivat tarkemman tarkastelun alla, kuten esimerkiksi Unkari ja Slovakia, jotka olivat sulkemassa rajojaan ja rakentamassa aitoja rajoille. Sekä Suomen europarlamentaarikot että toimittajat tuntuvat olevan huojentuneita tilanteesta. Tuntuu, että Suomen maine on jokin hauras esine, jota pitää vaalia. Jos se saa iskun, saa koko suomalaisuuden käsite iskun. Siksi

Suomen ja suomalaisuuden mainetta yritettiin ja yritetään jatkuvasti pitää arvossaan eikä sille haluta kolahduksia kansainvälisellä tasolla.

Euroopan unionin jäsenvaltiot äänestivät pakolaiskiintiöistä eli miten jaetaan Eurooppaan saapuvat 120 000 pakolaista jäsenmaiden kesken. Suomi äänesti ainoana valtiona tyhjää, koska hallitusohjelman linjauksen mukaan sisäisten siirtojen tulisi perustua vapaaehtoisuuteen. Pakolaiskiintiöt menivät siitä huolimatta läpi. (Kähkönen 2015a.) Suomen toiminta äänestyksessä sai aikaan ihmetystä, kun muut Euroopan unionin valtiot äänestivät joko puolesta tai vastaan.

”Silti en usko, että tästä kovin suurta jälkeä jäi.” (HS 23.9.2015.)

Petteri Orpo vastasi äänestystä koskevassa haastattelussa edellisen siteerauksen tavalla. Hän tarkoittaa sitä, ettei äänestyksestä koitunut suurta iskua Suomen maineelle, vaikka se sooloili äänestyksessä. Vakuuttelu on muutenkin ollut erityisesti poliitikoiden suosiossa tutkimusmateriaalin artikkeleissa. Jatkuvasti vakuutellaan, ettei Suomen maine ole muuttunut miksiäkään pakolaiskriisin aikaan ja toisella hetkellä kuitenkin pelätään, että millainen julkisuuskuva eri toimista ja tapahtumista sekä suomalaisten asenteista Suomelle syntyy.

”Haluan painottaa, että rasismi, väkivalta tai väkivallalla uhkaaminen tuomitaan aina. Niin tekee koko hallitukseni.” (HS 4.10.2015a.)

”En osaa olla siitä (Suomi-kuva) huolissani, näitä on jokaisessa maassa.” (HS 4.10.2015a.)

Pohjoismaiden pääministerit tapasivat lokakuussa 2015 ja he keskustelivat kuumana käyneestä pakolaiskriisistä. Heidän yhteinen päätelmänsä asiasta oli, että Eurooppaan olisi saatava laajempi ratkaisu turvapaikanhakijoihin liittyviä asioita kohtaan. Vaikka Pohjoismaat eivät välttyneet erimielisyyksiltä pakolaiskriisin aikaan, oli tapaaminen sujunut ongelmitta ja hyvässä hengessä. Suomi oli kuitenkin aikaisemmin näyttäytynyt kielteisessä valossa niin Pohjoismaissa kuin koko Euroopassa. Uutiset turvapaikanhakijoita vastustaneiden mielenosoituksista, tuhopolttoyriytyksistä sekä Ku Klux Klan -järjestön puvussa kulkeneesta henkilöstä olivat levinneet meri maiden medioissa nopeasti. Pääministeri Sipilän oli tapaamisessa mainittava, että Suomi ei tue rassistisia tekoja millään tavalla, vaan

ne tuomitaan automaattisesti (HS 4.10.2015a). Pääministeri oli oikeassa siinäkin suhteessa, että samanlaisia eri mielipiteen omaavia henkilöitä löytyy jokaisesta maasta. Uutisotsikoihin eivät joudu kaikkien maiden mielenosoittajat, vaan suomalaiset mielenosoittajat olivat tällä kertaa päässeet otsikoihin ympäri maailmaa. Pääministeri yritti kommentillaan myös rauhoitella, ettei Suomen maine ole kovin pysyvästi laskenut kansainvälisissä piireissä.

7. YHTEENVETO JA POHDINTA

Tutkielman tavoitteena oli paneutua tarkemmin vuoden 2015 turvapaikanhakijoiden suureen vyöryyn kohti Eurooppaa eli pakolaisaaltona paremmin tunnettuun tapaukseen. Tutkielman keskiössä oli pakolaiskriisiin vaikuttaneet tekijät sekä Helsingin Sanomista löydetty diskurssit aiheesta. Mielenkiintona oli diskursseja sivuten myös suomalaisten asennoitumista pakolaisten saapumiseen. Tutkielmassa tehtiin analyysi suomalaisten sanomalehtiartikkeleiden puhetavoista ja niiden sävyistä. Lisäksi analyysiosiossa saatiin aineiston avulla hyvä kuva siitä, olivatko suomalaiset pääosin pakolaisia vastaan vai heidän puolestaan vai oliko asenne pikemminkin neutraali. Tässä luvussa vedetään yhteen tutkimuskysymyksiin saadut vastaukset sekä pohditaan aihetta myös asenteiden lomasta. Lopuksi pohditaan jatkotutkimusmahdollisuuksia tutkielman aiheeseen liittyen.

Tutkielman alkuoletuksena oli, että suomalaiset olivat ja ovat edelleen kovin maahanmuutto- ja erityisesti pakolaisvastaisia. Kun luetaan esimerkiksi sanomalehtien etusivujen otsikkoja, saadaan oletus, että vastaisuutta on paljon. Totta kai sanomalehdet otsikoivat etusivunsa ihmisiä kiinnostavalla tavalla, jotta heidät saadaan ostamaan lehti, mutta tässä tutkielmassa haluttiin selvittää se, onko näille otsikoille oikeanlaista perustetta. Siksi halusin lähteä tutkimaan pakolaiskriisin aiheuttajia sekä diskursseja liittyen pakolaiskeskusteluun Helsingin Sanomissa, jotta saisin selvitettyksi, ovatko ihmisten asennoituminen ja puhuvat oikeasti niin vastaisia, kuten minä oletin ennakkoon.

Pakolaiskriisin aiheuttajat

Pakolaiskriisin syntymiseen vaikuttivat monet asiat saman aikaisesti. Ensimmäkin sodat suurimmissa lähtömaissa riehuvat jatkuvasti julmalla tavallaan, joten elinolosuhteet alkoivat olla mahdottomat useissa paikoissa, kuten luvussa 4.4. kirjoitettiin. Lisäksi jo kotimaastaan lähteneiden tilanne esimerkiksi naapurimaiden pakolaisleireillä alkoi huonontua. Talvi oli tulossa, joten heikossa asemassa olleet pakolaiset kenties ajattelivat lähteä vielä, kun oli suhteellisen lämmintä. Talviolosuhteet missään päin Eurooppaa eivät ole sellaiset, että pystyisi selviämään talven yli teltoissa huonoilla varusteilla. Taudit levisivät

eikä ihmisillä ollut rahaa ruokaan. Elämä ei muutenkaan edennyt pakolaisleireillä suuntaan eikä toiseen. Odotettiin vain sodan lakkaamista tai ihmettä, jonka avulla päästäisiin lähtemään pois sieltä. Kotimaahan ei kuitenkaan pystytty palaamaan sotien takia, joten oli keksittävä muu suunnitelma parempien olosuhteiden toivossa eli ihmiset lähtivät hakemaan turvaa Euroopasta.

Nykyaikana sosiaalinen media on iso vaikuttamisen ja tiedotuksen väline. Voidaankin spekuloida, että sosiaalinen media oli yksi tekijä, joka rohkaisi pakolaiset sankoin joukoin liikkeelle. Tietoa ihmisten liikkeistä ja Euroopan tilanteesta saatiin reaaliajassa edellä kuljijoilta. Osattiin myös olla toistamatta heidän virheensä, joten liikkuminen sujui nopeammin myöhemmin saapuvilta. Varmasti myös jo Eurooppaan saapuneiden innostamana ja heidän tarinoitaan lukiessaan moni ajatteli, että he voisivat itsekin olla tuolla, jos he päättäisivät lähteä.

Luvussa 4 käsiteltiin muuttoliiketeoriaa. Sen mukaan ihmiset liikkuvat aina joko vapaaehtoisesti tai pakonomaisesti. Pakolaiskriisissä kyseessä on pakonomainen muutto, koska erilaiset painostavat syyt pakottivat ihmisiä lähtemään. Edellä mainitut pakolaiskriisin aiheuttajat ovat pakolaismuuttajia työntäviä tekijöitä eli lähtöalueen ominaiset työntävät tekijät, joiden takia haluttiin lähteä muualle. Ilman tällaisia syitä kriisiä ei välttämättä olisi syntynyt eikä ihmisillä olisi ollut tarve lähteä kotoaan pois olisivat puuttuneet. Jotkut ihmiset olisivat ehkä joka tapauksessa lähteneet esimerkiksi Euroopan ja Suomen vetotekijöiden, kuten työmahdollisuuksien perässä, mutta se ei olisi ollut enää pakolaisuutta vaan vapaaehtoista muuttoa. Sosiaalisen median voidaan ajatella olevan myös osa vetävää tekijää. Sen avulla on ilmoitettu muille turvapaikanhakijoilla eri Euroopan maiden hyvistä ja huonoista puolista. Esimerkiksi Suomen maine irakilaisien keskuudessa nousi nimenomaan sosiaalisen median välityksellä, kun jo Suomeen saapuneet kertoivat kokemuksiaan turvapaikkamenettelystä ja ihmisistä Suomessa. Näin matkalla olleet ihmiset muodostivat ehkä näiden kertomusten perusteella vetotekijäksi Suomen hyvän maineen, jonka perusteella he halusivat matkustaa tänne.

Kaikki mainitut syyt yhdessä ovat kenties aiheuttaneet yhdenaikaisen vaeltamisen tarpeen ihmisten keskuudessa. Tulijoiden keskuudessa oli niin oikeasti apua tarvitsevia sekä niin

sanotusti elintason perässä matkustavia ihmisiä. Tällaiset elintasopakolaiset kuitenkin karsiutuivat vapaaehtoisesti. Turvapaikkapäätöksiä tehneet työntekijät ovat pyrkineet selvittämään saapuneiden ihmisten todellisen hädän ja myöntäneet turvapaikan sellaisille, jotka ovat oletettavasti tarvinneet sitä eniten.

Lehdistön diskurssit pakolaisaallon aikaan

Päädiskursseja oli yhteensä neljä ja niiden aladiskursseja yhteensä 13. Diskurssit ovat havaintojeni perusteella tutkimusaineistossa useimmiten esiintyneet. Kuten luvussa 5 todetaan, diskurssianalyysi on kielenkäytön sekä todellisuuden, maailman ja tilanteisen toiminnan välisten suhteiden tutkimusta ja analysointia. Tässä tutkielmassa on tutkittu diskursseja monipuolisella otteella, koska on haluttu tehdä mahdollisimman kattava analyysi tunteita herättävästä aiheesta.

Tein tutkielmassa johtopäätöksen, että tutkimusaineistossa eli sanomalehtiartikkeleissa puolustajien diskurssit olivat paljon monipuolisempia ja laajemmin esiteltyjä kuin vastustajien. Vastustajien diskurssit olivat yksioikoisempia ja kiersivät lähinnä pelon ja inhon eri muotojen ympärillä. Ennakkoluuloisuuden ja vihan havaittiin kumpuavan pohjimmiltaan pelosta. Pelko saa aikaan kaikenlaisia muita tunteita, jotka auttavat piilottamaan pelon tunteen niiden alle. Mistä lie johtuu, että positiivisia diskursseja esiintyi laajemmin artikkeleissa. Voi olla, että puolestapuhujat olivat enemmän äänessä ja toimittajat tekivät niiden perusteella kirjoituksensa. Voi myös spekuloida, olisiko toimittajan oma ääni pinnalla kirjoituksissa. Jos toimittaja on itse jonkin asian puolesta, voi olla, että hän kirjoittaa mieluummin tilannetta puolustavista asioista. Voi myös olla mahdollista, että toimittajille on tullut ylemmältä taholta painostusta tehdä enemmän maahanmuuttomyön-teistä uutisointia. Samoja tulkintoja on tehnyt Arto Luukkanen (2015: 46–52) yleisesti suomalaisen median, mutta erityisesti Ylen, uutisoinnista.

Pakolaisten mielialojen ja näin ollen puhesävyjen havaittiin olevan pääasiassa negatiivisia. Pelko, ärtymys ja toivottomuus ovat negatiivisesti varautuneita tuntemuksia, jotka eivät tuota iloa tuntijalle. Toivo oli ainut diskurssi, johon oli sekoittunut iloa uudesta elä-

mäntilanteesta ja sen myötä syntyvistä mahdollisuuksista. Kiitolliset kommentit länsimaisille auttajille olivat jollain tavalla ympyrän sulkeutumista. Pelon maasta pitkän matkan matkannut henkilö pääsi vihdoin paikkaan, jossa tuntee olonsa turvalliseksi ja erilaiset toiveet nousevat pintaan. Toivo hyvästä tulevaisuudesta piristää ketä tahansa.

Asiantuntijoiden puhetyylit olivat enimmäkseen epävarmoja ja he olivat kovin huolissaan Suomen kasvojen säilymisestä eräiden vastustajamielenosoittajien toimiessa holtittomasti. Vaikka artikkeleista ei suoranaisesti käynyt ilmi, että asiantuntijat yrittävät rauhoitella kansalaisia, niin tuli sellainen tunne, että he vakuuttelevat tilanteen olevan hallinnassa. Epävarmoista vastauksista huolimatta vakuuteltiin kuitenkin ratkaisunhaun nimissä, että tilanteelle saadaan muutos ja rauha. Puhetyylinä sen voi kokea hyvin ristiriitaisena. Voi myös spekuloida, että asiantuntijat halusivat säilyttää myös omat kasvonsa yleisön silmien edessä, jotta arvostus kansalaisten keskuudessa säilyy. Erityisesti muuttamat poliitikot joutuivat kärkkään puheen kohteeksi heidän ollessaan liikaa pakolaisia vastaan tai liikaa heidän puolestaan. Tietylnlainen epävarmuus ja ympäröivä autoitavuus kasvojen säilyttämisessä.

Suomalaisten asennoituminen turvapaikanhakijoita kohtaan

Yleisesti ottaen voidaan tehdä havainto, että suomalaiset ovat jakaantuneet kahtia asennoitumisessaan maahanmuuttoa ja turvapaikanhakijoita kohtaan. Tutkimusaineiston perusteella ei voitu tehdä selkeää päätelmää, kumpien osuus olisi suurempi: puolustajien vai vastustajien. Artikkeleissa oli kattavasti esitetty molempien ääripäiden mielipiteitä sekä niille argumentteja. Vastakkainasettelu näiden välillä oli melkoisen suuri ja näpättyksiä vastapuolelle tehtiin aika ajoin. Oli kiinnostavaa huomata, ettei neutraalin sävyistä keskustelua käyty lähes ollenkaan. Artikkelipinosta ei löytynyt yhtään kirjoitusta, jossa sävynä olisi ollut ”ihan sama tuleeko pakolaisia.” Johtuneeko tämä siitä, etteivät toimittajat uutisoi neutraaleista mielipiteistä, koska se ei kiinnosta lukijoita vai siitä, ettei neutraalin mielipiteen omaavat ihmiset ole vastanneet kysymyksiin tai tuoneet mielipidettään ilmi julkisuuteen? Oikeaa vastausta emme tiedä, mutta selvää on kuitenkin, että aiheesta keskustelevat ääripäät olivat eniten äänessä tutkimusaineistossa.

Artikkeleiden ja tutkielman analyysin pohjalta voidaan tehdä johtopäätös, että kansainvälisessä ympäristössä eläneet ja korkeakoulutetut ihmiset olivat useammin myönteisiä Suomeen saapuvia kohtaan. Heillä oli kenties omakohtaista kokemusta Lähi-idän maissa asumisesta tai muuten vaan ymmärrystä ylipäättään maahanmuuttoa kohtaan. Voidaan olettaa, että korkeammin koulutetuilla ei välttämättä ole omakohtaista tyytymättömyyttä elämäntilanteeseen. Alemman koulutuksen opiskelleet ja näin ollen ehkä vähävaraisemmat sekä jopa yhteiskuntapudokkaat voivat kokea tilanteensa jollain tavalla uhatuksi, kun Suomeen saapuu lisää autettavia. Kenties mielessä käy, että huononeeko heidän tukensa ja apunsa, jos pakolaiset tulevat myös suomalaisten veronmaksajien elätettäväksi. Samankaltaisiin johtopäätöksiin pääsi myös Ismo Söderling (2015:27) artikkelissaan ”Suomi tarvitsee jämäkämpää maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikkaa.”

Puolitoista vuotta myöhemmin

Vaasan yliopisto teki tutkimuksen koskien turvapaikkakeskustelua ja turvapaikkapolitiikka sisäministeriön toimeksiantona alkuvuonna 2017 (Puustinen, Raisio, Kokki & Luhta 2017). Tutkimuksessa kuvataan muun muassa suomalaisten näkemyksiä ja mielipiteitä turvapaikanhakijoita kohtaan kansalaisfoorumien pienryhmistä saatujen tietojen perusteella. Tutkimuksen tulokset ovat mielestäni kiinnostavia ja sopivat hyvin yhteen tutkielmani aiheen kanssa, joten kirjoitan lyhyesti, miten asenteet ja mielipiteet ovat ehkä muuttuneet tai pysyneet samoina, kun vuoden 2015 pakolaiskriisistä oli alkuvuoteen 2017 mennessä kulunut noin 1,5 vuotta.

Tutkimuksessa havaittiin, että pakolaisaiheinen keskustelu koetaan edelleen polarisoituneena eli ääripäät vastakkain asettautuneena. Tämän vuoksi asiallinen julkinen keskustelu aiheesta koetaan haasteelliseksi. Lisäksi koetaan ääripäiden värittämän keskustelun väärin värittävän keskimääräisen suomalaisen mielipidettä turvapaikkatilanteesta. Totta on, että ääripäiden keskustellessa näyttävästi, ei tilaa jää muiden mielipiteiden julkaisemiselle. Samankaltainen johtopäätös tehtiin myös tässä pro gradu -tutkielmassa, ettei neutraaleja mielipiteitä havaittu sanomalehtiartikkeleissa. (Puustinen ym. 2017: 45.)

Toinen tutkimustulos koski leimautumista. Foorumiin osallistuneet ihmiset kokivat, etteivät uskalla tuoda ilmi julkisesti omia kriittisiä mielipiteitään ja näkemyksiään turvapaikkatilannetta vastaan tai sen puolesta ilman, että leimataan suvakiksi tai rasistiksi (Puustinen ym. 2017: 45). Tämä saattaa olla peruja vuonna 2015 käydystä turvapaikkakeskustelusta, joka oli yksinkertaistetusti sanottuna vastakkainasettelun kisatanner. Puolin ja toisin saatettiin arvostella toista osapuolta, joten ei mikään ihme, jos näkemyksiä ei haluta tuoda julki.

Lisäksi koettiin, etteivät suomalaisten valtamedioiden julkaisemat tiedot turvapaikkatilanteesta ole olleet täysin puolueettomia vaan medioiden ajatellaan värittävän tietoja suuntaan tai toiseen. Yleinen mielipide foorumeissa oli myös, että tietoja turvapaikkatilanteesta peitellään, mikä osaltaan vaikuttaa spekulatioihin ja edelleen ääripäiden keskustelun vilkastumiselle. Turvapaikkakeskustelun ääripäiden koettiin kuitenkin olevan pienempiä ryhmittymiä kuin media on antanut ymmärtää niiden olevan. Yleisenä toiveena oli, että turvapaikkatilanteeseen liittyvä uutisointi olisi jatkossa avoimempaa ja luotettavuus kasvaisi, jos tiedot saataisiin nopeasti suoraan viranomaisilta ilman välikäsiä. (Puustinen ym. 2017: 45–46.) Samaa asiaa pohdittiin tässä tutkielmassa, että Helsingin Sanomat ei ole välttämättä antanut täysin totuudenmukaista kuvaa pakolaiskriisistä käydystä keskustelusta. On saatettu suosia myönteisiä ajatuksia ja sensuroida pakolaiskriisikielteisiä ajatuksia, jottei kielteinen asenne ihmisten keskuudessa saisi lisää tuulta purjeisiin.

Jatkotutkimusehdotukset

Pakolaisten näkökulmasta ei esiinny diskursseja yhtä paljon ja selkeästi kuin länsimaisesta näkökulmasta. Pakolaiset tuntuvat olevan kuin objekteja, joita kohtaan länsimaat toimivat ja kehottavat toimimaan tavalla tai toisella. Pakolaiset ihmisinä eivät ole mediassa selvästi esillä. Voitaisiinkin tutkia mistä tällainen asetelma johtuu. Millaisia diskursseja pakolaisten keskuudessa sisäisesti on? Millä tavalla ja missä he keskustelevat? Pakolaisilla on oletettavasti omat mediansa ja verkostonsa, jossa he kenties keskustelevat meistä länsimaalaisista. Onko se sitten syyttävään vai ihannoivaan sävyyn, siitä emme

ole varmoja suoralta kädeltä. Helsingin Sanomien artikkeleista kumpuava pakolaisten näkökulma oli yleisesti melko yksioikoinen. Toimittajan tekemän haastattelun lopputuloksena oli, että pakolainen kehuu Suomea, suomalaisia ja suomalaista toimintaa pakolaisten auttamisessa. Onko tämä kuitenkin pakolaisten todellinen mielipide? Jos suoria kysymyksiä esittävä suomalaistoimittaja tulee haastattelemaan, niin kyllä itse kukin varmaan suoristaa mutkia. Näin ollen olisi mielenkiintoista tutkia suoraan pakolaisten medioista kantautuvia diskursseja, joista saataisiin todellinen kuva heidän puhetyyleistä ja niiden sävyistä.

Lopuksi

Tutkimusaineistosta kävi selvästi ilmi, että Euroopan unionin ja sen jäsenmaiden tavat hoitaa pakolaiskriisiä yhdessä olivat erittäin haparoivalla tasolla. Euroopan unionin yhteiset säännöt viskattiin jäsenmaa kerrallaan jätteastiaan ja kunkin maan sooloilu alkoi. Ensimmäinen oli Unkari, joka alkoi rakentaa sääntöjen vastaisesti aita Unkarin ja Serbian rajalle, koska turvapaikanhakijoita saapui resursseihin nähden liikaa. Seuraavaksi uutisoitiin, kuinka Unkarin poliisit löivät ja potkivat turvapaikanhakijoita, mikä on jopa kansainvälisten sopimusten nojalla kielletty kyseisen toiminnan epäinhimillisyyden vuoksi. Kun ensimmäinen valtio uhosi rajojen uudelleenrakentamisesta, rupesivat muutkin valtiot yksitellen uhkailemaan samoista asioista. Jotkut maat lähtivät rajatoimiin hieman maltillisemmin, kuten passitarkastuksilla valtioiden välisillä rajoilla niin kuin Suomi Tornion ja Haaparannan välisellä rajalla. Saksa puolestaan oli oma ääripäänsä, kun se päätti jossain vaiheessa lakata toteuttamasta Dublin-menettelyä eli se rupesi käsittelemään kaikkien Saksaan tulleiden hakemuksia, vaikka henkilö olisi rekisteröitynyt jo muualle.

Kun on perustettu sellainen yhtenäinen ja rajaton alue kuin Euroopan unioni, lienee järkevintä hoitaa ongelmat yhteistyössä. Jäsenmaiden sooloilu ja asioiden omin päin hoitaminen ei auta kriisitilanteessa ketään eteenpäin eikä sillä tavalla löydetä ratkaisua tilanteelle. Se tuottaa vaan levotonta mieltä useille eurooppalaisille ja tulehdusta valtioiden hallintojen välille. Euroopan unionilla on tässä valtava kehityskohde. Ikinä ei voi tietää milloin tulee seuraava iso pakolaisaalto. Kun se tulee, olisi hyvä olla valmiina uusien

toimintatapojen kanssa, jolloin olisi kenties mahdollisuus hoitaa tilanne paremmin kuin vuonna 2015.

Tutkielman päätteeksi yksi asia on varma; niin kauan kuin maailmassa on sotaa, vainoja tai muuta epäinhimillistä toimintaa, tulee olemaan myös turvapaikanhakijoita. Ei välttämättä yhtä paljon samanaikaisesti kuin vuonna 2015, mutta ihmiset tulevat liikkumaan pitkin sodattomia maita jatkuvasti. Asenteet ja toimintatavat muuttunevat ajan kanssa ja tämänkin tutkielman löydöksiä saatetaan ihmetellä kymmenien vuosien päästä. Ehkä asenteet muuttuvat huonompaan, ehkä parempaan suuntaan. Ehkä Lähi-idän sotatilanteet loppuvat aikanaan, ehkä eivät. Mielenkiinnolla odotamme tulevaisuuden kehitystä asiassa.

LÄHDELUETTELO

Akkanen, Juha (2015). Oletko meitä vai niitä? Välimuotoja ei sallita. Helsingin Sanomat 10.9.2015.

Berner, Anna-Sofia (2015). Rajat mielessä. Helsingin Sanomat 30.8.2015.

EASO (2017). About us. Saatavilla 26.3.2017: <https://www.easo.europa.eu/about-us>.

Elo, Simon (2015). Siirtolaiskriisi – taustoja ja ratkaisuehdotuksia. Teoksessa: Siirtolaiskriisi: puheenvuoroja muuttoliikkeen syistä ja seurauksista, 6–35. Toim. Simon Elo, Arto Luukkanen & Simo Grönroos. Helsinki: Suomen Perusta -ajatuspaja.

Eskola, Jari & Juha Suoranta (2005). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Euroopan komissio (2014). Euroopan yhteinen turvapaikkajärjestelmä. Saatavissa 13.3.2017: https://ec.europa.eu/homeaffairs/sites/homeaffairs/files/e-library/docs/ceas-fact-sheets/ceas_factsheet_fi.pdf.

Euroopan muuttoliikeverkosto (2014). Vuosittainen maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaa koskeva raportti. Suomi 2014. Saatavissa 10.1.2016: http://www.emn.fi/files/1167/EMN_Annual_Policy_Report_Final_FIN.pdf.

Euroopan muuttoliikeverkosto (2015). Vuosittainen maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaa koskeva raportti. Suomi 2016. Helsinki: Euroopan muuttoliikeverkosto (EMN).

Eurostat (2015). Asylum in the EU in the first quarter 2015. Eurostat Press Office. Saatavissa 10.1.2016: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/6887997/3-18062015-CP-EN.pdf/4457b050-26f9-4cf1-bf27-9ffb73ff8c7b>.

Eurostat (2017). Asylum statistics. Saatavissa 10.7.2017: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_statistics.

HS 25.8.2015. Kasarmi saattaa saada uudet tulijat. Jukka Harju.

HS 26.8.2015a. Maahanmuutosta on voitava esittää kritiikkiä. Mika Pahlsten.

HS 26.8.2015b. Niinistö: Eurooppa elää nyt vaaran vuosiaan. Anna-Liina Kauhanen.

HS 26.8.2015c. Uusia vastaanottokeskuksia ei tarvita. Raimo Hyvönen.

HS 26.8.2015d. Vastaanottokeskukset täyttyvät hurjaa tahtia. HS-työryhmä: Melissa Heikkilä, Katja Kuokkanen & Lari Malmberg.

HS 27.8.2015. Tuhannet yrittävät ehtiä edemmäs Eurooppaan. Pekka Mykkänen.

HS 29.8.2015a. Lähellä repeämispistettä. Mark Autio & Verna Vuoripuro.

HS 29.8.2015b. Vastaanottokeskuksiin tulvii vaatelahjoituksia. Kaisu Moilanen.

HS 30.8.2015. Kännykkä turvaa pakolaisten matkaa. Pekka Mykkänen.

HS 31.8.2015. Mamukammo ja maaginen inho. Susanne Björkholm.

HS 2.9.2015. Netissä koviksia, elämässä arkoja. Juha Akkanen.

HS 3.9.2015. Muisto kotimaasta – turvapaikanhakijoiden tärkeät esineet. Jutta Sarhimaa.

HS 4.9.2015a. Docventures-sarjan tekijät auttavat turvapaikanhakijoita.

HS 4.9.2015b. Hätmajoitustilat uhkaavat loppua. Toni Lehtinen & Janne Toivonen.

HS 5.9.2015. Perhe Pispalaista otti kotiinsa irakilaisperheen. Jukka Harju.

HS 6.9.2015a. Haluammeko olla kansakunta, joka auttaa? Johanna Kettunen

HS 6.9.2015b. Naapurit kahta mieltä Sipilän majoitustarjouksesta. HS-työryhmä: Jukka Hiiri, Tapio Mainio, Sanni Mattila, Janne Toivonen & Ruut Tolonen.

HS 6.9.2015c. Sipilä osoitti arvojohtajuutta. Mieli-pidekirjoittaja.

HS 7.9.2015a. Juha Sipilä näyttää hyvää esimerkkiä. Markku Koponen.

HS 7.9.2015b. Moni suomalainenkin tarvitsee apua.

HS 7.9.2015c. Syyrialaisäiti toivoo Saksan auttavan autistista poikaansa. Virve Kähkönen.

HS 8.9.2015. Öljymaiden rajat suljettu pakolaisilta. Aishi Zidan.

HS 9.9.2015a. Kiander: Maahanmuutto voisi puolittaa Suomen kestävyysvajeen. Anni Lassila.

HS 9.9.2015b. Tilanne Euroopan rajoilla herättää ilmastouhkiin. Anna-Liina Kauhanen.

HS 9.9.2015c. Turvapaikanhakijoiden ruuhka työllistää poliisia. Jukka Harju.

HS 10.9.2015. Kiusatut evakot ovat pysyneet vaiti. Toni Lehtinen.

HS 11.9.2015a. Kukaan ei halunnut jäädä Haaparantaan. Tapio Mainio.

HS 11.9.2015b. Pakomatkan välipysäkki Tukholmassa. Elina Kervinen.

HS 12.9.2015a. ”Se oli kuin eläinten ruokintaa karsinassa.” Ismo Uusitupa.

HS 12.9.2015b. Unkarilainen tv-kuvaaja potki pakolaisia.

HS 13.9.2015a. Ihmisarvon tärkeyttä painotettiin piknikillä.

HS 13.9.2015b. Tekisi mieli käyttää kovaa kieltä. Anna-Sofia Berner.

HS 13.9.2015c. Turvasatama kauhun kalifaatin kyljessä. Jukka Huusko.

HS 14.9.2015. Abdulkin on ihminen. Virve Kähkönen.

HS 15.9.2015. Forssa yllättyi pikapäätöksestä. Heli Saavilainen.

HS 16.9.2015a. Euroopan portti on säpissä. Tiina Rajamäki.

HS 16.9.2015b. Ulkomaalaisten opiskelijoiden majapaikkaan rasistinen isku. Jukka Hiiri.

HS 17.9.2016a. Haminan rauhasta Euroopan ideaan. Antero Mukka.

HS 17.9.2015b. Katkera lähtö kotimaasta. Jukka Huusko.

HS 17.9.2015c. Sodan uhreille pitää antaa oikeutta. Jukka Huusko.

HS 18.9.2015a. Irakilaiset tulevat nyt mieluummin Suomeen kuin Ruotsiin.

HS 18.9.2015b. Läksyapua ikään katsomatta. Marja Salmela.

HS 18.9.2015c. Pakolaisten tulo sai kauhavalaiset hämmennykseen. Pekka Mykkänen.

HS 18.9.2015d. Pako läpi Euroopan ilman vanhempia. Elina Kervinen.

HS 19.9.2015. Poliisi: Keskukset eivät ole lisänneet rikoksia. Lasse Kerkelä.

HS 20.9.2015a. Mielenosoittajat vaativat rajoja kiinni pakolaisilta. Virve Rissanen & Pekka Torvinen.

HS 20.9.2015b. Pakolaiset auttavat meitä arvoremontissamme. Iris Saloranta.

HS 20.9.2015c. Raiskausten liittäminen kulttuuriin on karkea yleistys. Anna Kokko.

HS 20.9.2015d. Tieto tarkastuksista rajalla käänsi osan tulijoista. Tapio Mainio.

HS 21.9.2015. ”Suomessa parhaat poliisit, tahdon jäädä tänne.” Satu Vasantola.

HS 23.9.2015. Turvapaikanhakijoihin liittyviä pelkoja käsiteltävä. Annariikka Marttinen, Emmi Martiinen & Elina Partanen.

HS 24.9.2015a. Moni hyötyy turvapaikanhakijoista. Tapio Mainio.

HS 24.9.2015b. Pakolaistilanne lisäsi nettirikosvinkkejä. Lasse Kerkelä.

HS 26.9.2015a. Irakilaisperhe pelästyi ilotulitusraketteja ja kivisadetta. Merja Ojansivu.

HS 26.9.2015b. Rasistiset mielenilmaukset ja uhkailu eivät kuulu Suomeen.

HS 27.9.2015a. Inhimillisyyttä, ei polttopulloja. Anne Bland.

HS 27.9.2015b. Sunnuntaikirjoitus. Ilkka Malmberg & Kaisa Rautaheimo.

HS 27.9.2015c. Väkivalta pelottaa minua. Nimimerkki: ”Maija.”

HS 28.9.2015a. HS kysyi – Ajatuksia tulevasta.

HS 28.9.2015b. Eduskunnan on puututtava rasismiin. Juha Säijälä.

HS 28.9.2015c. Hörhöjen tekemisistä ei kannattaisi uutisoida. Teppo Raitis.

HS 28.9.2015d. Suomen maine sai kolauksen YK:ssa. Lauri Saarikoski.

HS 28.9.2015e. Suomi saa tuhansia uusia asukkaita – kantokyky kunnissa on koetuksella.
Jukka Harju.

HS 28.9.2015f. Tunne epäreilusta kohtelusta lisää rasismia. Jarmo Ritola.

HS 30.9.2015a. Nuoret auttavat hädässä. Roosa Murto.

HS 30.9.2015b. Töihin vaikka ilman palkkaa. Marjo Valtavaara & Janne Toivonen.

HS 30.9.2015c. Visit Finland, jos uskallat. Hanna Mahlamäki.

HS 1.10.2015a. Maryam odottaa perhettään.

HS 1.10.2015b. Tuhansia asuntojonoihin? Marja Salmela.

HS 2.10.2015. Tieto Suomen oloista leviää verkossa. Mark Autio.

HS 3.10.2015. ”Turvapaikanhakijat saatava heti töihin.” Jaana Savolainen.

HS 4.10.2015a. Erimielisyydet pakolaispolitiikassa jätettiin taustalle. Elina Kervinen.

HS 4.10.2015b. Keskuksessa ei rettelöity leivästä. Katja Kuokkanen.

HS 4.10.2015c. Mielenosoittajat ottivat yhteen poliisin kanssa. Maija Aalto.

Häkkinen, Anne & Markku Mattila (2011). Etelä-Pohjanmaan maahanmuuttajat. Pohjanmaan aluekeskuksen tutkimuksia n:o 4. Seinäjoki: Siirtolaisinstituutti.

Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus (1948) artikla 1. Yhdistyneet kansakunnat.

Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (2016). Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino.

Juntunen, Marko (2016). Poikkeustilan sukupolvet: Irakilaispakolaisuus Suomessa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 31/2016. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Juntunen, Esa & Tapio Mainio (2015). Lahdessa syömälakko, Oulussa protestimarssi. Helsingin Sanomat 1.10.2015.

Juvonen, Anna-Maija (2012). Maahanmuuton juridiikkaa: Käytännön käsikirja. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Kanniainen, Antti (2010). Kansanedustajien mielipiteitä maahanmuutosta uhkana ja mahdollisuutena. Siirtolaisuustutkimuksia A 35. Turku: Siirtolaisinstituutti.

Katzman, Kenneth & Thomas Clayton (2017). Afghanistan: Post-Taliban Governance, Security, and U.S. Policy. Washington D.C.: Congressional Research Service. Saatavissa 9.7.2017: <https://fas.org/sgp/crs/row/RL30588.pdf>.

Kerkelä, Lasse, Marjukka Liiten & Laura Saarikoski (2015). Väkivaltaiskut voivat ruokkia uusia iskuja. Helsingin Sanomat 26.9.2015.

Kervinen, Elina, Kaja Kunnas & Tiina Rajamäki (2015). Ruotsissa vastarinta kihisee vain verkossa. Helsingin Sanomat 26.9.2015.

Korkiasaari Jouni & Ismo Söderling (2007). Muuttoliike. Teoksessa: Suomen väestö, 239–270. Toim. Seppo Koskinen, Tuija Martelin, Irma-Leena Notkola, Veijo Notkola, Kari Pitkänen, Marika Jalovaara, Elina Mäenpää, Anne Ruokolainen, Markku Ryyänen & Ismo Söderling. Helsinki: Gaudeamus.

- Kuosma, Tapio (2016). Turvapaikka ja pakolaisasema: Kansainvälisen suojelun periaatteet. Euroopan Unioni: Nordbooks.
- Kähkönen, Virve (2015a). EU puski läpi pakolaiskiintiöt. Helsingin Sanomat 23.9.2015.
- Kähkönen, Virve (2015b). Unkari hylkäsi tienposkeen. Helsingin Sanomat 7.9.2015.
- Kähkönen, Virve (2015c). Unkarin tiukka linja paljasti Euroopan kylmät kasvot. Helsingin Sanomat 13.9.2015.
- Lee, Everett S. (1966). A Theory of Migration. *Demography* 3: 1, 45–57.
- Lepola, Outi (2002). Koto maana Suomi: Kertomuksia maahanmuutosta 1999–2000. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Luukkanen, Arto (2015). Informaatio­sotaa: Media ja migraatiokriisi. Teoksessa: Siirtolaiskriisi: Puheenvuoroja muuttoliikkeen syistä ja seurauksista, 37–61. Toim. Simon Elo, Arto Luukkanen & Simo Grönroos. Helsinki: Suomen Perusta -ajatuspaja.
- Lähteenmäki, Minna (2013). Lapsi turvapaikanhakijana: Etnografisia näkökulmia vastaanottokeskuksen ja koulun arjesta. Helsinki: Helsingin yliopisto, Käyttäytymistieteiden laitos.
- Maahanmuuttovirasto (2017a). Kiintiöpakolaiset. Saatavissa 4.2.2017: http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/kiintiopakolaiset.
- Maahanmuuttovirasto (2017b). Turvapaikkahakemuksen käsittely. Saatavissa 15.5.2017: http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/turvapaikan_hakeminen/hakemuksen_kasittely.

- Maahanmuuttoviraston tilastopalvelu (2015). Turvapaikka- ja pakolaistilastot: Kaikki hakijat kansalaisuuksittain 2014. Maahanmuuttovirasto. Saatavissa 25.2.2017: http://www.migri.fi/download/50498_Tp-hakijat_tammi_2014.pdf?260f4f6ec55bd488.
- Maahanmuuttoviraston tilastopalvelu (2017a). Kiintiöpakolaiset. Saatavissa 25.2.2017: http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/turvapaikka-_ja_pakolaistilastot/kiintiopakolaiset.
- Maahanmuuttoviraston tilastopalvelu (2017b). Tilastot: Kansainvälinen suojelu. Saatavissa 20.2.2017: <http://tilastot.migri.fi/#applications/23330?start=540&end=551>.
- Mainio, Tapio (2015). Tieto tarkastuksista rajalla käänsi osan tulijoista. Helsingin Sanomat 20.9.2015.
- Moster, Stefan (2015). Saksa on löytämässä uuden identiteetin, Suomi etsii vielä. Helsingin Sanomat 12.9.2015.
- Paavilainen, Reetta, Marja Salmela & Marjo Valtavaara (2015). Vantaa avaa ovensa turvapaikanhakijoille. Helsingin Sanomat 8.9.2015.
- Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus 77/1968 1 artikla. Yhdistyneet Kansakunnat.
- Pettersson, Maria & Tiina Juujärvi (2015). Salakuljettajat rahastavat. Helsingin Sanomat 29.8.2015.
- Pietikäinen, Sari (2000). Kriittinen diskurssitutkimus. Teoksessa: Kieli, diskurssi & yhteisö. Toim. Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

- Pietikäinen, Sari & Anne Mäntynen (2009). Kurssi kohti diskurssia. Vastapaino: Tampere.
- Puustinen, Alisa, Harri Raisio, Esa Kokki & Joonas Luhta (2017). Kansalaismielipide: Turvapaikanhakijat ja turvapaikkapolitiikka. Sisäministeriön julkaisu 9/2017.
- Pynnönen, Anu (2013). Diskurssianalyysi: tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulun Working Paper N:o 379.
- Rajamäki, Tiina & Christian Jørgensen (2015). Portti on auki Münchenin asemalla. Helsingin Sanomat 7.9.2015.
- Salehzadeh, Alan (2013). Syyrian sota: syitä ja taustatekijöitä. Julkaisusarja 4: Työpappeja No 46. Tampere: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Sisäministeriö (2016). Turvapaikanhakijoiden määrä kasvaa nopeasti. Saatavissa 10.1.2016: <https://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat>.
- Sisäministeriö (2017a). Maahanmuuton tilannekatsaus 1/2017. Sisäministeriön julkaisu 4/2017. Helsinki: Sisäministeriö. Saatavissa 13.3.2017:.
- Sisäministeriö (2017b). Maahanmuuttopolitiikka perustuu yhteisiin linjauksiin ja sopimuksiin. Saatavissa 17.3.2017: <http://intermin.fi/maahanmuutto/maahanmuutto-politiikka>.
- Söderling, Ismo (2015). Suomi tarvitsee jämäkämpää maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikkaa. Helsinki: Siirtolaisinstituutti. Saatavissa 9.8.2017: <http://www.la-bour.fi/ty/tylehti/ty/ty32015/pdf/ty32015Soderling.pdf>.
- Tilastokeskus (2017). Syntyneitä vähemmän kuin kuolleita vuonna 2016. Saatavissa 10.3.2016: http://www.stat.fi/til/vamuu/2016/12/vamuu_2016_12_2017-01-25_tie_001_fi.html.

Uppsala Conflict Data Program (2017). Afghanistan. Uppsala: Department of Peace and Conflict Research. Saatavissa 9.7.2017: <http://ucdp.uu.se/#country/700>.

Vasantola, Satu (2015). Maahanmuutosta tuli myös sukupuolten sota. Helsingin Sanomat 13.9. 2015.

Väärämäki, Heidi (2015). Varaa auttaa. Helsingin Sanomat 17.9.2015.